

انسجام اسلامی

بسم الله الرحمن الرحیم

انسجام اسلامی: زمینه ها، مبانی، موانع و راهکارهای اتحاد اسلامی

نویسنده:

لطفعلی لطیفی پاکده

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

انسجام اسلامی: زمینه ها، مبانی، موانع و راهکارهای اتحاد اسلامی

مشخصات کتاب

سرشناسه : لطیفی پاکده، لطفعلی ۱۳۴۶-

عنوان و نام پدیدآور : انسجام اسلامی: زمینه ها، مبانی، موانع و راهکارهای اتحاد اسلامی/ لطفعلی لطیفی پاکده؛ تهیه کننده مرکزپژوهشهای اسلامی صداوسیما.

مشخصات نشر : قم : دفترعقل، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۱۴۴ص.

فروست : مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما؛ ۱۰.

شابک : ۱۶۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۶۱-۹۲-۰

وضعیت فهرست نویسی : فاپا (برونسپاری)

موضوع : وحدت اسلامی

موضوع : همبستگی

موضوع : وحدت اسلامی -- احادیث

موضوع : وحدت اسلامی-- جنبه های قرآنی

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : BP۲۳۳/۵/ل۶ ۸الف ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۲

شماره کتابشناسی ملی : ۱۷۵۰۸۳۳

ص:۱

اشاره

انسجام اسلامی (زمینه ها، مبانی، موانع و راهکارهای اتحاد اسلامی)

کد: ۱۳۸۶

نویسنده: لطف علی لطیفی پاکده

ویراستار: مرضیه علاقه بند

تهیه کننده: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

ناشر: دفتر عقل

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۲۰۰

بها: ۱۶۰۰۰ ریال

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

تلفن: ۲۹۱۹۶۷۰ _ ۰۲۵۱ دورنگار : ۲۹۱۵۵۱۰

تهران: جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرزمین

تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸ نمابر: ۲۲۱۶۴۹۹۰

info@irc.ir Emial: www.irc.ir

شابک: ۰-۹۲-۲۷۶۱-۹۶۴- ۹۷۸ / ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۶۱-۹۲-۰ :ISBN

فهرست مطالب

ص:۵

ص:۶

ص:۹

دیباچه

دیباچه

امروزه در صحنه بین المللی، شاهد رقابتی تنگاتنگ میان دو ایدئولوژی اسلام و سرمایه داری هستیم. در این میدان، مکتب استثمارگر سرمایه داری و لیبرالیسم، برای تحقق هدف های سلطه جویانه و سودمدارانه خود، با هیچ مانعی محکم تر و پیچیده تر از مکتب اسلام روبه رو نیست.

پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در نظریه پردازی های غرب درباره دین، تحولی بزرگ پدید آورد. نظریه پایان تاریخ «فوکویاما»، و نظریه سیر تطور بشر «اگوست کنت» پس از دوران قرون وسطی، از برجسته ترین نظریه های غرب درباره دین بود. پس از آن، نظام غرب در دوران مدرنیسم، با تکیه بر دیدگاه های پوزیتویستی و سکولاریستی، دین را در زندگی انسان به حاشیه راند. ازاین رو، وقوع انقلابی دینی در ایران که افکار لیبرالیستی امریکا بر آن حاکم بود و در پی آن، اعلام شکست مدرنیزم لیبرالیستی، برای غرب غیرمنتظره بود. این انقلاب، بازخوانی دین در بالا ترین سطح اجتماعی به شمار می آمد که غرب را در عرصه نظریه پردازی های سیاسی و اجتماعی، به چالشی جدی کشاند.

بنابراین، طبیعی بود که غرب برای بازگشت به جایگاه اندیشه ای خود و جلوگیری از صدور انقلاب که به دین گرایی در جهان می انجامید، به هر اقدامی دست بزند. سردمداران نظام غرب که می پنداشتند تلاش های آنها برای منزوی کردن دین در جوامع اسلامی نتیجه داده است، برای انحراف و نابودی درباره

تمدن اسلامی به راهکارهای جدید روی آوردند. آنها برای این منظور، هیچ سیاستی را بهتر از حربه دیرینه استعمار پیر که بر شعار «تفرقه بینداز و حکومت کن» استوار بود، نیافتند. البته در نسخه جدید این نظریه، آن را به «تفرقه بینداز و نابود کن» تبدیل کردند.

ازاین رو، در این برهه حساس، هوشمندی تمام مسلمانان در رویارویی با توطئه های دشمنان، لزوم و اهمیت بیشتری دارد، ولی با توجه به حوادث و جریان های حاکم بر صحنه بین الملل، می توان دریافت که هدف اصلی تهاجم های استکبار جهانی، انقلاب اسلامی ایران است. در این شرایط حفظ «وحدت ملی و انسجام اسلامی» بسیار ضروری و نخستین شرط لازم برای پیروزی است.

مرکز پژوهش های اسلامی، برای انجام این رسالت، اثر حاضر را برای برنامه سازان آماده کرده است، با این امید که آنها از تلاش های پژوهشگر گرامی، جناب آقای لطف علی لطیفی پاکده در این مسیر نهایت استفاده را داشته باشند.

گروه پژوهشی علوم سیاسی

اداره کل پژوهش

پیش گفتار

پیش گفتار

بـدان که هیـچ مردی نسـبت به وحـدت و یگانگی امت محمـد صـلی الله علیه و آله دل سوزتر از من نیست، من با چنین کاری پاداش زیبا و سرانجامی نیکو طلب می کنم.(۱)

اتحاد اسـلامی را در دو سطح می توان طرح کرد: سطح اول درون گروهی است؛ یعنی اتحاد گروهی از مسلمانان مانند شیعیان یـا ایرانیـان. سـطح دیگر، فراتر از گروهی خـاص است و به اتحاد همه مـذاهب اسـلامی و گروه ها و خرده فرهنگ های جهان اسلام نظر دارد. در این پژوهش، هر دو سطح اتحاد و به طور ویژه سطح دوم، بررسی می شود.

۱- نهـج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، نامه ۷۸؛ بحارالانوار، ج۳۳، ص ۳۰۴. (ترجمه حدیث از نویسـنده است.) توضیح: بیشتر کتـاب هـایی که در این پژوهش از آنهـا اسـتفاده شـده است، نسـخه هـای دیجیتالی هسـتند. بحارالانوار، از نرم افزار «فهرسـت موضوعی بحارالا۔نوار» کـار مرکز تحقیقـات کامپیوتری علوم اسـلامی حوزه علمیه قم اسـتفاده شـده است. لغت نامه های لسان العرب، العین و مجمع البحرین نیز پیوست های نرم افزار یادشـده بوده اند. در دیگر کتاب های شـیعه بیشتر از نرم افزار «گنجینه روایات نور» که آن هم کار مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسـلامی است، اسـتفاده شـده است. با این توضـیح که کتاب های تفسـیری (به جز تفسـیر نور که از سایت اینترنتی آقای قرائتی اسـتفاده شده است) و نیز ترجمه های آقای فولادوند، از نرم افزار «جامع التفاسـیر نور» کار مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسـلامی حوزه علمیه قم اسـتفاه شده است. در کتاب های اهل سـنت، بیشتر، از نرم افزار «المکتبه الشامله» نسـخه دوم اسـتفاده شده است. این نرم افزار، برای خود چینش جلد و صفحه جداگانه دارد و از نسخه چاپی کتاب ها پیروی نمی کند. همچنین، از سایت های متعدد اینترنتی به ویژه سایت «تقریب نیوز» استفاده شده که مشخصات آنها در فهرست منابع آمده است.

بسیاری از مردم، آشکارا یا در ذهن خود می پرسند ملت ما چه نیازی به وحدت با یکدیگر و با امت اسلام دارد؟ این پرسش بسیار مهم است؛ زیرا تا زمانی که این نیاز به خوبی درک نشود، جایگاه اتحاد جامعه اسلامی (ملت و امت) نیز مشخص نمی شود. فرضیه ما این است که اسلام برای ماندگاری و پیشرفت، به وحدت پیروانش نیازمند است. ممکن است شیعه و سنی، هیچ کدام نیازمند وحدت با یکدیگر نباشند، ولی پایداری و پیشرفت اسلام در گرو اتحاد پیروانش است.

در صورت اثبات این فرضیه، دیدگاه ها درباره اتحاد جامعه اسلامی (ملت و امت) تغییر خواهد کرد و با هزار عذر و بهانه به تفرقه دامن زده نمی شود. در غیر این صورت، دو حالت دیگر در پیش رو داریم: نخست، نیاز امت اسلام به اتحاد با یکدیگر و بی توجهی به این نیاز است و حالت دیگر، بی نیازی اسلام و امت اسلام به وحدت مسلمانان که در این حالت، به طور طبیعی باید به یکدیگر بی توجه باشند یا در ستیز دائمی به سر برند.

هر مسلمان وظیفه دارد تکلیف شرعی خود را بفهمد و اینکه قرآن مجید چه دستوری می دهد؟ سنت رسول الله صلی الله علیه و آله چیست؟ بزرگان دین چه می فرمایند؟ عقل سلیم چه حکم می کند؟ آیا باید با تأکید بر مشترکات، وحدت را حفظ کرد یا با بزرگ کردن اختلاف ها، از معتقدان به پروردگار یکتا، رسول خدا صلی الله علیه و آله ، قبله، حج، نماز، جهاد، روزه و زکات، افرادی مشرک ساخت و آنها را واجب القتل دانست یا حتی قتل هر کس را که در درستی برداشت ما شک کرد، واجب شمرد؟ کدام راه درست است؟ کدام یک به دستورهای قرآن

مجید نزدیک تر است؟ کدام روش، رسول الله صلی الله علیه و آله را خوشحال می کند و کدام روش، دشمنان دین را؟ کدام یک از این دو راه با عقل سلیم سازگارتر است؟ عالمان بزرگ جامعه اسلامی کدام روش را می پسندند و نابخردان امت، کدام را؟ خردمندان، کدام روش را برمی گزینند و افراد تندرو و نادان، کدام یک را؟ استدلال های کدام گروه قوی تر است و راه کدام گروه، با منافع دشمنان اسلام بیشتر در تضاد است؟

در این زمینه باید بدانیم که منظور از اتحاد و انسجام جامعه اسلامی چیست و زمینه های تحقق آن کدام است؟ مبانی چنین اتحادی در قرآن، سنت، اجماع و عقل چیست و این اتحاد در چه مواردی جلوه گر است؟ موانع اتحاد مسلمانان چیست و راه کارهای مبارزه با آن کدام است؟ دراین میان، رسانه های متعهد چه نقشی می توانند ایفا کنند؟

پژوهشی که پیش رو دارید، می کوشد به این پرسش ها پاسخ دهد.

فصل اول: کلیات

اشاره

فصل اول: کلیات

زیر فصل ها

تبیین مفاهیم

تبیین مفاهیم

اشاره

تبیین مفاهیم

زیر فصل ها

وحدت اسلامی

ایمان و اسلام

کفر و شرک

تاریخچه مبارزه با تکفیر

مفهوم و مراتب کفر

مذاهب اسلامی

وحدت اسلامی

وحدت اسلامی

وحدت از نظر لغوی به معنای انفراد و تنهایی است،(۱) ولی دارالتقریب اسلامی در ایران، وحدت اسلامی را در اصطلاح چنین تعریف کرده است:

وجود روحیه برادری دینی و همکاری و تعاون پیروان مذاهب اسلامی براساس اصول مسلم و مشترک اسلامی و اتخاذ موضع

واحد برای تحقق اهداف و مصالح عالیه امت اسلامی و موضع گیری واحد در برابر دشمنان اسلام و احترام به التزام قلبی و عملی هریک از مسلمانان به مذهب خود.(۲)

در روایت های دینی از وحدت بیشتر با عنوان جماعت یاد شده و پیامبر اسلام درباره معنای آن، فرموده است: «اسلام ده بخش دارد... بخش نهم جماعت است که به معنای الفت است...».(۳)

۱- لسان العرب، ج۳، ص ۴۴۶.

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=

۳- بحارالانوار، ج ۶، ص ۱۰۹.

الفت، به معنای جمع است، مانند الفت علم و عمل با یکدیگر که باید با هم باشند.(۱) بنابراین، مسلمانان نیز باید در کنار یکدیگر و با هم باشند.

از سوی دیگر، قرآن مجید از وحدت، به برادری تعبیر کرده است، برای نمونه: «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ... ؛ همانا مؤمنان با یکدیگر برادرند...». (حجرات:۱۰)

بر اساس این آیه، رابطه میان مؤمنان باید براساس برادری باشد. در این تعبیر، نکته هایی نهفته است، از جمله:

۱. دوستی دو برادر، عمیق و پایدار است.

۲. دوستی دو برادر، دوسویه است، نه یک سویه.

۳. دوستی دو برادر، براساس فطرت و طبیعت است، نه انگیزه های مادی و دنیایی.

۴. دو برادر در برابر بیگانه، یگانه و بازوی یکدیگرند.

۵. اصل و ریشه دو برادر یکی است.

۶. رابطه برادری، سبب گذشت و چشم پوشی است.

۷. برادر در شادی برادرش شاد و در غم او غمگین است.(۲)

امروزه برای اظهار علاقه و یگانگی، واژه های رفیق، دوست، همشهری و هم وطن به کار می رود، ولی اسلام کلمه برادر را به کار برده که پربارترین واژه ها در این زمینه است. در حدیثی، دو برادر دینی به دو دست تشبیه شده اند که یکدیگر را شست وشو می دهند.(۳)

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرمود:

۱- لغت نامه های العین و مجمع البحرین، لغت الفت.

۲- تفسیر نور، نک: حجرات:۱۰.

۳- تفسیر نور، نک: حجرات:۱۰.

مؤمنـان بسان یک انسان هسـتند که اگر عضوی از او به درد آیـد، دیگر اعضای بـدن با تب و شب بیـداری با او هم دردی می کنند. (۱)

اتحاد جامعه اسـلامی (ملت و امت) بر نگرشـی برادرانه اسـتوار است و در این نگرش، برادران ایمانی، عضوی از بدن به شـمار می آینـد. آیـا اگر عضوی از بـدنتان بیمار شود، نخستین راه حل را قطع آن عضو می دانیـد یا قطع عضو را به زمانی وامی نهید که واقعاً راه دیگری نباشد؟ آیا اگر برادر شما خطایی کند، نخستین اقدام شما قطع رابطه و دشمنی با او خواهد بود؟

منظور از اتحـاد جـامعه اسـلامی (ملت و امت)، نه یکسان شـدن افکار و یک جور اندیشـیدن است که امری نشـدنی است و نه نـابودی اصول مـذهب حق؛ بلکه برعکس، هـدف حفـظ این اصول است. برای حفـظ این اصول گـاه لازم است از برخی فروع گـذشت و گـاه ضـرورت دارد از انجام آشـکار اموری که خشم پیروان دیگر مـذاهب را برمی انگیزد، پرهیز کرد. امام باقر(ع) فرمود: «لَا تَبُثُّوا سِرَّنَا وَ لَا تُذِیعُوا أَمْرَنَا؛ راز ما را پخش نکنید و فرمان ما را آشکار نسازید». (۲)

بنـابراین، این پنهـان کاری ها در مـذهب حق، برای این است که خشم اکثریت برانگیخته نشود و رابطه برادری میان مسـلمانان برقرار بمانـد و آنچه امروزه بر سـر مسـلمانان عراق و پاکسـتان می آید، فراگیر نشود. تنها در این صورت، مذهب حق پایدار و پابرجا می ماند.

۱- متقی هندی، کنزالعمال، ج۱، ص ۱۴۳، ح۶۹۴؛ صحیح مسلم، ج ۱۲، ص ۴۶۸، نسخه المکتبه الشامله، ویرایش دوم.

۲- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ج۲، ص ۲۲۲.

وحـدت یعنی دو گروه کـه بـا هـم اشتراکـات و اختلافـاتی دارنـد، در مـورد اشتراکاتشـان بـا هـم هماهنـگ شونـد و در مـورد اختلافاتشان جوری با هم برخورد منفی نکنند که باعث تفرقه بشود.

... وجود حتی یک وجه اشتراک، علی رغم وجود هزاران اختلاف، قادر خواهد بود از اشیای جدا از هم، «مجموعه» بسازد.(۱)

ایمان و اسلام

ایمان و اسلام

از آن جـا که در بحث وحـدت مسـلمانان، واژه هایی همچون ایمان و اسـلام زیاد به چشم می خورد، لازم است درباره معانی، مصداق ها و شرایط تحقق ایمان و اسلام شرحی داده شود. ایمان و اسلام در کلام امام صادق(ع) چنین تعریف شده است:

اسـلام، شـهادت به یگانگی خدا و تصدیق رسول خدا صلی الله علیه و آله است که ب ـه س ـب ـب آن، خ ـون ها از ریختن در امـان مانـد و زنـاشویی و میراث، براسـاس آن اجرا گردد و جمـاعت مردم طبق ظاهر آن رفتار کننـد، ولی ای ـم ـان، ه ـدای ـت اس ـت و آن ـچ ـه در دل ه ـا از ص ـفت اس ـلام پ ـاب ـرج ـا و ع ـم ـل به آن ه ـوی ـدا می شـود. پس ایمان یک درجه از اسلام بالاتر است... .(۲)

تعریف مسـلمانی در برخی احادیث اهل سـنت از این هم ساده تر است. در حدیثی که بارها در منابع معتبر اهل سـنت نقل شده است و برخی راویان آن، بزرگان اهل سنت بوده اند، از رسول خدا چنین نقل شده است:

۱- www.rahpouyan.com/forum.۹

۲- اصول کافی، ج ۳، ص ۴۰ .

... مأمورم با مردم بجنگم تا لا إِلهَ إِلاّ اللّهُ بگويند، پس كسى كه لا إِلهَ إِلاّ اللّهُ گفت، جان و مالش از من در امان است، مگر به حقش (مانند قصاص) و حساب (واقعى) او با خداست... .(۱)

اين حديث در منابع شيعه نيز نقل شده است.(۲) بنابراين روايت، ملاک مسلمانى تنها شهادت به «لا إِلهَ إِلاّ اللّهُ» است و شرط اعتقاد به رسالت نبى اكرم صلى الله عليه و آله در اين حديث نيامده است. (۳) عبارت «حسابه على الله» در روايت، بيانگر اين مطلب است كه كسى حق ندارد در تشخيص اسلام افراد ريزبين شود و ادعا كند كه براى مثال، عده اى از گويندگان «لا إِلهَ إِلّا اللّهُ» دروغ مى گويند. بنا به اين رهنمود قرآن مجيد، نه تنها اسلام، كه حتى ايمان افراد را نيز نمى توان انكار كرد:

... وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا ... . (نساء: ۹۴)

... و به آن كس كه بر شما سلام گويد، مگوييد كه مؤمن نيستى... .(۴)

گفتنى است در آيات ۱۵۱ تا ۱۵۳ سوره انعام، اساس همه اديان الهى، پيروى از راه خدا و دورى از راه ديگران معرفى مى شود و عمل به احكام الهى، وحدت آفرين و انجام كارهاى غيرالهى، مايه تفرقه خوانده شده است.(۵)

از سوى ديگر، اسلام و ايمان، از مفاهيم شدت پذير و ضعف پذيرند؛ يعنى ممكن است مسلمانان از نظر ژرف بودن اعتقادات مذهبى و ميزان عمل به دستورهاى دينى با هم تفاوت داشته باشند. در اين صورت، مى توان گفت

۱- صحيح بخارى، ج ۱۰، ص ۹۷، نسخه ديجيتال المكتبه الشامله، نگارش دوم.

۲- بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۱۳.

۳- هرچند در بسيارى از روايات اهل سنت و هم چنين در كتب كلامى آنان اعتقاد به نبوت پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله نيز در كنار شهادت به وحدانيت خداوند آمده است.

۴- ترجمه از آقاى آيتى.

۵- تفسير نور، ذيل آيات مورد بحث.

اسلام و ایمان برخی قوی تر از بعضی دیگر است. با این حال، باید دانست مسلمانان از نظر حقوقی، برابر با هم به شمار می آیند و چنین امتیازبندی هایی نزد خدا معتبرتر است. البته هنگام بخشیدن مسئولیت ها در جامعه اسلامی نیز این امتیازها باید در نظر گرفته شود. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می فرماید:

مؤمنان با هم برادرند. خونشان با هم برابر است و در برابر بیگانه بسان یک دست هستند و از امانی که کمترین آنها [به دشمن] می دهد، حمایت می کنند.(۱)

امام صادق(ع) نیز مردم را مانند دندانه های شانه، برابر خوانده است.(۲)

کفر و شرک

کفر و شرک

امروزه، از بزرگ ترین موانع وحدت مسلمانان، بحث کفر و شرک است. برخی به راحتی عده بسیاری از مسلمانان را به کفر و شرک متهم و حتی به وجوب قتل آنان حکم می کنند. دلیل مخالفت بسیاری از مخالفان با وحدت مسلمانان همین است که برخی مذاهب اسلامی را کافر یا مشرک می دانند. واقعیت چیست؟ معنای واقعی کفر و شرک چیست؟

تاریخچه مبارزه با تکفیر

تاریخچه مبارزه با تکفیر

اندیشمندان و عالمان فرهیخته مذاهب اسلامی از گذشته های دور به مبارزه با تندروی مذهبی و پدیده تکفیر، توجه داشته اند. برای مثال، تفتازانی در شرح مقاصد، در ادامه بحث اسماء و احکام، در بحثی با عنوان «فی حکم مخالف الحق من اهل القبله»؛ قاضی ایجی در شرح المواقف در زیر عنوان «فی أن المخالف للحق من أهل القبله هل یکفر أم لا» و عبدالوهاب شعرانی، در کتاب الیواقیت و الجواهر فی بیان عقائد الاکابر در بحث «فی بیان عدم تکفیر احد من

۱- مستدرک الوسائل، ج ۱۸،ص ۲۳۸.

۲- بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۲۵۱.

اهل القبله...» به این موضوع پرداخته اند. از فقیهانی که به این مسئله، به صورت گسترده تر و با تفصیل بیشتر پرداخته اند، می توان به ابن عابدین دمشقی، فقیه برجسته حنفی در کتاب ردّالمحتار علی الدرّ المختار، باب ارتداد، و آیت الله خویی در کتاب التنقیح فی شرح عروه الوثقی کتاب (طهارت)، اشاره کرد.

در تمام این کتاب ها، فقط دیدگاه نویسنده کتاب، به عنوان نماینده مذهبی خاص، درباره تکفیر مسلمانان آمده و دیدگاه های دیگر مذاهب نقل نشده است.

دسته دیگری از آثار که در آنها درباره تکفیر بحث شده، کتاب ها و رساله هایی است که برخی عالمان و پیروان مذاهب، در پاسخ به اتهام های مخالفان و رد اتهام کفر از خودشان نگاشته اند. برای نمونه، می توان از کتاب نقض نوشته عبدالجلیل قزوینی و کتاب الفصول المهمه فی تألیف الامه اثر مرحوم شرف الدین یاد کرد. در این کتاب ها به شبهه ها و اتهام های برخی تندروان و متعصبان اهل سنت که شیعه را تکفیر کرده اند، پاسخ داده شده است. علامه شرف الدین، ضمن رد این اتهام ها از دیدگاه آیات و روایات، نظر برخی عالمان و بزرگان شیعه و اهل سنّت را نیز در رد تکفیر اهل قبله بیان کرده است.

نمونه دیگر از این دست آثار را می توان در دوره های اخیر در میان وهابیت مشاهده کرد. این کتاب ها خود به دو دسته تقسیم می شوند:

۱. کتاب هایی که وهابیان در دفاع از خود و رفع این اتهام که آنان پیروان دیگر مذاهب اسلامی را تکفیر می کنند، نگاشته اند. افزون بر این، آنان با نوشتن این گونه کتاب ها در پی قانون مند کردن تکفیر هستند. برخی از این کتاب ها عبارتند از:

الف) ضوابط التکفیر عند اهل السنه و الجماعه، اثر عبدالله بن محمد القربی؛

ب) نواقض الایمان الاعتقادیه و ضوابط التکفیر عند السلف، اثر محمد بن عبدالله بن علی الوهیبی؛

ج) منهج ابن تیمیه فی مسئله التکفیر (۲ جلدی)، اثر عبدالمجید بن سالم بن عبدالله المشعبی؛

د) التکفیر، جذوره، اسبابه، مبرراته، اثر یغمان بن عبدالرزاق السامرائی. افزون بر این گونه کتاب ها و رساله ها، مقاله های زیادی نیز دراین باره نگاشته و فتواهای متعددی نیز صادر شده است.

۲. دسته دوم آثاری هستند که وهابیان سنتی در پاسخ و رد دیدگاه های برخی وهابیان جدید که برخی حاکمان سنی و عالمان وابسته به حاکمیت را تکفیر کرده اند، نگاشته اند. از جمله این کتاب ها می توان به کتاب التحذیر من فتنه التکفیر، نوشته شیخ محمد ناصرالدین البانی، اشاره کرد.

شاید بتوان پژوهش جناب آقای سیدصادق حسینی با عنوان مدارا بین مذاهب اسلامی را که پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی منتشر کرده، نخستین اثری دانست که به صورت جامع به این موضوع پرداخته است.

بنابراین، می توان گفت تکفیر، در مبانی فرقه ها و مذاهب اسلامی جایگاهی ندارد و دخالت و توطئه دشمنان اسلام این مشکل بزرگ را در مسیر اتحاد اسلامی پدید آورده است. آنها با استفاده از نادانی و تعصب های کور و نابخردانه برخی فرقه های اسلامی، مانع وحدت امت اسلام می شوند. ابرقدرت های استعمارگر با ایجاد تفرقه در میان امت اسلام، نیروی آنها را صرف مبارزه و مقابله با هم کیشان خود می کنند تا بزرگ ترین مانعی را که بر سر راهشان در چیرگی بر ملت های جهان وجود دارد، از میان بردارند.

ازاین رو، مسلمانان به ویژه اندیشمندان و برجسته ترین چهره های فرهنگی و اجتماعی، باید هوشمندانه از تفرقه افکنی دشمنان اسلام جلوگیری کنند.

مفهوم و مراتب کفر

مفهوم و مراتب کفر

کفر از نظر لغوی متضاد ایمان و سپاس گزاری است(۱) و با شرک هم معنا و به معنای مخلوط ساختن شریک‌هاست.(۲)

کفر و شرک، هر دو مفاهیمی هستند که شدت و ضعف دارند. به بیان دیگر، ممکن است حتی افراد مؤمن، در همان حال ایمان، دارای درجه های پایینی از شرک هم باشند. اگر در رفتارها و حتی اعتقادات کسی درجه‌های پایینی از شرک یافت شود، ولی همچنان معتقد به یگانگی خدا و گویا به «لااله الا الله» باشد، نمی توان او را کافر و مشرک نامید، زمانی می توان وی را کافر یا مشرک نامید که در گفتار نیز منکر یکتایی خدا شود یا واجبی از دین را انکار کند که نشان از انکار خدا و پیامبر داشته باشد.

از سوی دیگر، با تحلیل عبارت شریف «لا اله الا الله» معنای کفر و شرک روشن می شود. مقصود از اله، هر چیز یا کسی است که برایش بندگی شود. دراین باره، در لسان العرب آمده است: «اله: خدای عزوجل و هر چیزی که غیر از او بندگی شود».(۳)

در واقع، منکران «لا اله الا الله»، دو دسته اند:

۱- کتاب العین، ج ۵، ص ۳۵۶.

۲- لسان العرب، ج ۱۰، ص ۴۴۸.

۳- لسان العرب، ج ۱۳، ص ۴۶۷.

۱. دسته اول، الله را قبول ندارند، اینان کافرند و کفرشان به چند صورت ممکن است نمود پیدا کند:

الف) مادی‌گرایی محض: کافر کامل و مادی‌گرای محض است، مثل کمونیست ها که آنها جز این جهان مادی، جهانی نمی‌شناسند و می‌پندارند طبیعت است که ما را می میراند و زنده می کند.

آنها گفتند: چیزی جز همین زندگی دنیا در کار نیست، گروهی از ما می میرند و گروهی جای آنها را می گیرند و [چیزی] جز طبیعت و روزگار، ما را هلاک نمی کند، آنها به این سخن که می گویند، یقین ندارند، بلکه تنها گمانی بی اساس دارند. (جاثیه: ۲۴)

ب) نفاق: همچون منافقان که در ظاهر، خود را مؤمن جلوه می‌دهند، ولی در باطن کافرند:

هنگامی که منافقان نزد تو می آیند می گویند، ما به یقین شهادت می دهیم که تو رسول خدایی، خداوند می داند که تو قطعاً رسول او هستی و خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو هستند. (منافقون: ۱)

ج) انکار: منکران حق را می شناسند، ولی از روی لجاجت آن را انکار می کنند. خداوند در ماجرای حضرت موسی(ع)، از ارائه معجزات آن حضرت به فرعونیان یاد می کند و سپس می فرماید:

و هنگامی که آیات روشنی‌بخش ما را به آنها نشان داد، گفتند: این سحری است آشکار، و آن را از روی ستم و سرکشی انکار کردند، درحالی که در دل به آن یقین داشتند. پس بنگر که عاقبت مفسدان چگونه است. (نمل: ۱۳و۱۴)

د) فرق گذاشتن میان پیامبران الهی: یعنی به عده ای ایمان می آورند و به گروهی ایمان نمی آورند. خداوند می فرماید:

کسانی که خدا و پیامبران او را انکار می کنند و می خواهند در میان آنها تفاوت قائل شوند و می گویند به بعضی ایمان داریم و بعضی را انکار می کنیم و

می خواهنـد در میان این دو، راهی برای خود انتخاب کنند... آنها کافران حقیقی اند و برای کافران، مجازات خوارکننده فراهم ساخته ایم. (نساء: ۱۵۰ و ۱۵۱)

لغت نامه العین در شرح معنای کفر، آن را چهار قسم کرده است که به نظر می رسد، دو قسم نخست یکی باشند:

کفر، نقیض ایمـان است و به اهـل دارالحرب گفته می شود که قطعاً کافر شدنـد؛ یعنی نافرمانی و امتناع کردنـد. همچنین کفر، نقیض شکر است. کفر نعمت یعنی سپاس نگذاشتن.

کفر بر چهار قسم است:

کفر جحود: همراه با معرفت قلب است، ماننـد سـخن خـدای عزوجل [که فرمود]: آن را انکار کردنـد، در حالی که بـدان یقین داشتند. (نمل: ۱۴)

کفر عناد: قلب می شناسد، اما زبان نمی پذیرد.

کفر نفاق: زبان ایمان دارد، اما قلب کافر است.

کفر انکار: قلب و زبان کافرند. (۱)

۲. دسته دوم برای الله شریک قائلند: اینان مشرکند و شرک آنها ممکن است به چند صورت نمود پیدا کند:

الف) شرک آشکار: همچون بت‌پرستان که خدای بزرگ درباره آنها می فرماید:

وَ یَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ما لایَضُرُّهُمْ وَ لایَنْفَعُهُمْ وَ یَقُولُونَ هؤُلاءِ شُفَعاؤُنا عِنْدَ اللَّهِ ... . (یونس: ۱۸)

و جز خدا چیزهایی می‌پرستند که نه زیانی به آنها می رساند و نه سودی به آنان می دهد و می گویند اینان شفیعان ما نزد خدا هستند... .

ب) شرک پنهان: شرک پنهان یا شرک در عبادت به دو صورت است:

۱- کتاب العین، ج ۵، ص ۳۵۶.

یک _ اطاعت از طاغوت: طاغوت کسی است که در برابر خدا گردن افرازد. اطاعت از حاکمانی که فرمانبر خدا نیستند و از شیطان یا هوای نفس خود یا هوای نفس مردم پیروی می کنند، شرک به شمار می‌آید. کسانی که براساس احکام الهی حکم نکنند، کافر، ستم‌کار و فاسقند(۱) و پیروی از چنین حاکمانی شرک است. در مقابل، اطاعت از حاکمانی که احکام الهی را اجرا می کنند، در واقع اطاعت از خداست. در این باره، پروردگار متعال می‌فرماید:

آیا ندیدی کسانی را که گمان می کنند به آنچه (از کتاب‌های آسمانی) بر تو و بر پیشینیان نازل شده ایمان آورده اند، ولی باز هم می خواهند طاغوت و حاکمان باطل را به داوری طلبند با اینکه به آنها دستور داده شده به طاغوت کافر شوند، و شیطان می خواهد آنها را به گونه ای گمراه کند که به بی‌راهه های دوردستی بیفکند. (نساء:۶۰)

امروزه دولتمردان امریکا و اسرائیل، سران کفر جهانی و از مصداق های روشن طاغوت هستند.

دو _ پیروی از شیطان: شیطان، دشمن خدا و پیروی از او خلاف دستور صریح پروردگار است. در این باره، خداوند می فرماید:

وَ ما یُؤْمِنُ أَکْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَ هُمْ مُشْرِکُونَ. (یوسف: ۱۰۶)

و بیشترشان به خدا ایمان نمی آورند، مگر اینکه [در همان حال] مشرکند (یعنی به حقیقت توحید نرسیده اند).(۲)

۱- نک: مائده : ۴۴ _ ۴۷.

۲- ترجمه از آقای مجتبوی است.

براساس این آیه، بسیاری از افراد که خداوند آنان را مؤمن نامیده، در همان حال ایمان، گرفتار گونه‌ای از شرک هم هستند. امام باقر(ع) در ذیل این آیه فرمود:

[منظور] شرک طاعت است، نه شرک عبادت! و گناهانی که [افراد] مرتکب می شوند، شرک طاعت است که در آن از شیطان پیروی می کنند. پس در طاعت خدا غیر او را شریک قرار داده اند و این، شرک عبادت نیست که غیرخدا را عبادت کنند. (۱)

شرک در طاعت، انسان را در گروه مشرکانی که نجس هستند قرار نمی دهد، بلکه شرک در عبادت است که به معنای خروج از دایره «لا اله الا الله» است. اگر شرک در طاعت را با شرک در عبادت یکسان بگیریم، جز تعداد اندکی از صالحان والامقام، هیچ مؤمنی در زمین باقی نمی ماند. افزون بر این، خداوند در این آیه، این دسته از مشرکان را با صفت مؤمن خوانده است! بخشی از پیشینیان به دلیل بی توجهی به این نکته ظریف، با توده مسلمانان و حتی مؤمنان درگیر بوده اند.

سه ــ ریا: گاه انسان، اصل عبادت یا برخی آداب آن را برای جلب توجه دیگران انجام می دهد. برای مثال، وقتی دیگران نمازش را می بینند، با تواضع بیشتری نماز می خواند. در روایتی از رسول الله صلی الله علیه و آله می خوانیم:

شرک پنهان این است که مرد به نماز بایستد و نماز خود را زینت بخشد، بدان دلیل که مردی او را می بیند.(۲)

۱- بحارالانوار، ج ۹، ص ۲۱۵.

۲- ۸سنن ابن ماجه، ج ۱۲، ص ۲۴۶.

چهار ــ غلو: مقصود بالابردن دوستان خدا تا مقام خدایی است. برای مثال، پیامبر الهی یا پیشوای الهی را خدا، هم‌پایه خدا یا پسر او تصور کنند. امیرمؤمنان، علی بن ابی طالب(ع) فرمود:

ما را به مرز عبودیت نرسانید، سپس هر چه می خواهید بگویید و تندروی (تصور الوهیت) نکنید. از زیاده‌روی همچون مسیحیان بپرهیزید. من از غلوکنندگان بیزارم. (۱)

پنج ــ بدعت در دین: بدعت عبارت است از اینکه چیزی که خارج از دین است بر دین افزوده شود و یا چیزی که جزو دین است از دین خارج کنیم. بر این اساس بدعت در دین حرام است. قرآن و رسول الله صلی الله علیه و آله دین خدا را به طور کامل بیان کرده اند و اگر کسی از طرف خود دستوری به عنوان دین بیاورد، بدعت‌گذار است. در این صورت، او مشرک و طرفداری از وی نیز نوعی شرک به شمار می‌آید؛ زیرا با این کار خود در برابر دستور پروردگار جهانیان ایستاده است. دراین باره، امام محمدباقر(ع) می فرماید:

کمترین شرک این است که مردی نظری را بدعت گذارد و سپس براساس آن، با او دوستی یا [با دشمنان او] دشمنی شود.(۲)

مذاهب اسلامی

مذاهب اسلامی

وحدت اسلامی باید بین مذاهب اسلامی پدید آید، ولی منظور از مذاهب اسلامی چیست؟ مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی معتقد است، مذاهب اسلامی آن دسته از مکتب های فقهی معروف اسلامی اند که نظام

۱- ۹بحارالانوار، ج ۴، ص ۳۰۳.

۲- ۱۰بحارالانوار، ج ۲، ص ۳۰۴.

اجتهادی منسجم و مستند به کتاب و سنت دارند. از نظر این مجمع، مذاهب فقهی به رسمیت شناخته شده، عبارتند از: مذهب حنفی، شافعی، مالکی و حنبلی از اهل سنت؛ مذهب اثناعشری و زیدی و بهره(۱) از شیعه؛ و مذهب اباضی. (البته بعضی مذهب‌ها هستند که یا پیرو ندارند یا در یکی از مذهب‌های یاد شده قرار گرفته‌اند و یا به شکل نظریه‌های فردی که به مذهب معینی پای بند نیستند، عمل می کنند).(۲)

۱- کذا فی الاصل؛ در متن اصلی نیز کلمه به همین شکل آمده است که گویا اشاره به یکی از فرقه های شیعه دارد. چنین فرقه ای برای نویسنده شناخته شده نیست و به نظر می رسد اشتباهی تایپی در متن اصلی صورت گرفته باشد.

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۲

فصل دوم: زمینه های وحدت جهان اسلام

اشاره

فصل دوم: زمینه های وحدت جهان اسلام

زیر فصل ها

۱. اصول مشترک

۲. احادیث مشترک

۳. دشمن مشترک

۴. زبان دینی مشترک

۵. محبت اهل بیت(ع)

۶. محبت صحابه

۷. مجاورت جغرافیایی

۸. پذیرش اجتهاد

۹. سازمان کنفرانس اسلامی

۱. اصول مشترک

۱. اصول مشترک

بیشتر اصول دین، در تمامی مذاهب اسلامی مشترک است. توجه به این مشترکات، می تواند در انسجام اسلامی، نقش ارزنده‌ای ایفا کند، از جمله این مشترکات می توان به این موارد اشاره کرد:

الف) خدای واحد: همه مسلمانان در شعار توحیدی «لا اله الا الله» اشتراک نظر دارند و بر این باورند که جز الله جل جلاله هیچ خدایی در جهان وجود ندارد.

ب) پیامبر واحد: همه مسلمانان جهان، حضرت محمد صلی الله علیه و آله را آخرین فرستاده خدا می‌دانند و او را به عنوان الگو

و سنتش را به عنوان معیار عمل خود قبول دارند و این اهمیت زیادی دارد.

ج) کتاب واحد: امروزه همه فرقه‌های اسلامی بر این باورند که قرآن موجود در دست مسلمانان، همان کتابی است که به طور دقیق بر رسول الله صلی الله علیه و آله نازل شده و این موضوع در اتحاد آنان بسیار اثرگذار است.(۱)

۱- برخی می‌گویند که شیعه معتقد است قسمت هایی از قرآن حذف شده، ولی این نظر درباره شیعه درست نیست، بلکه شیعیان نیز به قرآنی که دیگر فرقه‌ها قبول دارند، معتقدند.

د) قبله واحـد: همه مسـلمانان جهان، روزانه پنـج بار رو به کعبه نماز می خواننـد و همه آنها در نماز خود سوره حمـد را قرائت می کنند، سوره ای که دقت در مضامین آن نمایشگر وحدت مسلمانان است.

هـ) حج واحد: هر ساله در زمان معیّنی، میلیون‌ها مسـلمان از سرتاسـر جهان اسلام در مکه گرد هم می آیند و نمایشی باشکوه از قـدرت اسـلام را در قالب فریضه حـج ابراهیمی اجرا می‌کننـد. چنین حجی می توانـد زمینه‌ساز اتحاد جهان اسـلام باشد. در مراسم حـج، میلیون هـا انسان از سرتاسـر جهان، با زبان و رنگ و نژادهای گوناگون و با لباسـی یکسان، اعمال مشترکی انجام می دهند که در این زمان، بهترین موقعیت برای گسترش ارتباطات سالم در جهان اسلام، فراهم می شود.

و) موعود واحـد: بیشتر فرقه‌هـای مسـلمان یـا تمـام آنها باور دارنـد که روزی فردی از اهل‌بیت رسول الله صـلی الله علیه و آله ، عدالت را در همه زمین برقرار خواهد ساخت. برای نمونه، یکی از اصحاب پیامبر می گوید:

مـا نزد رسول الله صـلی الله علیه و آله بودیم که جوانـانی از بنی‌هـاشم وارد شدنـد. رسول الله صـلی الله علیه و آله با دیـدن آنها چشـمانش پر از اشک شد و رنگش تغییر کرد. پرسیده شد: چرا در چهره ات چیزی را می بینیم که دوست نمی داریم؟ فرمود: خدا برای ما اهل بیت، آخرت را بر دنیا ترجیح داد و همانا اهل بیت من(۱) پس از من گرفتار بلا، آوارگی و انزوا خواهند شد تا زمانی که قومی از جانب مشـرق با پرچم های سیاه بیایند. آنان خیر می خواهند، ولی به آنها داده نمی شود، پس می جنگند و پیروز می شوند. سپس آنچه را می خواستند

۱- دقت در این حـدیث نشان می دهـد که مقصود از اهل بیت رسول الله صـلی الله علیه و آله ، افرادی از بنی هاشـمند؛ کسانی که از نسل رسول الله صلی الله علیه و آله هستند و تا آخر زمان هم ادامه دارند.

به آنان می دهند، ولی نمی پذیرند تا آن را [رهبری انقلاب خود را] به مردی از اهل بیت من تحویل دهند؛ کسی که دنیا را پر از عدالت خواهد ساخت، همان گونه که آنها پر از ستم ساخته بودند. پس اگر کسی از شما [مسلمانان] آن [روزگار] را درک کرد، باید به نزدشان برود، اگرچه راه بسیار دشوار باشد.(۱)

۲. احادیث مشترک

اشاره

۲. احادیث مشترک

در کتاب‌های معتبر حدیثی فرقه‌های گوناگون مسلمان، احادیث مشترک فراوانی، به‌ویژه در زمینه های اخلاقی، فقهی و گاه اعتقادی وجود دارد. همچنین، در کتاب‌های اهل سنت احادیثی، یافت می شود که مورد قبول و استناد کامل شیعه است، از جمله:

حدیث ثقلین

حدیث ثقلین

رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: من در میان شما دو چیز گران‌بها باقی می گذارم که تا وقتی بدان تمسک جویید، پس از من هرگز گمراه نخواهید شد. یکی بزرگ‌تر از دیگری است؛ [و آن] کتاب خدا [است] که ریسمانی پیوسته از آسمان به زمین است و [دیگری] عترت من، اهل بیت من. این دو هرگز از هم جدا نخواهند شد تا در حوض بر من وارد شوند. پس بنگرید که درباره آن دو چگونه برخورد می کنید؟(۲)

حدیث کساء

حدیث کساء

[وقتی] این آیه بر رسول الله صلی الله علیه و آله در خانه ام سلمه نازل شد که: «این است و غیر از این نیست که خدا خواسته است پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و

۱- سنن ابن ماجه، ج ۱۲، ص ۱۰۰، نسخه دیجیتال المکتبه الشامله، نگارش دوم.

۲- سنن ترمذی، ج ۱۲، ص ۲۵۸.

شما را به طور کامل پاک گرداند.» آن حضرت، فاطمه، حسن و حسین را فراخواند و پارچه‌ای بر [سر] آنها کشید و بر سر علی هم که پشت سرش بود پارچه کشید و گفت: خدای من! اینان اهل بیت من هستند، پس پلیدی را از آنان دور کن و آنها را بسیار بسیار پاک بفرما!

ام سلمه گفت: ای رسول‌خدا! آیا من هم از آنان هستم؟ فرمود: تو در جایگاه خود و در مسیر خیر هستی! (۱)

حدیث اثنا عشر

حدیث اثنا عشر

... رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: اسلام پیوسته عزیز است تا دوازده خلیفه، [سپس کلمه‌ای گفت که من نفهمیدم. از پدرم پرسیدم: چه فرمود؟ گفت: فرمود:] همه آنها از قریش هستند. (۲)

۳. دشمن مشترک

۳. دشمن مشترک

امروزه بیشتر مسلمانان جهان، امریکا و اسرائیل را دشمن مشترک خود میشناسند که تلاش دارند اسلام را ضعیف یا نابود سازند. وجود این دشمن مشترک، زمینه خوبی برای پیدایش اتحاد در صف‌های مسلمانان است.

۴. زبان دینی مشترک

۴. زبان دینی مشترک

امروزه بیشتر عالمان دین از مذاهب مختلف اسلامی، معتقدند که زبان عربی، زبان دین ماست و یادگیری درست مباحث دینی بدون دانستن این زبان، بسیار دشوار یا حتی ناممکن است.

۱- سنن ترمذی، ج ۱۲، ص ۲۵۷.

۲- صحیح مسلم، ج ۹، ص ۳۳۵. این حدیث ده ها بار در کتاب های معتبر روایی اهل سنت تکرار شده است. از جمله چندین بار در صحیح مسلم آمده است.

۵. محبت اهل بیت(ع)

۵. محبت اهل بیت(ع)

محبت اهـل بیت(ع)، یکی از مشترکات و محورهای وحـدت جامعه اسـلامی است. چنین علاقه مشترکی، می توانـد گامی بلند در مسیر تفاهم شیعه و سنی باشد. نمادهای این امر در کتاب‌های اهل سنت بسیار است(۱) و برخی از آنـان دراین باره، کتاب هایی نوشـته‌اند که بسـیار خواندنی است؛ از جمله کتاب ینابیع الموده که سلیمان بن ابراهیم قندوزی حنفی (۱۲۲۰-۱۲۹۴ هـ. ق) در سه جلد نگاشته است.(۲) در همین زمینه می توان از کتاب خصائص اثر نسائی(۳) یاد کرد. در برخی تفاسیر اهل سنت، احادیثی آمده است که مایه شـگفتی و البته شادی شیعیان می شود. برای نمونه زمخشری در تفسیر الکشاف، از رسول الله صلی الله علیه و آله نقل کرده است:

هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، شـهید مرده است. آگاه باشـید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، بخشیده شده مرده است. آگـاه باشـید که هرکس بـا محبت خانـدان محمـد بمیرد، توبه کـار مرده است. آگـاه باشـید که هر کس بـا محبت خانـدان محمد بمیرد، با ایمان کامل مرده است. آگاه باشـید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، فرشـته مرگ و سـپس نکیر و منکر او را به بهشت بشارت می دهنـد. آگاه باشـید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، با نوای شادی به بهشـت می رود، همان گونه که عروس با هلهله به خانه

۱- برای نمونه نک: عبـدالمعطی امین قلعجی، خاندان وحی در احادیث اهل سـنت، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۲؛ علی اصغر قربانی، فضائل اهل بیت از دیدگاه اهل سـنت، قم، مرکز پژوهش های اسـلامی صدا و سـیما، ۱۳۸۰؛ داود الهـامی، امامان اهل بیت در گفتار اهل سـنت، مکتب اسلام، ۱۳۷۷؛ مرتضـی حسـینی فیروزآبادی، سـیمای فاطمه سلام الله علیها در روایات اهل سنت، قم، وثوق، ۱۳۷۹.

۲- انتشارات دارالاسوه، نسـخه تصحیح شده این کتاب را در سال ۱۴۱۶ هـ.ق به زبان عربی منتشـر کرد. ترجمه این کتاب به فارسی یا حتی انتشار گزیده ای از احادیث آن، می‌تواند در حفظ اتحاد ملی و انسجام اسلامی نقش مفیدی ایفا کند.

۳- در این کتاب، بیشتر از احمد بن حنبل روایت شده است.

شویش می رود. آگاه باشید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، دو در از قبرش به بهشت گشوده می شود. آگاه باشید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، خدا قبر او را زیارتگاه فرشتگان رحمتش قرار می دهد. آگاه باشید که هر کس با محبت خاندان محمد بمیرد، بر سنت و جماعت مرده است. آگاه باشید که هر کس با کینه خاندان محمد بمیرد، روز قیامت در حالی می‌آید که بین دو چشم او نوشته شده است از رحمت خدا ناامید است. آگاه باشید که هر کس با کینه خاندان محمد بمیرد، کافر مرده است و آگاه باشید که هر کس با کینه خاندان محمد بمیرد، هرگز بوی بهشت را نخواهد شنید. (۱)

مشترکات شیعه و سنی را تا ۹۰ درصد برآورد کرده‌اند. آیا شایسته است این سرمایه گران‌مایه از مشترکات را فراموش کنیم و با پافشاری بر موارد تفرقه‌آمیز، به کینه و دشمنی دامن بزنیم؟ دراین باره، مقام معظم رهبری می فرماید:

ما اگر بخواهیم اتحاد ملی و انسجام اسلامی تحقق پیدا کند، باید بر اصولی که بین ما مشترك است، تکیه کنیم. نباید خودمان را سرگرم فروعی بکنیم که مورد اختلاف است.(۲)

۶. محبت صحابه

۶. محبت صحابه

برخی، شیعه را متهم می کنند که صحابه رسول الله صلی الله علیه و آله را دوست ندارند و از این مسئله چنین نتیجه می گیرند که آنان در حقیقت پیامبر خدا را دوست ندارند، ازاین رو کافرند. حقیقت این است که همه فرقه‌های مسلمانان، صحابه

۱- نک: الکشاف، ج ۶، ص ۱۹۲، نسخه المکتبه الشامله، نک: آیه الا الموده فی القربی [سوره شورا :۲۳] جمله اول حدیث یاد شده در اینترنت جست و جو شد، موارد بسیار زیادی آمد. از جمله موارد جالبی که احادیث بسیار زیاد دیگری را نیز از منابع اهل سنت دراین باره نقل کرده بود این نشانی است: http://www.shiaweb.org/shia/imama.html

۲- سخنرانی مقام معظم رهبری در آستانه سال ۱۳۸۶، ۱/۱/۱۳۸۶.

راستین رسول‌الله صلی الله علیه و آله را دوست دارند و محبت به آنان را واجب می دانند،(۱) ولی در مورد مصداق‌های صحابه راستین، میـان مـذاهب اسـلامی اختلاف نظر هست. بـا وجود این، شایسـته است همواره به یـاد داشـته باشـیم که همه فرقه‌های اسـلامی و از جمله شـیعه اثنـا عشـری، محبت تمـام صـحابه راستین آن حضـرت را لازم و واجب می داننـد. امام صادق(ع) در نـامه‌ای مفصل، نکته‌هایی را یادآور می شود، از جمله وجوب محبت به آن دسـته از صـحابه رسول الله صـلی الله علیه و آله که پس از پیامبر، چیزی را تغییر ندادند:

دوست داشـتن مؤمنانی که پس از پیامبرشان دینشان را تغییر [ندادند] و تبدیل نکردند واجب است، مانند سـلمان فارسی، ابوذر غفاری، مقداد بن اسود کِندِی، عمار بن یاسـر، جابر بن عبدالله انصاری، حُذَیفَه بن یمان، ابوهیثم بن تَیِّهان، سهل بن حُنَیف، ابو ایوب انصاری، عباده بن صامت، خُزَیمَه بن ثابت ذو شـهادتین، ابو سعید خُدری و همه کسانی که مانند آنان رفتار و بسان آنان عمل کردند. دوست داشتن پیروان اینان و کسانی که از آنها و هدایتشان الگوبرداری کردند، واجب است. (۲)

۷. مجاورت جغرافیایی

۷. مجاورت جغرافیایی

امروزه مسـلمانان در بیشتر نقاط دنیا حضور دارنـد، ولی بیشتر آنان در مناطق جغرافیایی خاصـی با مرکزیت خاورمیانه زنـدگی می کنند. ازاین رو، برای سفر به کشورهای یکدیگر، راه چندان درازی در پیش ندارند.

۸. پذیرش اجتهاد

۸. پذیرش اجتهاد

۱- ۱برای مطالعه بیشتر نک: علی باقر شـیخانی، عدالت صحابه از دیدگاه تشیع و تسنن، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۳.

۲- بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۲۲۷.

بیشتر فرقه‌های اسلامی معتقدند که اگر کسی سال‌ها بر روی متون دینی پژوهش و تمرین کرده باشد و با اصول استنباط احکام شرعی آشنا باشد، می تواند حکم پدیده های نو را از اصول اسلامی استخراج کند و اگر در این راه، نهایت تلاش خود را به کار گیرد و به حکم واقعی برسد، دو بهره و اگر اشتباه کند، یک بهره برده است. واقعیت این است که امروزه بیشتر اختلاف های فرقه‌های اسلامی با یکدیگر در زمینه اجتهاد است، نه از نظر کفر و ایمان.

در روایتی که در کتاب‌های معتبر اهل سنت آمده است، عمرو بن عاص از رسول الله صلی الله علیه و آله نقل می کند:

هر گاه حاکم [شرع] حکمی دهد و در این حکم، اجتهاد (نهایت تلاشش را) کرده باشد، آن گاه با واقع سازگار باشد، دو پاداش دارد و هر گاه از روی اجتهاد حکم خطا دهد، یک پاداش دارد.(۱)

۹. سازمان کنفرانس اسلامی

۹. سازمان کنفرانس اسلامی

امروزه تقریباً همه کشورهای اسلامی، عضو سازمان کنفرانس اسلامی هستند و نمایندگان این کشورها در همایش‌های گاه‌به گاه خود، درباره مسائل گوناگون جهان اسلام تصمیم می گیرند. سازمان کنفرانس اسلامی می تواند با تقویت خود و تشکیل شورای امنیت جهان اسلام و نیز تشکیل سپاه پاسداران امنیت اسلامی، چنین سپاهی را به مناطق ناامن جهان اسلام روانه سازد تا ابرقدرت ها برای اشغال سرزمین های اسلامی بهانه‌ای نداشته باشند و این گونه به افزایش امنیت و صلح در جهان اسلام کمک کند.

۱- صحیح مسلم، ج ۹، ص ۱۱۴، ح ۳۲۴۰؛ سنن ابی داوود، ح ۳۱۰۳؛ سنن ترمذی، ح ۱۲۴۸، نسخه المکتبه الشامله.

فصل سوم: مبانی اتحاد اسلامی (ملی ــ جهان اسلام)

اشاره

فصل سوم: مبانی اتحاد اسلامی (ملی ــ جهان اسلام)

انگیزه اصلی از دعوت جامعه اسلامی(ملت و امت) به اتحاد چیست و خاستگاه و مبانی آن کدام است؟ به نظر می رسد انگیزه اصلی از این دعوت، نیاز اسلام به وحدت پیروانش باشد؛ زیرا این دین الهی زمانی فراگیر خواهد شد که پیروانش وحدت خود را حفظ کنند. تفرقه مسلمانان و کشتن همدیگر، فقط آبروی اسلام و مسلمانان را به باد فنا می‌دهد و در چنین حالتی اسلام نه تنها گسترش نخواهد یافت، چه بسا تعدادی از پیروانش را نیز از دست بدهد.

در هر صورت، فرمان خدای بزرگ و سفارش رسول الله صلی الله علیه و آله ، اهل بیت(ع) و صحابه ایشان، وحدت مسلمانان و حفظ جماعت آنهاست.

۱. وحدت در قرآن

اشاره

۱. وحدت در قرآن

پروردگار یکتا، در آیات متعددی از قرآن مجید، مسلمانان را به وحدت فرامی خواند و از تفرقه بازمی‌دارد. در اینجا برخی از این آیات را همراه با

برداشت های کوتاه تفسیری و پیام های مربوط به بحث وحدت، به نقل از تفسیر نور، نوشته حجت الاسلام محسن قرائتی می آوریم:

الف) فرمان وحدت

الف) فرمان وحدت

اتحاد جامعه اسلامی از نشانه‌های الهی است و یادآوری این نشانه‌ها، زمینه‌ساز هدایت اجتماع خواهد بود، چنان‌که بی توجهی به آنها جامعه را به بیراهه خواهد کشاند و در پرتگاه آتش خواهد افکند. اگر در قرآن مجید، تنها این آیه بود که با صراحت ما را به وحدت فرامی‌خواند، برای مؤمنان خردمند کافی بود:

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا وَ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً وَ كُنْتُمْ عَلى شَفا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْها كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آياتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ. (آل عمران: ۱۰۳)

و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید، و نعمت (بزرگ) خدا را بر خود به یاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او در میان دل های شما الفت ایجاد کرد و به برکت نعمت او برادر شدید. شما بر لب حفره ای از آتش بودید، خدا شما را از آنجا برگرفت (و نجات داد). این چنین، خداوند آیات خود را برای شما آشکار می سازد، شاید هدایت شوید.

پیام های آیه:

یک ــ وحدت و دوری از تفرقه، وظیفه ای الهی است. «واعتصموا ... و لاتفرقوا».

دو ــ محور وحدت باید دین خدا باشد، نه نژاد، زبان، ملّیت و... . «بحبل اللّه» .

سه ــ از برکات و خدمات اسلام غافل نشوید. «اذ کنتم اعداء فالّف بین قلوبکم».

چهار ــ وحدت، عامل برادری است. «فأصبحتم بنعمته اخواناً».

پنج _ اتحاد، نعمت بزرگ الهی است. «فأصبحتم بنعمته» .

شش _ تفرقه و دشمنی، پرتگاه و گودالی از آتش است. «شفا حفره من النار».

هفت _ نعمت های خداوند، نشانه‌های او هستند. «واذکروا نعمت اللّه...یبین اللّه لکم آیاته».

هشت _ یادآوری نعمت های الهی، زمینه ساز هدایت است. «واذکروا نعمت اللّه... لعلکم تهتدون».(۱)

ب) ممنوعیت تفرقه

ب) ممنوعیت تفرقه

به دلیل اهمیت بسیار زیاد وحدت مسلمانان، خداوند با اینکه در آیه ۱۰۳ آل عمران، مسلمانان را به وحدت فراخوانده و از تفرقه بازداشته بود، در دو آیه بعد، باز هم چنین تأکید می فرماید:

وَ لا تَکُونُوا کَالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْبَیِّناتُ وَ أُولئِکَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِیمٌ. (آل عمران: ۱۰۵)

و مانند کسانی نباشید که پراکنده شدند و اختلاف کردند، (آن هم) پس از آنکه نشانه های روشن (پروردگار) به آنان رسید، و برای آنها عذابی بزرگ خواهد بود.

در این آیه، کسانی که پس از دریافت نشانه‌های الهی، باز راه اختلاف و تفرقه را پیمایند، گناه‌کار خوانده شده و به عذابی بزرگ وعده داده شده‌اند. خداوند در قرآن مجید در آیات دیگر، از قطع رابطه رسول الله صلی الله علیه و آله با اهل تفرقه و بی توجهی آن حضرت به ایشان سخن می گوید:

۱- تفسیر نور، ج ۲، ص ۱۲۴، نک: آل عمران: ۱۰۳.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَ كانُوا شِيَعاً لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْ ءٍ إِنَّما أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِما كانُوا يَفْعَلُونَ. (أنعام: ۱۵۹)

کسانی که آیین خود را پراکنده ساختند و به دسته‌های گوناگون (و مذاهب مختلف) تقسیم شدند، هیچ گونه ارتباطی با آنها نداری، کار آنها را به خدا واگذار. پس خدا آنها را از آنچه انجام می دادند آگاه می گرداند.(۱)

در قرآن مجید، یکی از ویژگی‌های جامعه مشرکان تفرقه در دین معرفی می شود:

... وَ لا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ. مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَ كانُوا شِيَعاً كُلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ. (روم: ۳۱ و ۳۲)

... و از مشرکان نباشید. از کسانی که دین خود را پراکنده ساختند و به دسته ها و گروه ها تقسیم شدند و (عجب اینکه) هر گروهی به آنچه نزد آنهاست (دل بسته و) خوشحالند.

در این آیه مشرکان کسانی هستند که در دین توحیدگرای خدا تفرقه ایجاد کردند و با پرستش انواع بت ها، حیوانات و گاه انسان ها دسته دسته شدند، در حالی که هر دسته، از داشته های خود خوشحال بود.

ایجاد تفرقه در دین، از نشانه‌های مشرکان و گناهی بزرگ خوانده شده است. اصولاً شرک، از عوامل تفرقه در جامعه به شمار می رود. ازسوی دیگر، رمز اتحاد جامعه خدامحور، ایمان راستین به پروردگار یکتاست. در این باره، در تفسیر نمونه چنین آمده است:

یکی از نشانه های شرک، پراکندگی و تفرقه است؛ چرا که معبودهای مختلف منشأ روش‌های متفاوت و سرچشمه جدایی‌ها و پراکندگی هاست، به خصوص اینکه شرک همواره توأم با هوای نفس و تعصب و کبر و خودخواهی و خودپسندی و

۱- ترجمه از آیت الله مکارم شیرازی است. در ترجمه آقایان فولادوند و قرائتی، عبارت (لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْ ءٍ) این گونه معنا شده است: تو مسئول کار آنان نیستی.

مولود آن است. لذا اتحاد و وحدت، جز در سایه خداپرستی و عقل و تواضع و ایثار امکان پذیر نیست.(۱)

ج) ریشه های تفرقه

اشاره

ج) ریشه های تفرقه

زیر فصل ها

یک ــ انحراف از حق

دو ــ سرکشی و کفرورزی در برابر آیات الهی

یک ــ انحراف از حق

یک ــ انحراف از حق

همانا دین (پسندیده) نزد خداوند، اسلام (و تسلیم بودن در برابر فرمان خداوند) است و اهل کتاب اختلافی نکردند، مگر بعد از آنکه علم (به حقانیت اسلام) بر ایشان حاصل شد، (این اختلاف) از روی حسادت و دشمنی میان آنان بود و هرکس به آیات خداوند کفر ورزد، پس (بداند که) همانا خداوند زودحساب است. (آل عمران: ۱۹)

پیام های آیه

یک ــ گذشتن از مرزهای حق (بغی(۲))، اختلاف‌آفرین است. «و ما اختلف الّذین... بغیاً».

دو ــ سرچشمه بسیاری از اختلاف‌های مذهبی، حسادت ها و دشمنی‌هاست؛ نه نادانی و بی خبری. «مِنْ بَعدِ ما جَائَهُم الْعِلمُ».

سه ــ حسد، زمینه ساز کفر است. «بغیاً... و من کفر».(۳)

در آیات دیگری نیز به ریشه داشتن تفرقه در بغی، اشاره شده است. برای مثال:

مردم (در آغاز) یک دسته بودند، (اختلافی در میان آنها وجود نداشت. رفته رفته جوامع و طبقات پدید آمد و اختلافاتی در میان آنها پیدا شد. در این حال)

۱- تفسیر نمونه، ج ۱۶، ص ۴۲۱.

۲- بغی در لغت به معنـای فجور (زناکاری)، فساد، حسادت، سـتمگری و گذشـتن از حـد (تجاوز) آمـده است. (لغت‌نامه های العین و مجمع البحرین)

۳- تفسیر نور، نک: آل عمران: ۱۹.

خداونـد، پیـامبران را برانگیخت، تا مردم را بشارت و بیم دهنـد و کتاب آسـمانی که به سوی حق دعوت می کرد، با آنها نازل فرمود، تا در اختلافات مردم، میان آنها داوری کند.

(افراد باایمان، در آن اختلاف نکردنـد،) تنها (گروهی از) کسانی که کتاب را دریافت کرده بودنـد و نشانه های روشن به آنها رسـیده بود، به خاطر انحراف از حق و ستمگری، در آن اختلاف کردند. خداوند، کسانی را که ایمان آورده بودند، به حقیقت آنچه مورد اختلاـف بود، به فرمـان خودش، هـدایت کرد (امـا افراد بی ایمان، همچنان در گمراهی و اختلاف باقی ماندنـد.) و خدا، هر کس را بخواهد، به راه راست هدایت می کند. (بقره: ۲۱۳)

پیام های آیه

یک ـ قانون و تمـدن های بشـری، از حل اختلاف‌ها ناتواننـد؛ زیرا هر گروه و فردی در پی برآوردن خواسـته های خود است. حـل اختلاـف بایـد از راه قانون الهی و داوری پیامبران الهی صورت گیرد. قانونی که از تحریف و خطا در امان است و داوری که از هوا و هوس و خواسته های نفسانی به دور است. «فَبَعَثَ اللّهُ النّبِیّینَ ... مَعَهُمُ الْکِتابَ».

دو ـ بهترین راه حل اختلاف، تقویت ایمان به معاد است. پیامبران برای پیش گیری از پدید آمدن اختلافات، از بشارت و برای درمان آنها، از هشدار و بیم دادن استفاده می کردند. «مُبَشِّرینَ وَ مُنْذِرینَ ... لِیَحْکُمَ بَیْنَ النّاسِ».

سه ـ قضاوت همه پیامبران، یک گونه است؛ زیرا فرمود: «لیحکم» و نفرمود: «لیحکموا».

چهـار ـ بـدترین نوع اختلاف، اختلاف آگاهانه ای است که به خاطر حسادت و دشـمنی پدیـد می آیـد. «مَا اخْتَلَفَ فیهِ ... مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَیِّناتُ بَغْیاً بَیْنَهُمْ».

پنج ــ مؤمنان نیز با هم اختلاف پیدا می‌کنند، ولی در پرتو ولایت خداوند، هدایت می شوند. «فَهَدَى اللّهُ... لِمَا اخْتَلَفُوا».

شش ــ صراط مستقیم، پایان‌بخش اختلافات است. «اختلفوا... یهدی... صراط مستقیم».(۱)

راستی چه کسانی در دین خدا، تفرقه ایجاد می کنند و چرا؟ آیا تفرقه‌آفرینان، آگاهانه چنین کاری می کنند، یا ناآگاهانه؟پاسخ قرآن مجید چنین است:

[خداوند] آیینی برای شما [مسلمانان] قرار داد که به نوح سفارش کرده بود و آنچه بر تو وحی فرستادیم و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش کردیم که دین را برپا دارید و در آن تفرقه ایجاد نکنید. خداوند هرکس را بخواهد، برمی گزیند و کسی را که به سوی او باز گردد، هدایت می کند.

آنها [در دین] پراکنده نشدند مگر بعد از علم و آگاهی و این تفرقه جویی به‌خاطر انحراف از حق بود (و دشمنی و حسد) و اگر فرمانی از سوی پروردگارت صادر نشده بود که آنها تا سرآمد معینی زنده و آزاد باشند، خداوند در میان آنها داوری می کرد و کسانی که بعد از آنها وارثان کتاب شدند، از آن در شک و تردیدند؛ شکی آمیخته با بدبینی.(۲)(شوری: ۱۳و۱۴)

پیام های آیه

یک ــ وحدت حقیقی در سایه برپایی دین الهی امکان پذیر است. «أَقیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرّقُوا».

دوــ اختلافات دینی، مانع برپاداشتن دین و اجرای احکام آن است. «أَقیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرّقُوا».

۱- تفسیر نور: نک: آل عمران: ۱۹.

۲- ترجمه بیشتر آیات از تفسیر نمونه یا تفسیر نور است.

سه ــ وحدت مؤمنان برای مشرکان دشوار است. «لا تَتَفَرَّقُوا ... کَبُرَ عَلَی الْمُشْرِکینَ».

چهارــ با وجود سفارش پیامبران به وحدت، باز هم مردم اختلاف کردند. «لا تَتَفَرَّقوا... وَ ما تَفَرَّقُوا...».

پنج ــ بیشتر تفرقه‌اندازی ها در دین خدا، از جانب دانشمندان است. «تَفَرَّقُوا ... مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ».

شش ــ سرچشمه بیشتر تفرقه ها حسادت، ستم و زیاده‌خواهی است. «وَ ما تَفَرَّقُوا إِلاّ ... بَغْیًا بَیْنَهُمْ».(۱)

دو ــ سرکشی و کفرورزی در برابر آیات الهی

دو ــ سرکشی و کفرورزی در برابر آیات الهی

عامل دیگر تفرقه، سرکشی و کفرورزی در برابر آیات الهی است. خداوند بارها در کلام جاودان خود ماجراهای امت های پیشین همچون یهود و نصارا را بیان کرده است تا امت اسلام عبرت گیرد و اشتباه آنان را تکرار نکند. برای نمونه، سرکشی و ناسپاسی یهودیان در برابر آیات الهی سبب شد خداوند در میان آنان دشمنی افکند. این نکته در قرآن مجید بیان گر قانونی الهی است و اینکه میان گردن‌کشی و کفر در برابر آیات الهی، با دشمنی ارتباط مستقیمی وجود دارد و با افزایش یکی، بر دیگری نیز افزوده می‌شود:

و این آیات که از طرف پروردگارت بر تو نازل شده بر سرکشی و کفر بسیاری از آنها (یهود) می افزاید، و در میان آنها تا روز قیامت دشمنی افکندیم... .(مائده:۶۴)

۱– ۵تفسیر نور، نک: شوری: ۱۳ و ۱۴.

از این آیه می‌توان فهمید که انکار آیات الهی و سرکشی در برابر آنها، زمینه‌ساز کینه، دشمنی و تفرقه است. ازاین رو، امت اسلام، تسلیم کامل در برابر آیات الهی باید زمینه های دشمنی و تفرقه در امت را نابود کند.

همچنین با استناد به آیات ۱۵۱ _ ۱۵۳ سوره انعام می توان گفت:

اول _ اساس همه ادیان الهی، پیروی از راه خدا و دوری از خواست دیگران است.

دوم _ عمل به احکام الهی، وحدت‌آفرین است و پیروی از احکام غیر الهی، تفرقه افکن.(۱)

نمونه دیگری از عملکرد امت های پیشین که برای امت اسلام جنبه عبرت‌آموزی دارد، این نکته است که تفرقه، از فراموشی فرمان‌های الهی سرچشمه می گیرد و نوعی مجازات الهی به شمار می‌آید. این مسئله فقط برای یهودیان و مسیحیان نیست، بلکه اگر امت اسلام هم دستورهای الهی را فراموش کند، گرفتار همان مشکلات خواهد شد:

و از کسانی که ادعای نصرانیت (و یاری مسیح) داشتند (نیز) پیمان گرفتیم، ولی آنها بخش زیادی از آنچه را به آنان تذکر داده شده بود به فراموشی سپردند. ازاین رو، در میان آنها تا قیامت، دشمنی افکندیم و خداوند در آینده آنها را از آنچه انجام داده اند (و از نتایج آن) آگاه خواهد ساخت. (مائده:۱۴)

پیام های آیه

۱- تفسیر نور، نک: انعام: ۱۵۱ - ۱۵۳.

یک ــ نتیجه فراموشی تذکرهای الهی و بشارت های عهدین، تفرقه و دشمنی است. «فَنَسُوا ... أَغْرَیْنا بَیْنَهُمُ الْعَداوَهَ».

دوــ پی آمدهای تلخ پیمان شکنی این امت‌ها، عبرت‌آموز است. (از نصارا پیمان گرفتیم، چون فراموش کردند گرفتار بدبختی شدند). «اخذنا میثاقهم ... فنسوا... فأغرینا»

سه ــ تفرقه و دشمنی، از عذاب های الهی است. «نسوا... فأغرینا».(۱)

د) تفرقه، خواست شیطان

د) تفرقه، خواست شیطان

تفرقه، خواست شیطان و شراب و قمار، از ابزارهای او برای این هدف شوم است. ازاین رو، هرکس حتی با ظاهر مذهبی، در جهت تفرقه مسلمانان حرکت کند، در مسیر خواسته شیطان پیش رفته است. به آیه زیر دقت کنید:

إِنَّما یُرِیدُ الشَّیْطانُ أَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیْسِرِ وَ یَصُدَّکُمْ عَنْ ذِکْرِ اللَّهِ وَ عَنِ الصَّلاهَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ. (مائده:۹۱)

شیطان می خواهد در میان شما به‌وسیله شراب و قمار، دشمنی ایجاد کند، و شما را از یاد خدا و از نماز بازدارد. آیا (با این همه زیان و فساد و با این نهی اکید) خودداری خواهید کرد؟!

پیام های آیه

یک ــ هر کس عامل کینه و دشمنی در میان مردم شود، همچون شیطان است. «إِنّما یُریدُ الشّیْطانُ...».

دو ــ جامعه‌ای که در آن کینه و دشمنی باشد، شیطانی است. «إِنّما یُریدُ الشّیْطانُ أَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَداوَهَ...».

۱- ۲تفسیر نور، نک: مائده: ۱۴.

سه ــ بایـد از انس و دوستی و وحـدت پاسـداری کرد و با هر آنچه آنها را از بین می برد جنگیـد. «إِنّما یُریدُ الشّیْطانُ أَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَداوَهَ».

چهار ــ خداوند، به الفت و مهربانی اهل ایمان با یکدیگر، توجهی خاص دارد. «إِنّما یُریدُ الشّیْطانُ أَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَداوَهَ».

پنج ــ با تمام عواملی که سبب ایجاد کینه و دشمنی می شوند، باید مبارزه کرد. «یُریدُ الشّیْطانُ أَنْ یُوقِعَ بَیْنَکُمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ .. فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ».

بنابراین، عمل به احکام اسـلام نیازمنـد وحـدت مؤمنان است. تفرقه مانع اجرای دین و خلاف سـفارش پیامبران الهی است و از حسادت و ستم و زیاده‌خواهی سرچشمه می گیرد.

۲. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اتحاد امت

اشاره

۲. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اتحاد امت

پیـامبر اعظم صـلی الله علیه و آله ، خـاتم پیـامبران الهی، مردم را به وحـدت فرامی خوانـد و از تفرقه بـازمی‌داشت. او بـا ایجـاد وحـدت میان اقوام پراکنده عرب و با تکیه بر ارزش‌های دینی، توانست در مدتی کمتر از نیم قرن، دامنه نفوذ امت اسـلام را در بخش بزرگی از جهان آن روز بگستراند و قومی را که همواره خوار و اسـیر اقوام دیگر بودند در سایه اسـلام عزت بخشد و به مهم‌ترین قـدرت آن روزگار تبدیل کند. از اقدام‌های رسول خدا صـلی الله علیه و آله در جلوگیری از پیدایش تفرقه میان امت اسلام، به دو مورد اشاره می کنیم:

الف) تخریب مسجد تفرقه آفرین

الف) تخریب مسجد تفرقه آفرین

نمونه ای از بیزاری رسول خدا صلی الله علیه و آله از نشانه‌های تفرقه را، در ماجرای مسجد ضرار می توان دید. در تفسیر نمونه شرح ماجرا چنین آمده است: در دوران

جاهلیت، راهبی به نام ابوعامر که از زاهدان مدینه به شمار می رفت، مردم را به ظهور پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله بشارت می داد، ولی پس از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه و پیروزی آن حضرت در جنگ بدر، هرگاه اطراف خود را خلوت می دید، به سوی مشرکان می‌رفت و آنان را برای نبرد با حضرت تحریک می کرد. وی در نبرد احد، به مشرکان پیشنهاد داد گودال هایی در مسیر دو سپاه حفر کنند و آنها چنین کردند. از قضا، رسول خدا صلی الله علیه و آله به داخل یکی از این گودال‌ها افتاد و پیشانی اش زخمی شد و دندانش شکست.

ولی ابوعامر راضی نشد و به سمت امپراتوری روم رفت تا او را نیز برای نبرد با پیامبر اسلام برانگیزد. وی پیش از حرکت، نامه ای به دوستانش در مدینه نوشت و از آنها خواست پایگاهی برای نشر اندیشه های خطرناک و تفرقه‌آمیز او در مدینه ایجاد کنند. یاران وی نیز برای انجام چنین کارهایی پوشش مسجد را مناسب دیدند. بنابراین، با این بهانه که برای ساکنان اطراف مدینه، به‌ویژه پیران و معلولان سخت است در مسجد اصلی مدینه حضور یابند، از رسول خدا صلی الله علیه و آله اجازه گرفتند که مسجدی در نزدیکی مسجد قبا بسازند. آن گاه از آن حضرت درخواست کردند که با خواندن نماز در آن مسجد، آنجا را متبرک سازد. پیش از اینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن مسجد نماز بگزارد، وحی الهی نازل شد و حقیقت را افشا کرد. چنین بود که پیامبر دستور داد مسجد یاد شده ویران شود. بنا بر دستور حضرت، مسلمانان ابتدا مسجد را آتش زدند، سپس آن را ویران کردند و محل دفن زباله قرار دادند.(۱) خداوند دراین باره فرموده است:

۱- ۱نک: تفسیر نمونه، ج ۸، صص ۱۳۴- ۱۳۶.

وَ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ کُفْراً وَ تَفْرِیقاً بَیْنَ الْمُؤْمِنِینَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَیَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلَّا الْحُسْنی وَ اللَّهُ یَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَکاذِبُونَ. لا تَقُمْ فِیهِ أَبَداً ... . (توبه: ۱۰۷ و ۱۰۸)

(گروهی دیگر از گناه کاران) کسانی هستند که مسجدی ساختند برای زیان [رساندن به مسلمانان] و (تقویت) کفر و تفرقه میان مؤمنان و کمین گاه برای کسی که با خدا و پیامبرش از پیش مبارزه کرده بود، آنها سوگند یاد می کنند که نظری جز نیکی (و خدمت) نداشته ایم، اما خداوند گواهی می دهد که آنها دروغگو هستند!. هرگز در آن [مسجد] قیام (و عبادت) مکن... .

ب) تأکید بر اهمیت وحدت

ب) تأکید بر اهمیت وحدت

رسول خدا صلی الله علیه و آله بر اهمیت وحدت و جماعت بسیار تأکید داشت و دراین باره فرموده است:

هر کس برای خدا، هماهنگ با جماعت کار کند، چنانچه کارش درست باشد، خداوند می پذیرد و اگر نادرست باشد، می بخشد. اما کسی که عملی را تفرقه‌جویانه انجام دهد، چنانچه درست باشد، خدا نمی پذیرد و اگر نادرست باشد، باید جایگاه خود را در آتش بیابد. (۱)

البته مقصود از جماعت، هر جماعتی نیست، بلکه جماعتی مراد است که در مسیر حق باشند. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در پاسخ به این پرسش که جماعت چیست، فرمود:

جَمَاعَهُ أُمَّتِی أَهْلُ الْحَقِّ وَ إِنْ قَلُّوا.(۲)

جماعت امت من کسانی‌اند که اهل حقیقتند، گرچه اندک باشند.

۱- هیثمی، مجمع الزوائد، ج ۵، ص ۲۱۶.

۲- بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۶۵.

همچنین به روایت کتاب‌های معتبر اهل سنت، آن بزرگوار به صراحت چنین امر کرده است:

لَا تَخْتَلِفُوا فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا.(۱)

اختلاف نورزید، کسانی که پیش از شما بودند بر اثر اختلاف ورزیدن نابود شدند.

۳. سخنان اهل بیت(ع)

اشاره

۳. سخنان اهل بیت(ع)

اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله ، کسانی هستند که در حدیث ثقلین، یادگار ارزشمند پیامبر در کنار قرآن، خوانده شده‌اند. بنابراین، دانستن دیدگاه آنان نیز لازم است.

الف) سخنان امیرمؤمنان، علی بن ابی طالب(ع)

الف) سخنان امیرمؤمنان، علی بن ابی طالب(ع)

آن بزرگوار، با یادآوری سرنوشت امت های پیشین و اثرگذاری وحدت و تفرقه در عزت و ذلت آنان، می فرماید:

و بترسید از عذاب‌هایی که بر اثر رفتارهای ناپسند و اعمال نکوهیده بر امت‌های پیش از شما رسیده است. پس به یاد آرید، احوال نیك و بد آنان را و بپرهیزید از اینکه همانند آنان باشید. چون در تفاوت حالاتشان اندیشیدید، روشی را برگزینید که به سبب آن مقامشان ارجمندی یافت و دشمنانشان رانده شدند و عافیت بر سرشان سایه گسترد و نعمت، فرمان بردارشان شد و به برکت آن کرامت، رشته اتحاد در میانشان استوار گردید و از تفرقه دوری کردند و الفت و مهربانی را شعار خود ساختند و یکدیگر را به آن برانگیختند و سفارش کردند، و از هر کاری که پشتشان را می شکست و بنیان قدرتشان را سست می‌ساخت، چون رخنه‌کردن کینه در دل‌ها و افروخته شدن آتش

۱- الشیخ سید سابق، فقه السنه، ج ۲، ص ۶۰۰؛ صحیح بخاری، ج۳، ص ۸۸ ، در نسخه دیجیتالی آن المکتبه الشامله، ج ۸ ، ص ۲۵۶.

دشمنی در سینه ها و روی گردانیدن از یکدیگر و دست‌کشیدن از یاری هم، دوری کردند.(۱)

ایشان در نامه‌ای به ابوموسی اشعری درباره رفتار و عمل خود در این زمینه می فرماید:

بـدان هیـچ کس به وحدت و یگانگی امت محمد صـلی الله علیه و آله از من حریص تر نیست. من با چنین کاری پاداش زیبا و عاقبتی نیکو را طلب می کنم. (۲)

بنابراین، اگر ما پیرو آن امام فرزانه ایم باید، برای وحدت امت اسـلام نهایت تلاش خود را بکنیم و میان مسلمانان انس و الفت برقرار سازیم تا آنها از یکدیگر نترسند و امنیت خاطر داشته باشند و برای رویارویی با دشمنان دین با هم متحد شوند.

از سوی دیگر خطاب به خوارج می فرماید:

به زودی دو گروه به دلیل رابطه‌شان با من نابود خواهنـد شـد: دوسـتدار تنـدرو که محبت زیاد، او را به راه باطل می کشانـد و کینه جوی تندرو که کینه، او را به راه باطل می کشاند و بهترین حالت مردم نسبت به من، راه میانه است. پس شما چنین باشید و با اکثریت مردمی که بر فرمان برداری از امام اجتماع کرده انـد، همراه باشـید؛ زیرا دست [حمایت] خدا با جماعت است و از تفرقه بپرهیزیـد که جداشـده از مردم، مال شـیطان است؛ همان گونه که جدا شده از گله، مال گرگ است. به هوش باشـید که هر کس به سوی این شـعار [تفرقه آمیز خوارج] دعوت کند او را بکشید، گرچه زیر عمامه من باشد. (هر موقعیتی داشته باشد).(۳)

۱- نهج البلاغه، ترجمه: عبدالمحمد آیتی، خطبه ۲۳۴.

۲- نهج البلاغه، ترجمه: عبدالمحمد آیتی، نامه ۷۸؛ بحارالانوار، ج۳۳، ص ۳۰۴.

۳- بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۳۷۳.

ب) سخنان دیگر ائمه(ع)

اشاره

ب) سخنان دیگر ائمه(ع)

زیر فصل ها

امام حسن(ع)

امام سجاد(ع)

امام باقر(ع)

امام صادق(ع)

امام موسی کاظم(ع)

امام حسن(ع)

امام حسن(ع)

عده‌ای از لشکریان آن بزرگوار به ایشان عرض کردند: «رفتارهای شما نشان می دهد که قصد صلح داری!» حضرت فرمود:

أَلَا وَ إِنَّ مَا تَكْرَهُونَ فِی الْجَمَاعَهِ خَيرٌ لَكُمْ مِمَّا تُحِبُّونَ فِی الْفُرْقَهِ. (۱)

آگاه باشید، آنچه شما در وحدت ناپسند می دارید، برایتان بهتر است از آنچه در تفرقه دوست دارید.

امام در این کلام حکمت‌آمیز، جنگ را آخرین راه می خوانـد. بنابراین، بایـد تا حد امکان، از جنگ، به‌ویژه در محدوده امت اسلام پرهیز کرد تا انسجام امت اسلام حفظ شود.

امام سجاد(ع)

امام سجاد(ع)

پیشوای عابدان، در کتاب شریف صحیفه سجادیه از خداوند چنین طلب می کند:

وَ أَلْبِسْنِی زِینَهَ الْمُتَّقِین فِی بَسْطِ الْعَدلِ، وَ کَظْمِ الْغَیظِ، وَ إِطْفاءِ النَّائِرهِ وَ ضَمِّ أَهْلِ الْفُرقَهِ، وَ إِصْلاحِ ذَاتِ الْبینِ... .(۲)

و لباس زیبای پارسایان را بر من بپوشان. در گسترش عدل، فروخوردن خشم، خاموش ساختن آتش فتنه و دشمنی، پیوند دادن اهل تفرقه و اصلاح کدورت‌ها... .

در این سخن پرمعنا و آموزنده، تمام آنچه به عنوان لباس زیبای پارسایان معرفی شده، به وفاق اجتماعی در جامعه اسلامی کمک می کند. بسیاری از تفرقه ها از بی عدالتی برمی‌خیزد که انسان پارسا با آن مبارزه می کند. بخشی دیگر از تفرقه ها از عصبانیت های زودگذر است که انسان باتقوا در چنین

۱- بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۴۷.

۲- امام زین العابدین(ع)، صحیفه سجادیه کامله، ص ۱۰۳.

موقعیتی، خشم خود را فرومی خورد. بعضـی تفرقه ها نیز به دلیل فتنه‌گری هاست که به همت و هشیاری مؤمن پرهیزکار بی‌اثر می شود. در این کلام، پیوند دادن اهل تفرقه و نیز اصـلاح کدورت ها که نقشـی ارزنده در اسـتمرار انسـجام اسـلامی دارد، به صراحت، از نشانه های پارسایان خوانده شده است.

امام باقر(ع)

امام باقر(ع)

در کتـاب اصـول کـافی نقـل شـده است که سـرآمد عالمـان فرمود: شب وفـات رسول الله صـلی الله علیه و آله بر اهـل بیت آن حضرت بسیار طولانی گذشت. آنها در چنان شبی ندایی غیبی شنیدند که خطاب به آنان سخنانی گفت. از جمله ندا آمد:

پس شـما خاندان خدای(۱) عزّوجلّ هستیـد؛ کسانی که به وسـیله آنها نعمت کامل شـد و تفرقه اجتماع گردیـد و خواسـته ها یکسان گشت. شما دوستان او هستید. هر که شما را دوست داشت، رستگار شد و هر که در حق شما ستم کرد، [از دین] بیرون رفت. دوستی با شما، از جانب خدا در کتابش، بر بندگان مؤمن او واجب شده است.(۲)

امام صادق(ع)

امام صادق(ع)

سخنان رئیس مذهب شیعه درباره وحدت با اهل سنت، بسیار صریح است. حضرت دراین باره فرموده است:

مَنْ صَلَّی مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَکَأَنَّمَا صَلَّی مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فِی الصَّفِّ الْأَوَّل.(۳)

هر کس با آنان (اهل سـنت) در صف اول نماز بگزارد، ماننـد این است که در صف اول با رسول الله صـلی الله علیه و آله نماز خوانده است.(۴)

۱- خاندان خدا، به نظر می رسد انتساب تشـریفی باشد مانند بیت الله. این تعبیر نشان شـرف و بزرگی اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله است.

۲- بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۵۳۸.

۳- بحارالانوار، ج ۸۵، ص ۸۷ .

۴- این روایت اهمیت و مقدم بودن وحدت جهان اسلام را نشان می دهد و حاکی از بر حق بودن اهل تسنن نیست.

هر کس به اندازه یک وجب از جماعت مسلمانان فاصله گیرد، افسار ایمان از گردن او خارج خواهد شد.(۱)

شما را به تقوای الهی سفارش می کنم و اینکه مردم را بر دوش هایتان سوار نکنید (بهانه دست دیگران ندهید) که خوار می شوید. خدای تبارک و تعالی در کتابش می فرماید: «و با مردم نیک سخن گویید.» از بیمارانشان (اهل سنت) عیادت کنید، در تشییع جنازه هایشان حاضر شوید و به سود یا زیان آنان گواهی دهید (مطابق واقع شهادت دهید) و در مساجدشان همراه با آنان نماز بخوانید. (۲)

هر کس با سنت محمد صلی الله علیه و آله مخالفت کند، به یقین کافر شده است. (۳)

رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس در اختلاف امت من به سنت من تمسک جوید، پاداش صد شهید را خواهد داشت. (۴)

امام صادق(ع) در شرح این حدیث نبوی که «اختلاف امت من رحمت است»، فرمود:

منظور، سخن خدای عزّوجلّ است که فرمود:

«و مؤمنان را نسزد که همگی [به سوی جهاد] بیرون روند. چرا از هر جمعیتی گروهی [به سوی پیامبر] کوچ نمی کنند تا در دین آگاهی یابند و قوم خود را

۱- بحارالانوار، ج۸۵ ، ص ۱۳، مشابه این حدیث را ابوذر از رسول الله صلی الله علیه و آله نقل کرده است که در کتاب های معتبر اهل سنت آمده است از جمله: سنن أبی داوود، ج ۱۲، ص ۳۷۵، نسخه دیجیتال المکتبه الشامله.

۲- بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۱۵۹.

۳- بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۶۲.

۴- بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۶۲.

هنگامی که به سوی آنان بازگشتند، بیم دهند، باشد که [از مخالفت با خدا و عذاب او] بپرهیزند».(۱) (توبه: ۱۲۲)

در این آیه خدا به مسلمانان دستور داد نزد رسول الله صلی الله علیه و آله کوچ کنند و با او رفت وآمد کنند. سپس نزد قوم خود برگردند و به آنان آموزش دهند.

بنابراین، منظور رسول خدا صلی الله علیه و آله] از اختلاف، رفت وآمد در سرزمین هاست و نه اختلاف در دین خدا؛ زیرا دین خدا یکی است. (۲)

امام موسی کاظم(ع)

امام موسی کاظم(ع)

از آن حضرت نقل شده است که:

سه چیز نابودکننده اند: شکستن بیعت، ترک سنت (رسول الله صلی الله علیه و آله) و دوری از جماعت. (۳)

۴. وحدت، ضرورت امروز جهان اسلام

اشاره

۴. وحدت، ضرورت امروز جهان اسلام

اگر به نیازهای روز جامعه اسلامی توجه کنیم، نیک درخواهیم یافت که اتحاد مسلمانان تا چه اندازه از نظر عقلی ضرورت دارد. دراین باره گفتنی است:

الف) تبلیغ گسترده مسیحیت

الف) تبلیغ گسترده مسیحیت

شواهد، از افزایش تمرکز واتیکان بر قاره آسیا و جدی‌تر شدن اقدام هایش برای گسترش مسیحیت در این قاره حکایت دارد. تبلیغ مسیحیت، به ویژه در عراق، افغانستان و حتی در جمهوری اسلامی ایران به صورت‌های گوناگون و به

۱- ترجمه از آقای انصاریان.

۲- بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲۷و۲۲۸.

۳- بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۶۶.

میزان بالا، رو به افزایش است. با توجه به قرار داشتن بخش بزرگ تر جهان اسلام در قاره آسیا، مسلمانان باید از این پدیده احساس خطر کنند.

ب) پدیده درگیری‌های خونین

ب) پدیده درگیری‌های خونین

مستکبران جهانی به شیوه های گوناگون می‌کوشند چهره‌ای زشت و ناخوشایند از اسلام ارائه دهند. از مهم‌ترین این شیوه‌ها، تشکیل گروه هایی است که به ظاهر، مخالف استکبار و در واقع دست پرورده مستکبرانند. این گروه‌ها به فرمان اربابان خود کارهایی انجام می دهند که هر مسلمانی اگر از حقایق پشت پرده بی‌خبر باشد، از مسلمانی خویش احساس شرم می‌کند.

ایجاد درگیری‌های خونین میان مسلمانان در عراق، فلسطین و لبنان، چندین هدف را به صورت یکجا برای دشمن تأمین می کند. نخست آبروی اسلام را می برد. همچنین بخشی از خالص‌ترین و مؤمن‌ترین مسلمانان در این درگیری ها کشته می شوند. سوم اینکه مشغول شدن مسلمانان به جنگ با یکدیگر، امنیت جهان کفر را تأمین می سازد. چهارم اینکه استکبارگران به بهانه برقراری صلح و امنیت در سرزمین های اسلامی، به اشغال آنها ادامه می‌دهند و سرانجام مانع پیشرفت علمی، اقتصادی و اجتماعی جهان اسلام می شوند.

ج) عقب ماندگی علمی و صنعتی

ج) عقب ماندگی علمی و صنعتی

جهان اسلام به دلایل گوناگون، از نظر علمی و صنعتی از دشمنان اسلام، عقب مانده است. این عقب‌ماندگی با وحدت روزافزون دانشمندان و کارشناسان جهان اسلام در عرصه های مختلف، جبران شدنی است.

د) تحریک‌های دشمن

د) تحریک‌های دشمن

دشـمنان اسـلام برای شکست دادن اسلام و انقلاب اسلامی راه های گوناگونی را آزموده‌اند؛ از کودتا و جنگ تحمیلی گرفته تـا محاصـره اقتصـادی، ولی هیـچ یک نتیجه نـداد و همه آنها در سایه الطاف الهی و اتحاد مسـلمانان شـکست خورد. بنابراین، تصـمیم گرفتنـد بـه عنـوان آخریـن تیر ترکش خـود، اتحـاد دینی در جوامع اسـلامی را ضـعیف کننـد و بـا طرح بحث و گفت‌وگوهـای پـوچ و سـاختگی، به اختلاـف قـومیت هـا و مـذاهب مختلـف دامن بزننـد. امروزه هرگـونه دامن زدن به تفرقه، خدمتی بزرگ به دشمنان اسلام و ایران به شمار می‌آید.

ه_) حضور دشمنان در قلب جهان اسلام

ه_) حضور دشمنان در قلب جهان اسلام

امروزه دشـمنان اسـلام با اسـتقرار در قلب جهان اسـلام، یعنی خلیـج فارس و برخی کشورهای همسایه و زیر نظر گرفتن مسائل امت اسلام، منتظرند تا با تضعیف وحدت ملی، زمینه‌ای مناسب برای تهاجم آنها فراهم شود و بر سر ایران اسلامی، همان بلایی را آورنـد که بر سـر افغانسـتان و عراق آوردنـد. در چنین وضـعی، گـاه لازم است از بیان سـخن یا خواسـته حق خود نیز چشـم پوشید تا به دشمن کمک نشود.

و) ایران اسلامی، بزرگ ترین سنگر دفاع از دین

و) ایران اسلامی، بزرگ ترین سنگر دفاع از دین

امروزه ایران اسـلامی به بزرگ‌ترین سـنگر مـدافعان اسـلام عزیز تبـدیل شـده و جایگاه مهمی در جهان اسـلام به دست آورده است، چنان که بزرگ‌ترین تهدیـد برای امریکا و اسـرائیل به شـمار می‌رود و هم‌زمان چشم امید بسیاری از دل سوزان و سـتم دیدگان امت اسلام به این سرزمین مقدس دوخته شده

است. در چنین شرایطی، هرگونه دامن زدن به تفرقه، به ویژه در این کشور، مسلمانان جهان را اندوهگین و دشمنان اسلام را شاد می سازد.

۵. نظریه‌های اندیشمندان شیعه

اشاره

۵. نظریه‌های اندیشمندان شیعه

دانشمندان بسیاری از جهان اسلام، چه شیعه و چه سنی، در زمینه وحدت مسلمانان اظهارنظر کرده‌اند. این نظرها برای توده مردم که امکان مراجعه مستقیم به منابع دینی را ندارند، مفید و کارساز است؛ زیرا بسیاری از مردم عادی یا حتی طلاب عادی و دانشمندان سطوح پایین نیز که با رفتار و گفتار خود به تفرقه‌ها دامن می زنند، اگر بدانند دانشمندان برجسته دینشان این رفتارها را تأیید نمی کنند، چه بسا از آن رفتارها دست کشند. آگاهی از این دیدگاه‌ها، حتی برای دانشمندان سطوح بالا نیز مفید است؛ زیرا آنان نیز اگر بخواهند نظری خلاف این دیدگاه ها را مطرح کنند، با دقت و فکر بیشتری این کار را می‌کنند و چه بسا تحت تأثیر این دیدگاه‌ها، نظرشان تغییر کند. بیشترِ طرفداران وحدت مسلمانان، از دانشمندان برجسته جهان اسلام هستند.

امام خمینی رحمه الله

اشاره

امام خمینی رحمه الله

از مهم‌ترین مسائلی که امام خمینی رحمه الله در سرتاسر صحیفه نور بر آن تأکید کرده، مسئله وحدت است، به گونه‌ای که اگر سخنان ایشان در موضوع‌های گوناگون دسته‌بندی شود، بیشترین سخنان در این دسته خواهد بود.(۱) واژه

۱- سیامک باقری، وحدت مواضع امام و رهبری (رفتار جناح ها)، صص۱ و ۲.

وحدت، دست کم ۲۲۵۰ بار در سخنان امام خمینی رحمه الله و مقام معظم رهبری تکرار شده است.(۱)

مرحوم حجت الاسلام سید احمد خمینی می گفت:

حضرت امام بر این باور بود که تلاش برای حفظ وحدت و پرهیز از تفرقه، یک واجب عینی است.(۲)

از زیان‌بارترین پی‌آمدهای تفرقه، چیرگی کافران بر سرزمین های اسلامی است. امام خمینی رحمه الله دلیل اصلی چیرگی صهیونیست ها بر فلسطین را تفرقه امت اسلامی می دانست و فرمود:

چرا باید یک کشورهایی که دارای همه چیز هستند و دارای همه جور قدرت هستند، اسرائیل با آن عده کم بیاید و به آنها این طور حکم فرمایی کند؟ چرا باید این طور باشد؟ جز این است که ملت ها از هم جدا و از دولت ها جدا و دولت ها از هم جدا و یک میلیارد جمعیت، یک میلیارد جمعیت مسلمانان با همه تجهیزاتی که دارند، نشسته اند و اسرائیل آن جنایات را به لبنان می کند و به فلسطین می کند.(۳)

مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری

ایشان با انتقاد از سخنان برخی سیاست‌مداران دنیای اسلام که در واقع بازتابی از دیدگاه‌های امریکا و رژیم صهیونیستی بود و بر اختلافات مسلمانان شدت می‌بخشید، با صراحت گفت:

۱- نرم افزار به سوی نور۲، معاونت فرهنگی سپاه، ۱۳۸۴.

۲- http://www.imam-khomeini.com/Didgahha/vahdat%20az%20didgah

۳- صحیفه نور، ج ۱۰، ص ۹۳.

جمهوری اسلامی ایران با همه امت اسلامی و رهبران فکری و سیاسی دنیای اسلام دست برادری می دهد و خواستار پیوند برادری مستحکم‌تر میان امت اسلامی است. (۳۰/۵/۱۳۸۵)

در این دیدار پیش از سخنان مقام معظم رهبری، آقایان حبیب محمد بن خوجه، دبیرکل مجمع بین المللی فقه جده؛ شیخ احمد بن حمد خلیلی، مفتی اعظم عمان؛ ابراهیم الوزیر از علمای زیدیه یمن؛ شیخ محمود صیام، رئیس جمعیت علمای فلسطین؛ شیخ حسین معتوق، از علمای کویت؛ شیخ حسن بغدادی، از مسئولان حزب الله لبنان؛ مصطفی باجو، از عالمان اهل سنت اردن و شیخ بدرالدین حَسون، مفتی سوریه، در سخنانی ضمن گرامی‌داشت ایستادگی و پیروزی مردم و حزب الله لبنان در برابر تجاوز رژیم صهیونیستی که عزت و افتخار را به امت اسلامی بازگرداند، وحدت و یک‌پارچگی را مهم‌ترین نیاز مسلمانان برای حل مشکلات و بی اثر ساختن توطئه های دشمنان خواندند.(۱)

همچنین از دیدگاه معظم له، وحدت، پیش نیاز بسیاری از پیشرفت ها و راهی برای استوار ساختن بنیان‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه اسلامی است:

برای اینکه ما بنیان‌های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی خود را مستحکم کنیم، پیش نیاز اولی قطعی ما، ایجاد وفاق و وحدت کلمه است. برای وفاق باید همه تلاش کنند. معنای وفاق این نیست که گروه ها و تشکیلات و جناح‌های گوناگون اعلام انحلال کنند، نه، هیچ لزومی ندارد. معنای وفاق این است که

۱- http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=۸۵۰۵۳۰۰۲۷۶

نسبت به هم خوش بین باشند، «رُحَماءُ بَيْنَهُم» باشند، همدیگر را تحمل کنند، در جهت ترسیم هدف‌های والا و عالی و برای رسیدن به آنها به یکدیگر کمک کنند و از ایجاد تشنج، بداخلاقی، درگیری، اهانت و متهم کردن بپرهیزند. امروز به نظر من وظیفه ما این است. (۷/۳/۱۳۸۱)(۱)

میرزا محمدحسین شیرازی

میرزا محمدحسین شیرازی

این مرجع بزرگ و مشهور زمان ناصرالدین شاه که در سامرا می زیست، خاطره‌ای زیبا از خود در زمینه وحدت مسلمانان به جا گذاشته است. روزی که احتمال می رفت فردایش عید فطر باشد، شیعیان هلال ماه را ندیده بودند، ولی اهل سنت ادعا می کردند دیده اند. در این شرایط، او دستور داد تعدادی از شاهدان اهل سنت را حاضر کردند. پس از اثبات وثاقت آنان و گواهی آنان بر دیدن ماه شوال، میرزا چنین حکم داد: «فردا عید فطر است.»

حکم میرزا باعث جلب توجه اهل سنت می‌شود و تأثیر خوبی در میان آنان برجا می گذارد.(۲)

آیت الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی

آیت الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی

ایشان به مسائل جهان اسلام بسیار اهمیت می داد. برای مثال، در ماجرای مهاجرت یهودیان به فلسطین، دولت وقت ایران (رضا شاه) واکنشی نشان نداد، ولی از سال ۱۳۱۲ شمسی که دولت انگلیس اجازه ورود یهودیان از ایران به فلسطین را صادر کرد، افزایش مهاجرت ها، اعتراض های گسترده مسلمانان

۱- www.aviny.com/Bayanat/۸۱/۰۷_۸۱.aspx

۲- مجله حوزه ۵۰ و ۵۱. http://www.ghadeer.org/site/qasas/lib/mardan - ۵/mard۵۰۱۴.htm.

ایران و جهان را برانگیخت. شیخ عبدالکریم نیز به همراه جمعی از روحانیان قم، از دولت ایران خواستند که به حمایت از مردم فلسطین برخیزد.

آیت الله حائری در مسائل مذهبی و اعتقادی نیز در حفظ وحدت امت اسلام می کوشید و در برابر افکاری که سبب پیدایش اختلافات مذهبی می‌شد، محکم می ایستاد؛ زیرا از یک سو حفظ وحدت امت اسلام را در آن شرایط لازم می دید و از سوی دیگر ممکن بود اختلاف‌ها و جنجال‌های مذهبی، حساسیت حکومت را برانگیزد و به آنها بهانه ای برای فروپاشی حوزه دهد. یکی از مسائل بحث برانگیز در زمان آیت الله حائری، مسئله رجعت امامان شیعه و تشکیل حکومت از سوی آنان پس از قیام حضرت مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف بود. آیت الله حائری در پاسخ به پرسش گروهی از مؤمنان در این زمینه نوشت:

احقر به واسطه کثرت اخبار، اعتقاد به رجعت دارم به نحو اجمال، ولی این مطلب نه از اصول دین و نه مذهب است که فرضاً کسی معتقد به آن نباشد، خارج از دین یا مذهب شمرده شود ... و گفتوگوی این نحو مطالب، به جز تفرقه کلمه مسلمین و ایجاد یک عداوت مضره بین آنان فایده[ای] ندارد.(۱)

آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی

آیت الله سید حسین طباطبایی بروجردی

این مرجع بزرگ شیعه، بدون کمترین منفی‌نگری، از کتاب‌ها و دیدگاه‌های فقهی اهل سنت آگاه بود. وی توجهی ویژه به موضوع «وحدت میان مذاهب» داشت، به گونه ای که همواره پی گیر این مسئله مهم جهان اسلام بود و سامان دهی به این موضوع را از وظایف اساسی هر عالم شیعی می‌دانست.

۱- صحیفه نور، ج ۱۰، ص ۷۴.

پس از آنکه شیخ محمدتقی قمی و عالمان سرشناس الازهر، مرکز «دارالتقریب بین المذاهب الاسلامیه» را بنا کردند، آیت الله بروجردی به پشتیبانی جدی از آن برخاست و حتی از کمک مالی به آن دریغ نورزید. افزون بر آن، با شیخ وقت الازهر، عبدالمجید سلیم و شیخ محمود شلتوت، نامه‌نگاری می کرد که این ارتباط، پیوند جهان تشیع با دنیای اسلام را استوارتر ساخت و بسیاری از بدبینی ها را به دوستی و محبت تبدیل کرد. بر اثر این هوشمندی و حسن تدبیر ــ به قول شهید مطهری ــ شیخ محمود شلتوت با صدور فتوایی تاریخی، برای نخستین بار مذهب شیعه را به رسمیت شناخت و برای آن در دانشگاه الازهر، کرسی تدریس مستقل تشکیل داد.(۱)

آیت الله کاشف‌الغطا

آیت الله کاشف‌الغطا

شیخ محمدحسین کاشف الغطا در سال ۱۲۹۴ هـ. ق، در محله عماره نجف دیده به جهان گشود. وی در کلام، فلسفه، حدیث و رجال، مهارت زیادی داشت و افزون بر توان‌مندی در حوزه علوم دینی، از ادیبان برجسته به شمار می آمد. او در سال ۱۳۷۳ هـ.ق وفات کرد و در وادی السلام نجف دفن شد.(۲) کاشف الغطا از علمای بزرگ شیعه بود. وی در سال ۱۳۵۰ هـ.ق از عراق به بیت المقدس سفر کرد و در همایش بزرگی به نام کنگره جهانی اسلام که مسلمانان فلسطینی برگزار کرده بودند، سخنرانی کرد. در بخشی از سخنان پرشور او که مورد استقبال شدید حاضران قرار گرفت، آمده است:

۱- http://www.taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۴۷۰۹.۱

۲- http://taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۷۵۵

گنبد اسلام بر دو پایه استوار است: کلمه توحید و توحید کلمه... ای مسلمانان! اگر سخنان ما یکی نشود، باید با اسلام وداع کنیم.(۱)

آیت الله سید علی حسینی سیستانی

آیت الله سید علی حسینی سیستانی

آیت الله سیستانی، از مراجع بزرگ شیعیان، در پاسخ به این پرسش که آیا هر کس شهادتین را بر زبان آورد و رو به قبله نماز بخواند و از یکی از مذاهب هشتگانه (حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی، جعفری، زیدی، اباضی و ظاهری) پیروی کند، مسلمان است و خون و ناموس و مالش حرمت دارد یا خیر، می فرماید:

به نام خدا. هر کس شهادتین را بر زبان آورد و هرکاری برخلاف آن انجام ندهد و با اهل بیت علیهم السلام دشمنی نورزد، مسلمان است. (۲)

همچنین ابوجهاد الشیبی، از سران پیشین مجلس اعلای عراق، از آیت الله سیستانی نقل می کند که فرمود:

ما حاضریم که هزار شیعه شهید شود و حتی یک سنی نیز جان خود را ازدست ندهد.(۳)

آیت الله مکارم شیرازی

آیت الله مکارم شیرازی

آیت الله مکارم شیرازی با بیان این نکته که اسلام از آغاز، خود را دینی جهانی معرفی کرده و قومیت ها در آن رنگی ندارند، فرمود:

اسلام از همان ابتدا روح وحدت داشته، ولی در زمان ما این امر ضروری‌تر به نظر می رسد. ...در اسلام و روایات، مسلمانان به عنوان امت واحده معرفی شده اند و اساس وحدت در فلسفه حج و آنچه از معصومین علیهم السلام بیان

۱- http://taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۷۵۸

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۹۷

۳- http://www.taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۵۰۳۴

شـده،آشـکار است. ... بایـد تعریـف درست و شـفافی از تقریب ارائه شود؛ زیرا تقریب به معنـای حفـظ مشترکـات است، نه از دست دادن اصول خود... .

همچنین در مسئله وحدت و تقریب، یادآور شد:

ما به پیروان خود و دیگران به پیروان خود تأکیـد نماینـد که نسبت به مقدسات دیگران اهانتی نکنند. به طور مثال، ما تفسیری نوشته ایم که ادبیات به‌کار رفته در آن، سلبی نیست و حتی اخیراً علمای اهل سنت افغانستان خواستار این تفسیر شده اند؛ زیرا ادبیات آن سلبی نبوده و اگر این گونه عمل شود، تحمل همـدیگر مشکلی نخواهد بود و این ظرافت خاصـی می خواهد؛ باید راه مباحثه علمی و منطقی را گشود. خطرات دشمنان اسلام را بایستی برای مسلمانان آشکار کنیم تا بتوانیم در مسیر تقریب گام برداریم و پیشرفت سریع اسلام در جهان، دشمنان را هراسان کرده تا آنجا که ضدیت آنان با اسلام بیشتر شده و دست به تفرقه افکنی زده اند.(۱)

آیت الله صافی گلپایگانی

آیت الله صافی گلپایگانی

آیت الله صـافی گلپایگـانی بـا اشـاره به آیه «وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعًا وَ لا تَفَرَّقُوا»، درباره لزوم وحـدت مسلمانان در برابر کافران فرمود: «اساس دعوت اسلام، ایجاد امت واحده است و این اساس نباید متزلزل گردد».

ایشان ضمن رد دیدگاه‌های تکفیری، همه مسلمانان را به حفظ وحدت و اندیشیدن در دین و اسلام فراخواند.

آیت الله صافی خدمت اسلام به انسان و جوامع بشری را بی‌سابقه خواند و یادآور شد: «اتحاد شیعه و سنی باعث عزت اسلام است».

این مرجع بزرگوار تقلید، این پرسش را مطرح ساخت که آیا مسلمانی هست که عزت نخواهد و عمل به سفارش‌های رسول اکرم صلی الله علیه و آله را قبول نداشته باشد؟ سپس گفت:

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۵۱۹۶

به طور خلاصه ما در هر کاری بایـد در مسـیر وحدت و تقریب حرکت کنیم و این، به معنای دست برداشـتن از مواضع اصولی خود نیست، بلکه در مواضع عملی خود مثل سـیاست و فرهنگ بایـد وحـدت، مـدنظر قرار گیرد و سـعی در اسـتحکام وحـدت کنیم.(۱)

حجت الاسلام شهید نواب صفوی

حجت الاسلام شهید نواب صفوی

شهید نواب صفوی در سال ۱۳۲۶ به همراه سـید عبدالحسین واحدی و سیدحسین امامی به نواحی شرقی کشور رفت تا با سران ایل «هزاره»، در مرز ایران و افغانسـتان، به منظور پیشبرد اهـداف اسـلامی این جمعیت دیدار کند. نواب معتقد بود که چون ایل هزاره از شـیعه های متعصب و مذهبی است، می تواند از توان و نیروی جوانان مسـلمان این ایل برای رسیدن به اهداف اسلامی بهره گیرد.

در این سـفر، رهبر فدائیان اسـلام، با نزدیکان صولت السلطنه (رئیس ایل هزاره) دیدار کرد و توانست اختلافات دیرینه میان دو ایـل بزرگ «توپکاللو» و «زعفرانلو» را که نزدیک بود به درگیری خونینی میان دو ایل بینجامـد، با متانت و انـدیشه درست حل کنـد. نواب پس از این کـار، به همراه یارانش برای دیـدار و گفت‌وگو با علمای شـهر تربت جام به آنجا رفت. در آنجا با یک قاضی بزرگ اهل تسنن مذاکراتی انجام داد و برای نزدیکی اهل تسنن و تشیع منطقه تلاش زیادی کرد.(۲) در یکی از اعلامیه های شهید نواب صفوی آمده است:

از نظر اتمام حجت و مسـئولیتی که در پیشگاه خدا داریم، عموم مسلمانان صادقی را که احساس درد و مسئولیت می کنند... به عهد و بیعت و پیمان بر سه

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۵۱۹۴

۲- http://www.navabsafavi.com/Shahid-Navvab-Safar-Tablighi/default.htm

بنیاد بزرگ زیر دعوت می کنم و خدای عظیم را بر این پیمان شاهد می گیرم و کفی بالله شهیدا.

۱. امر به معروف و نهی از منکر در اجرای احکام اسلام؛

۲. نجات مسلمانان دنیا از ظلم و تجاوز عموم بیگانگان و ستمگران؛

۳. اتحاد ملل اسلامی بر مبنای معارف نورانی و احکام ضروری اسلام که از بذل مال و جان در راه تحقق این سه مقصود بزرگ کوتاهی نکنید و دست قرآن را به این معامله با خدا اجابت نمایید.(۱)

آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی

آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی

او در مقدمه گفت و گو با شیخ یوسف قرضاوی، از عالمان بزرگ اهل سنت اعلام کرد:

در قرآن به صورت صریح و روشن بر ضرورت محافظت از وحدت مسلمانان تأکید شده است. بنابراین، با توجه به این ضرورت، لازم است که از تمامی بازی‌هایی که امریکایی‌ها انجام میدهند و برای آن برنامهریزی میکنند، دوری کنیم و میتوانیم بسیاری از مسائل خود را از طریق وحدت، نه از طریق تفرقه، حل و فصل کنیم. علمای ایران و ملت ایران به وحدت اسلامی و ضرورت آن ایمان دارند و مطمئناً اهل تسنن نیز به این وحدت، ایمان و اعتقاد دارند و به ایجاد تفرقه رضایت نمیدهند. بنابراین، علما و عقلا لازم است که به هیچ یک از افراط گرایان دو طرف توجه نکنند.(۲)

۱- اعلامیه نواب صفوی، کیهان، ش ۳۳۰۴، ۲۴/۳/۱۳۳۳، به نقل از: http://www.navabsafavi.com/Shahid-Navvab-Elamiyeh/default.htm

۲- در کنار ایران خواهیم ایستاد...: متن کامل مصاحبه تلویزیونی آیت الله هاشمی رفسنجانی و دکتر یوسف قرضاوی، فروغ وحدت. (فصل‌نامه آموزشی پژوهشی دانشگاه مذاهب اسلامی)، سال دوم، دوره جدید، ش ۶، زمستان ۱۳۸۵، صص۸۲-۹۰.

آیت الله شیخ جعفر سبحانی

آیت الله شیخ جعفر سبحانی

تقریب یا وحدت دو معنا دارد:

۱. تمام فرقه‌های اسلامی را در یکدیگر ذوب کنیم و از همه آنها فرقه واحدی بسازیم و به عبارت روشن تر، شیعه را سنی یا سنی را شیعه کنیم تا اختلاف از بین برود و وحدت تحقق پذیرد.

بی‌شک این تفسیر، در این دوران امکان پذیر نیست؛ زیرا علاقه و دل‌بستگی پیروان هر یک از دو گروه به مختصات و ویژگی های خود، آن چنان محکم و استوار است که حتی با نبرد خونین نمی توان جریان را یک طرفه ساخت، تا چه رسد در پرتو مذاکره و گفت‌وگو.

۲. هر دو گروه مشترکات فراوانی در عقاید و احکام و اخلاق دارند، مشترکاتی که آنها را به صورت ملت واحدی درآورده و در این چهارده قرن، زیر پوشش اسلام زندگی کرده اند و در عین حال، ویژگی هایی [مشترک] در عقاید و احکام دارند.

منادیان تقریب می گویند: مشترکات دو گروه به قدری فراوان است که می تواند پیوند محکمی در میان پیروان هر دو گروه پدید آورد و درعین حال، هر گروهی به مختصات خود علاقه‌مند باشد و به عقیده مخالف نیز احترام بگذارد.

به دیگر سخن، اختلاف در این ویژگی‌ها مایه جنگ و خون‌ریزی و مشاجره نباشد و آنها را در زندگی یا جوامع بین‌المللی در مقابل یکدیگر قرار ندهد.

به یقین باید از وحدت و تقریب با این شیوه، پشتیبانی کرد و یکی از عواملی که امروزه شیعه در جهان به‌طور کامل شناخته نشده، وجود بدبینی در طرف مخالف است. اگر این بدبینی از بین برود و هر دو گروه همدیگر را تحمل کنند، شیعه در جهان به خوبی شناخته می شود و مشترکات به صورت روشن تجلی می کند.

در عصرهای گذشته، به‌ویژه در دوران شکوفایی تمدن اسلامی، همکاری میان دانشمندان دو گروه چشم گیر بود؛ یعنی شیعیان در حوزه درس استاد سنی حاضر می‌شدند و از آن بهره می گرفتند و همچنین سنیان از حوزه درس استاد شیعه استفاده و در عین حال، هر دو گروه با توجه به مشترکات، تفاوت های خویش را حفظ می کردند.(۱)

آیت الله تسخیری

آیت الله تسخیری

آیت الله تسخیری با اشاره به اینکه تقریب، نزدیک کردن دیدگاه‌ها با وجود تضارب در افکار و اندیشه هاست، گفت:

باید اشتراکات را کشف]کنیم[و توسعه دهیم. در وحدت نیز باید موضع گیری واحدی در مقابل دشمنان اسلام و در دفاع از منافع جهان اسلام داشته باشیم. استکبار جهانی برای سرپوش گذاشتن بر شکست خود در جنوب لبنان و جبران این سرافکندگی، می خواهد بین امت اسلام، شیعه و سنی را القا کند و بین آنها شکاف ایجاد نماید. در چنین شرایطی، علمای اسلام باید این

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۷۲۵

توطئه را افشا، خنثی و امت اسلامی را بیدار کنند و این یک جهاد علمی است. (۱)

حجت الاسلام دکتر بی آزار شیرازی (رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی در ایران)

حجت الاسلام دکتر بی آزار شیرازی (رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی در ایران)

ایشان در مصاحبه‌ای با «تقریب نیوز» در تاریخ ۱۶/۴/۱۳۸۶ در پاسخ به این پرسش که آیا وحدت در جهان اسلامی روزی عملی خواهد شد یا نه، گفت:

باید امید به خدا داشت، چون مسئله وحدت از رحمان است و مسئله تفرقه از شیطان، و کید شیطان مطمئناً ضعیف خواهد بود. علی رغم اینکه شیاطین و افراد جاه طلب و استعمارگران پشتوانه تفرقه هستند؛ اما پشتوانه وحدت، خدا، پیامبران و اهل بیت و عالمان راستین هستند و به طور قطع پیروزی با وحدت است.(۲)

امام موسی صدر

امام موسی صدر

رهبر پیشین شیعیان لبنان در پاسخ به پرسش مجله «رادیو تلویزیون قاهره» (چاپ شده در تاریخ ۱۵می۱۹۷۱، مطابق با ۲۵ اردی بهشت۱۳۵۰) درباره نشانه های مخصوص شیعه که آن را از دیگر فرقه‌های اسلام جدا می کند، گفت:

...استاد احمد حسن باقور در مقدمه کتاب المختصر النافع فی فقه الامامیه می گوید: پیوند هر دو فرقه با اسلام و بر اساس ایمان به خدا و سنت پیامبر استوار است و هر دو فرقه در اصول فراگیر اسلام اتفاق نظر کامل دارند و تفاوت میان ایشان، از اختلافات فقهی یا سیاسی فراتر نمی رود، اما از نظر فقهی، همه شیعیان امامیه که تعدادشان در دنیا بیش از ۱۰۰ میلیون نفر است، تنها طبق

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۳۴۶۲

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۶۸۴

مذهب اهل بیت عمل می کنند، در حالی که اهل سنت حداقل به چهار مذهب تقسیم شده اند.

در همین باره استاد باقور می گوید:

هنگامی که قدم به عرصه فقه تطبیقی بگذاریم، شکافی را که بر اثر اختلاف‌نظر علمی میان دو نظر یا میان تصحیح و تضعیف احادیث ملاحظه می کنیم، درمی یابیم که فاصله بین شیعه و اهل سنت مانند فاصله بین مذهب فقه ابوحنیفه و مذهب فقه مالکی یا شافعی است. (۱)

ابوجهاد الشیبی (از سران پیشین مجلس اعلای اسلامی عراق)

ابوجهاد الشیبی (از سران پیشین مجلس اعلای اسلامی عراق)

ابوجهاد الشیبی، از سران پیشین مجلس اعلای عراق و کارشناس سیاسی جهان اسلام، در گفت وگو با خبرنگار پایگاه خبری تقریب، با تأکید بر نقش وحدت همه گروه های عراقی گفت:

استکبارگران جهانی با برنامه ریزی های دقیقی سعی دارند بین ملت و دولت و همچنین بین گروه های مختلف عراقی تفرقه بیندازند تا از راه سیاست قدیم خود؛ یعنی «تفرقه بینداز و حکومت کن» به اشغالگری و چپاول منابع این کشور ادامه دهند.

... وی با اشاره به این آیه از قرآن «اگر تو بر کشتن من دست بگشایی، من برای کشتن تو دست نخواهم گشود؛ زیرا من از خداوند متعال می ترسم» که مربوط به داستان هابیل و قابیل و از زبان هابیل روایت شده است، روابط شیعه و سنی را بسیار دوستانه خواند و عنوان کرد:

اتهامات موجود در مورد شیعه و سنی بی پایه و اساس است و حتی در مناطقی هم که جمعیت آن یک‌دست شیعه یا یک‌دست سنی است، ما با

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۵۲۵۹

این مشکلات روبه رو هستیم. از اینجا مشخص می شود که مشکل، خارج از ساختار شیعه و سنی بوده و عوامل بیگانه در آن دست دارند. (۱)

شیخ عبدالکریم بن محمدرضا زنجانی

شیخ عبدالکریم بن محمدرضا زنجانی

شیخ عبدالکریم (۱۳۰۴ _ ۱۳۸۸ هـ .ق / ۱۸۸۷ _ ۱۹۶۸م.) در فعالیت‌های اصلاح گرایانه بسیار شهرت داشت و از هر فرصتی برای برقراری اتحاد اسلامی و نزدیک ساختن قلب های مسلمانان به یکدیگر استفاده می کرد. وی برای رسیدن به این هدف، بارها سفر کرد، از جمله به هند، قفقاز، سوریه، لبنان، اردن، مصر و فلسطین. او در این سفرها با سخنرانی های محکم و برگزاری جلسه‌های گفت‌وگو با عالمان و فقیهان و شخصیت های برجسته فرهنگی و ادبی این کشورها توانست با قدرت علمی و نیروی سخنوری خود، حیرت عالمان سنی را درباره اختلاف های میان شیعه و سنی برانگیزاند و تشکر و احترام آنان را به سوی خود جلب کند.

... سخنان شیخ عبدالکریم زنجانی چنان شگفت‌آور و اثرگذار بود که یک بار طه حسین، ناخودآگاه از جای خود برخاست و دست وی را با احترام بوسید و گفت: «این اولین و آخرین دستی است که می بوسم».(۲)

آیت الله سید هبه الدین شهرستانی

آیت الله سید هبه الدین شهرستانی

او ریاست «مجلس التمیز الشرعی الجعفری» در نجف اشرف را برعهده داشت. ارتباط عمیق و دیرینه او با جهان اسلام نشان می داد که تمام عمرش را در راه اسلام و اتحاد مسلمانان سپری کرده است.

۱- http://www.taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۵۰۳۴

۲- ۱ محمدسعید آل ثابت، الشیخ الزنجانی و الوحده الاسلامیه، تهران، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ۱۴۲۷ هـ .ق، ص ۲۱.

این دانشمند مسلمان، با توجه به گرایش عمیق مسلمانان به آموزه های قرآنی، آنها را تشویق می کرد که به خاطر داشتن چنین کتابی بر خود ببالند و در سایه آن، امت واحدی تشکیل دهند و همان گونه که در ماه رمضان طبقات مختلف مردم، ثروتمند و فقیر با هم روزه می گیرنـد و با هم افطار می کننـد و یکـدیگر را به خوبی درک می کننـد، در زیر پرچم قرآن، مقام و بزرگی خویش را دریابند و از تفرقه و اختلاف بپرهیزند.(۱)

۶. دیدگاه علمای اهل سنت

اشاره

۶. دیدگاه علمای اهل سنت

زیر فصل ها

شیخ محمود شلتوت، شیخ الازهر

شیخ محمدسعید طنطاوی، شیخ الازهر

دکتر فرید واصل نصر، مفتی اعظم مصر

شهید حسن البنا

دکتر یوسف قرضاوی، عالم بزرگ اهل سنت

سرهنگ معمر قذافی

اتحادیه جهانی علمای اسلام

شیخ احمد کفتارو

شیخ عبدالقادر بیضاوی، امام جمعه اهل سنت ارومیه

حاج یعقوب شمس، امام جمعه اهل سنت کیش

شیخ محمود شلتوت، شیخ الازهر

شیخ محمود شلتوت، شیخ الازهر

شیخ محمود شلتوت (۱۸۹۳-۱۹۶۳م.) عالم بزرگ اهل سنت که سال‌ها رییس دانشگاه بزرگ اسلامی الازهر بود، فتوای مشهوری درباره جواز پیروی از فقه شیعه اثناعشری صادر کرد. متن این فتوا چنین است:

عمل کردن به دستورهای مذهب جعفریه که به مذهب امامیه اثناعشریه معروف است، مانند دیگر مذاهب اهل سنت از نظر شرعی جایز است و سزاوار است مسلمانان این مطلب را بدانند و از عصبیت و طرف داری های بی جا و ناحق و حمایت از مذهب معیّنی خودداری کنند. دین خدا و شریعت او تابع یک مذهب یا منحصر به مذهبی نیست.(۲)

وی در عمل نیز تدریس فقه شیعه اثناعشری را در برنامه های دانشگاه الازهر وارد کرد. او درباره جلسه‌های گفت‌وگوهای علمی دارالتقریب چنین نگاشته است:

۱- مجله رساله الاسلام، ش ۱، ص ۲۵۰، به نقل از: http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۸۹۵

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۷۰۶

آرزو داشتم می توانستم از اجتماعاتی که در دارالتقریب برپا می شود تعریف کنم که در آن مصری در کنار ایرانی، لبنانی، عراقی، پاکستانی و غیره قرار می گیرد و حنفی، مالکی، شافعی، حنبلی، با امامی و زیدی دور یک میز می نشینند و با ندایی توأم با دانش و ادب، پاکی و فهم، برادری و مودت، همکاری و محبت، یکدیگر را می خوانند.(۱)

شیخ محمدسعید طنطاوی، شیخ الازهر

شیخ محمدسعید طنطاوی، شیخ الازهر

اسلام حقیقی را رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به ما شناسانده است... . اسلام بر پنج پایه بنا شده است: گواهی بر اینکه هیچ خدایی جز خداوند متعال نیست و محمد صلی الله علیه و آله رسول اوست؛ به پا داشتن نماز؛ پرداخت زکات؛ به جا آوردن حج و روزه‌داری در ماه مبارک رمضان.

هر کس شهادت دهد جز خداوند متعال معبودی نیست و محمد صلی الله علیه و آله رسول اوست و این ارکان را به جا آورد و هر آنچه از دین را که به آن آگاهی دارد انکار نکند، مسلمان است... .

جایز نیست به مؤمنانی که پیرو هر یک از مذاهب اسلامی هستند و آن مذاهب همگی بر واجب بودن اخلاص در بندگی خداوند و واجب بودن ایمان به فرشتگان و کتاب های آسمانی و پیامبران و معاد و همچنین بر واجب بودن به جا آوردن تکالیفی که خداوند متعال به ما دستور داده، از جمله نماز و زکات و روزه و حج (برای هر آن کس که توانایی داشته باشد) و بر واجب بودن آراستگی به مکارم اخلاق همانند راستگویی، امانتداری، عفاف و امر به معروف و نهی از منکر اتفاق نظر دارند، نسبت کفر داد.(۲)

۱- وزارت ارشاد اسلامی، کتاب وحدت، تهران، انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲، ص ۳۷۹.

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۹۵

دکتر فرید واصل نصر، مفتی اعظم مصر

دکتر فرید واصل نصر، مفتی اعظم مصر

...ما با آنها (شیعیان اهل بیت) درباره خداوند و رسول الله و اهل بیت او و صحابه او و همراهی می کنیم و بین ما و آنها، در اصول و مبانی شریعت اسلامی و ضروریات قطعی دینی اختلافی نیست. زمانی که خداوند افتخار حضور در دولت اسلامی را به ما عطا فرمود، در شهرهای تهران و قم، ما پشت سر آنها وآنها نیز پشت سر ما نماز جماعت خواندند.

از خداوند خواستاریم که وحدت را بین امت اسلامی محقق سازد و هرگونه دشمنی، درگیری و اختلاف را از آنان دور گرداند و اختلاف در برخی فروعات فقهی، مذهبی را برطرف سازد. (۱)

شهید حسن البنا

شهید حسن البنا

برای حسن بن احمد بن عبدالرحمان البنا، پایه گذار و رهبر جمعیت اخوان المسلمین، بیش از هر چیز، بازسازی مرجعیت و رهبری امت اسلام که به وحدت و استمرار حرکت اسلامی می‌انجامید، اهمیت داشت.(۲)

دکتر یوسف قرضاوی، عالم بزرگ اهل سنت

دکتر یوسف قرضاوی، عالم بزرگ اهل سنت

او در پایان گفت‌وگوی مشترکی که با شبکه الجزیره، همراه با آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی انجام داد، اعلام کرد:

باید نسبت به حفظ وحدت ملی این امت اسلامی بیشتر مسئولیت‌پذیر و هشیار باشیم و در برابر تمامی اقداماتی که درصدد ایجاد فتنه، تفرقه و تجزیه این امت است ایستادگی کنیم]و نیز در برابر[تلاش‌هایی که تحت تعریف‌های نژادی چون فارس، تورانی، عرب، کرد و غیره انجام میگیرد، باید اسلام را بر مذهب و وطن را بر طایفه و امت را بر قوم برتری دهیم. (۳)

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۷۵۰

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۳۵۷

۳- "در کنار ایران خواهیم ایستاد...: وزارت ارشاد اسلامی، کتاب وحدت، تهران، انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲، ص ۹۰.

سرهنگ معمر قذافی

سرهنگ معمر قذافی

رهبر لیبی در یک سخنرانی طولانی، نکته‌های مهمی را به منظور تقویت وحدت امت اسلام بیان می کند، از جمله می گوید:

مگر شیعه کیست ؟ هر کس علی(ع)، فاطمه زهرا(س) و پیامبر و اهل بیت را دوست دارد، شیعه است و هرکس سنت نبوی را اجرا کند، سنی است. وقتی برادران ما در ایران به سنت محمد صلی الله علیه و آله ایمان دارند و آن را اجرا می کنند، پس آنها از این نظر سنی هستند؛ ما هم علی را دوست داریم، پس ما هم شیعه هستیم. (۱)

اتحادیه جهانی علمای اسلام

اتحادیه جهانی علمای اسلام

اتحادیه جهانی علمای اسلام در نشست خود در اردن، با صدور فتوای مشترکی اعلام کرد تکفیر پیروان مذاهب هشتگانه اسلامی جایز نیست. در این بیانیه آمده است:

۱. آنچه برای رضای خدا و بر اساس بحث و تحقیق در این کنفرانس به آن رسیدیم، طی توافقی که در ادامه می آید، اعلام می نماییم: هر کس که پیرو یکی از مذاهب چهارگانه اهل سنت و جماعت (حنفی، شافعی، مالکی و حنبلی)، مذهب جعفری، زیدی، اباضی و ظاهری باشد، مسلمان است و تکفیر او جایز نیست. ریختن خون او و تعرض به مال و ناموس او حرام است.

کما اینکه (طبق فتوای شیخ الازهر) تکفیر اصحاب عقیده اشعری، پیروان تصوف حقیقی و اهل اندیشه صحیح سلفی مجاز نیست. ازاین رو، هیچ کس حق ندارد گروه های مسلمانی را که به خداوند متعال، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ، ارکان

---

۱ - http://www۲.irna.ir/fa/news/view/menu-۱۵۱/۸۶۰۱۲۸۵۰۰۵۱۹۲۴۰۹.htm الجزیره، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۲۸/۱/۱۳۸۶.

ایمان و احترام به ارکان اسلام در خود، ایمان دارند و در عین حال منکر مسلمات و بدیهیات دین نیستند، تکفیر کند.

۲. مذاهب هشتگانه پیش از اختلاف هایشان، مشترکات فراوانی دارند و پیروان این مذاهب در مبادی اساسی اسلام هم عقیده اند. همگی به خدای یگانه، قرآن کریم و حضرت محمد صلی الله علیه و آله به عنوان فرستاده خدا برای همه بشریت، ایمان دارند. ضمن اینکه در باب ارکان پنجگانه اسلام؛ یعنی شهادتین، نماز، زکات، روزه و حج اتفاق‌نظر دارند و در ارکان ایمان؛ یعنی ایمان به خدا، ملائکه، کتاب‌های آسمانی، پیامبران، آخرت و مقدرات نیک و بد، هم عقیده اند. اختلاف علما در این مذاهب، در فروع است، نه در اصول و این خود، رحمت است؛ زیرا از قدیم گفته اند: اختلاف علما در رأی، امر خوبی است.

۳. پیروی از مذاهب اسلامی، به معنای التزام به راه درست و مشخص در فتواهاست. بنابراین، هیچ کس بدون برخورداری از شایستگی‌هایی که آن مذهب تأیید می کند، حق قرار گرفتن در جایگاه فقهی را ندارد و بدون پیروی از راه درست مجاز به صدور فتوا نیست. ضمن اینکه کسی حق ندارد در صدد تشکیل و تأسیس مذهب جدید و اصرار بر فتوای غیر قابل قبول و به دور از قواعد شریعت باشد.(۱)

شیخ احمد کفتارو

شیخ احمد کفتارو

او که تا چندی پیش فتوادهنده بزرگ سوریه بود، در پاسخ به پرسشی درباره میزان اسلامی بودن مذاهبی مانند زیدیه، جعفریه و اباضیه، نوشت:

...در واقع اختلاف فقها در فروع فقهی، برای راحتی مردم و برداشتن مشکلات از [دوش] آنها و رفع زحمتشان است و به همین دلیل، پیروی از هر مذهب اسلامی جایز به شمار می آید، حتی اگر سبب شود که در مواقع ضروری و نیاز

۱- ۱:نک: http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۹۸

یـا ناتوانی و عـذر، به التقاطی گری کشـیده شود؛ زیرا مالکیان و گروهی از حنفیان به درستی جواز آن رأی داده انـد، چنان که عمل کردن به آسان‌ترین مذاهب یا پیروی از آسان‌ترین احکام در مواقع ضروری و مصلحت، جایز است.

...مـذهب امامیه هم نزدیک‌ترین مـذهب اسـلامی به مذهب امام شافعی بوده و تقریباً تنها در ۱۷ مسـئله مشهور با فقه اهل سنت فرق می کند.

...هیـچ گاه شـنیده نشـده که اختلاف مـذاهب فقهی سـبب درگیری یا برخورد مسـلحانه میان پیروان مـذاهب شـده باشد؛ چون اختلاف مذاهب در اجتهادات علمی و فقهی و مدنی، جزئی است و بنابر سـخن رسول اکرم صلی الله علیه و آله : «فقیه به خاطر اجتهادش پاداش می گیرد. اگر اجتهادش درست باشـد دو پاداش برایش منظور می شود و اگر هم درست نباشـد، باز هم برای او پـاداش لحـاظ می شود.» به همین دلیـل جایز نیست که چیزی جز در این چهارچوب، در حق مـذاهب دیگر گفته شود. اینها مذاهب اسلامی هستند و فقه آنها قابل احترام و مورد حمایت است.(۱)

شیخ عبدالقادر بیضاوی، امام جمعه اهل سنت ارومیه

شیخ عبدالقادر بیضاوی، امام جمعه اهل سنت ارومیه

همه باید در راه ایجاد وحدت و اتحاد ملی و انسـجام اسـلامی گام های مؤثر و عملی بردارند؛ باید خود مردم، روحانیون، افراد فرهنگی و فرهیخته و مسـئولان دولتی در کنار هم مراقب باشـند و هرکدام در حد توان، وظایف خود را انجام دهند تا توطئه ها و فتنه‌های دشـمنان، عقیم بماند. اسلام و پیروی از قرآن و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ، تمامی ملت های مسلمان را در همه جـای دنیـا متحـد می کنـد. مسـلمانان یـک دشـمن مشترک به نـام اسـتکبار جهـانی دارنـد و امروز، دشـمنان اسـلام به سرکردگی امریکا، دشمن همه مسلمانان، قرآن و پیامبر بزرگ اسلام هستند.(۲)

حاج یعقوب شمس، امام جمعه اهل سنت کیش

حاج یعقوب شمس، امام جمعه اهل سنت کیش

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۷۹۶

۲- http://www.taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۵۰۵۶

... در صورتی که گروه یـا فرقه‌ای بـا نام اهل سـنت، ناامنی و خشونت را در کشور ترویـج دهنـد، از نظر گروه های اهل سـنت کشور مطرود هسـتند. ایران، کشوری مقدس است، آبادانی این کشور برای تمام ملت، اعم از سـنی و شیعه، باعث خوشحالی و سربلندی ماست.(۱)

۱- ttp://www.taghribnews.com/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۱۵۰۵۷

فصل چهارم: جلوه ها و نمادهای اتحاد اسلامی

اشاره

فصل چهارم: جلوه ها و نمادهای اتحاد اسلامی

در عرصه های گوناگون فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، نمادهای مختلفی وجود دارند که نمایشگر اتحاد اسلامی هستند.

۱. نمادهای مذهبی و فرهنگی

اشاره

۱. نمادهای مذهبی و فرهنگی

زیر فصل ها

الف) حج

ب) محبت فاطمه زهرا(س)

ج) اقتدا در نماز

الف) حج

الف) حج

حج، برجسته‌ترین نماد اتحاد جهان اسلام است. هر ساله در ایام حج، میلیون ها نفر از امت اسلام، از هر نژاد و سرزمین، با هر مذهب و عقیده و در سطوح مختلف درآمدی، با لباسی ساده و یک رنگ، اعمال و مناسکی یکسان انجام می دهند که عظمت اتحاد اسلامی را با شکوه تمام جلوه گر می سازد.

ب) محبت فاطمه زهرا(س)

ب) محبت فاطمه زهرا(س)

فاطمه زهرا(س) دخت گرامی پیامبر اسلام، مورد احترام و محبت همه مذاهب اسلامی است و اندیشه در روش و کلام او، می تواند راهی به سوی وحدت

امت اسلامی بگشاید. در کتاب های اهل سنت آمده است، روزی ابوبکر، خلیفه اول، به فاطمه(س) گفت:

ای دختر رسول خدا!

رسول خدا صلی الله علیه و آله پیوسته غمخوار مؤمنان و با آنان مهربان بود و بر کافران عذابی دردناک. اگر نسب او را بجوییم، او پدر توست نه پدر دیگر زنان. برادر پسرعموی توست نه برادر دیگر مردان. او پسر عمویت [علی] را بر هر دوست صمیمی ترجیح می داد و در کارهای بزرگ از او یاری می خواست. کسی شما را دوست ندارد مگر اینکه از سعادتی بزرگ برخوردار است و کسی با شما کینه نمی ورزد مگر اینکه نطفه اش پست است. شما خاندان پاکیزه الهی و برگزیدگان خدا هستید. شما راهنمایان ما در آن جهان و راه گشایان ما به بهشت هستید. (۱)

چندین سال است که بسیج، هر ساله دست کم یک کنگره فاطمه شناسی برگزار می کند. رسانه های متعهد وظیفه دارند با خبررسانی قوی از این کنگره ها، مطالب برگزیده آن را به آگاهی جامعه برسانند.

ج) اقتدا در نماز

ج) اقتدا در نماز

این عمل نیز نشانه اتحاد مسلمانان است. در این زمینه، پاره‌ای از استفتائات عالمان شیعه و سنی را درباره شرکت در نماز جماعت دیگر مذاهب اسلامی تقدیم می کنیم. برای مثال، آیات عظام امام خمینی رحمه الله ، اراکی، خامنه ای، فاضل، صانعی و مکارم در پاسخ به این پرسش که آیا شرکت در نماز جماعت اهل

۱- بلاغات النساء، ترجمه از: دکتر شهیدی، ج ۱، ص ۸. با قدری تغییر.

سنت و خواندن نمازهای یومیه با آنها، نماز واجب را کفایت می‌کند یا خیر، فرموده‌اند: «کفایت می کند».(۱)

فتوای دو تن از عالمان اهل سنت در مورد اقتدا به امام جماعت مذاهب دیگر نیز چنین است:

ابن تیمیه که نزد وهابی ها بسیار گرامی است، می گوید: همه مسلمانان خواندن نماز پشت سر یکدیگر را جایز می‌دانند، همان‌طور که اصحاب و تابعین و ائمه اربعه پشت سر یکدیگر نماز می گزاردند. منکر این حکم، بدعت گذار و گمراه و مخالف قرآن و سنت و اجماع مسلمانان به شمار می آید.(۲)

استاد دکتر وهبه زحیلی: اقامه نماز پشت سر مخالفان مذهبی در فروع، صحیح و غیرمکروه است؛ زیرا اصحاب و تابعین همواره پشت سر یکدیگر نماز می خواندند، با اینکه در فروع با هم اختلاف داشتند و این اجماعی بود، چنان‌که ابن مسعود پشت سر عثمان نماز را تمام خواند، با اینکه می بایست طبق نظر خود شکسته می خواند. [چون] از او [دلیل آن را] پرسیدند، گفت: زیرا در اختلاف، شر نهفته است.(۳)

دیدگاه دکتر فرید نصر واصل (مفتی اعظم مصر):

هر مسلمانی که به خداوند ایمان داشته باشد و شهادت به وحدانیت خدا و رسالت حضرت محمد صلی الله علیه و آله بدهد و منکر واجبات دین نشود و به طورکامل عالم به ارکان اسلام و نماز و شرایط آن باشد، امامت جماعت او برای دیگران و امامت دیگران نسبت به او، هنگامی که این

۱- استفتائات حج، س ۶۴ ، ص۱۳۱، به نقل از: عبدالرحمان انصاری و مصطفی آخوندی، مناسك نوین.
۲- یوسف قرضاوی، دیدگاه های فقهی معاصر، ج ۱، ص ۳۰۹.
۳- ۳ الفقه الاسلامی و ادلته، ج۲، ص۱۸۱.

شرایط را دارا باشـد، صـحیح است، گرچه امام و مأموم اختلاف مـذهبی داشـته باشـند و شـیعه اهل بیت هم شامل همین مطلب است.(۱)

دکتر یوسف قرضاوی، رئیس مجمع اهل سنت در کنفرانس تقریب دوحه قطر، نیز گفت:

من در سفرم به ایران در نماز خود به آقای تسخیری اقتدا کردم و ایشان هم به من اقتدا کردند.(۲)

۲. نمادهای سیاسی

اشاره

۲. نمادهای سیاسی

زیر فصل ها

راه پیمایی روز قدس

سازمان کنفرانس اسلامی

علاقه به حزب الله

راه پیمایی روز قدس

راه پیمایی روز قدس

سـال‌هاست که مسـلمانان سراسـر جهان، به سـفارش امام خمینی رحمه الله ، هرساله در آخرین جمعه ماه مبارک رمضان، برای زنده نگه داشتن یاد فلسطین، راه پیمایی های باشکوهی برگزار می‌کنند که نمادی از اتحاد امت اسلام است.

سازمان کنفرانس اسلامی

سازمان کنفرانس اسلامی

این سازمان که اکنون به چهل سالگی‌اش نزدیک می شود، هر از چنـدی میان سـران، وزرای خارجه و کارشـناسان کشورهای عضو، جلسه هایی برگزار می‌کند.

علاقه به حزب الله

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۷۵۰

۲- فروغ وحدت (فصل نامه آموزشی پژوهشی دانشگاه مذاهب اسلامی)، سال دوم، دوره جدید، ش ۷، بهار ۱۳۸۶، ص ۷۷.

حزب الله لبنـان، حزبی شـیعی است که تـاکنون سرسـختانه در برابر حمله‌هـای اسـرائیل مقاومت کرده و پیروزی های بزرگی به دست آورده است. علاقه به این حزب، در امت اسلام فراگیر و اتحادآفرین است.

۳. نمادهای اقتصادی

اشاره

۳. نمادهای اقتصادی

زیر فصل ها

قربانی حج

بانک توسعه اسلامی

قربانی حج

قربانی حج

هر ساله در ایام حج، حاجیان که به طور معمول از توانگران امت اسـلام هستند، میلیون ها گوسفند قربانی می کنند. چند سالی است که گوشت این قربانی‌ها به مناطق مستضـعف‌نشـین جهان اسـلام منتقل و میان آنان پخش می شود. این حرکت نیز، جلوه ای از اتحاد اسلامی را به نمایش می گذارد.

بانک توسعه اسلامی

بانک توسعه اسلامی

ایـن بانـک کـه بـه سازمـان کنفرانس اسـلامی وابسـته است، می کوشـد بـا درآمـد کشورهـای ثروتمنـد اسـلامی، در منـاطق مستضعف‌نشین جهان اسلام سرمایه‌گذاری مفید کند تا در حد توان، از فقر مسلمانان بکاهد.

بـا تـوجه به جایگـاه اقتصـاد و ارتبـاط آن بـا فرهنـگ عمـومی مردم، می‌تـوان جلوه‌ای از ارزش‌هـا و عقایـد مردم را در مسـائل اقتصادی یافت. برای مثال، مردم مصر سال‌هاست در حرکتی نمادین، برای انواع خرما نام‌های خاصی برمی‌گزینند که از علایق آنهـا حکایت دارد. آنها سال‌هاست نام بهترین خرمای خود را به نام سـیدحسن نصـرالله، رهبر حزب الله لبنان و بـدترین خرمای خود را به

نـام مقامات اسـرائیل ماننـد اولمرت یا شارون، نام‌گـذاری می کننـد. این حرکت نیز در جای خود می توانـد نمادی از وحـدت مسلمانان به شمار آید.(۱)

۱- http://bartar.mihanblog.com/Post-۱۵۹۲.ASPX

فصل پنجم: موانع و راهکارهای اتحاد و انسجام اسلامی

اشاره

فصل پنجم: موانع و راهکارهای اتحاد و انسجام اسلامی

کدام هدفِ مهم است که در مسیر رسیدن به آن، موانع زیادی نباشد؟ فتح یک قله کوچک چندان دشوار نخواهد بود، ولی فتح هیمالایا کار هر کسی نیست. اتحاد امت اسلامی نیز هدف کوچکی نیست که رسیدن به آن ساده باشد، بلکه موانع بسیاری در این مسیر وجود دارد که باید یک یک آنها را حل کرد.

۱. موانع اتحاد اسلامی

اشاره

۱. موانع اتحاد اسلامی

زیر فصل ها

الف) موانع فرهنگی و مذهبی

ب) موانع سیاسی

ج) موانع اقتصادی

الف) موانع فرهنگی و مذهبی

اشاره

الف) موانع فرهنگی و مذهبی

بخشی از موانع اتحاد اسلامی، به اخلاق و آداب و رسوم ملت ها و کژفهمی ها یا کج سلیقگی های مذهبی برمی گردد که باید آنها را شناخت و برای عبور از آنها چاره ای اندیشید. بخشی از این موانع عبارتند از:

یک _ ضعف آگاهی های فرهنگی

یک _ ضعف آگاهی های فرهنگی

فرهنگ هر جامعه، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارها و آداب و رسوم آن جامعه است. به طور طبیعی، هرچه فرهنگ‌ها به یکدیگر نزدیک‌تر باشند، امکان برقراری ارتباط میان دو جامعه افزایش می‌یابد.

در کشورهای اسلامی، با وجود یک عامل اشتراک قوی و فراگیر به نام دین که در تمام این کشورها حاکم است، از نظر جغرافیایی، زبان، نژاد، آداب و رسوم و ملیت متنوع و مختلف هستند. به این ترتیب، با توجه به تنوع بالای فرهنگی، ضعف آگاهی مسلمانان از فرهنگ جوامع یکدیگر، می‌تواند مانعی بر سر راه اتحاد آنان باشد؛ زیرا هر کشوری برای فرهنگ خود احترام و ارزش خاصی قائل است و نمی‌تواند کم توجهی یا توهین ملت‌های دیگر به آن را بپذیرد. در این میان، کم آگاهی از فرهنگ دیگر ملت‌های مسلمان، افزون بر کم‌رنگ کردن زمینه‌های اتحاد، ممکن است سبب شود ملت‌ها هنگام رویارویی با یکدیگر، ناخودآگاه، عملی برخلاف فرهنگ هم انجام دهند که از آن، توهین یا بی‌توجهی برداشت شود. طبیعی است این اعمال سبب رنجش طرف مقابل و مانع اتحاد خواهد بود.

بنابراین، راهکارهایی چون گفت‌وگوی فرهنگ‌ها، پخش برنامه‌های مستند از ملت های مسلمان، میزگردهای فرهنگ شناسی و مردم شناسی، آسان سازی سفر بین کشورهای اسلامی، ردوبدل کردن آثار و محصولات فرهنگی، معرفی و استخراج مبانی و دست‌آوردهای فرهنگ مشترک و تعیین راه‌های تعامل فرهنگ‌های بومی ملل مسلمان با یکدیگر با محوریت دین، در رفع این مانع بسیار اثرگذارند.

وسایـل ارتبـاط جمعی به ویژه رسـانه‌هـای تصویری نیز بهترین و مهم ترین ابزار برای تحقق این راهکارها و رفع موانع فرهنگی اتحاد به شمار می‌روند.

دو ـ گفت‌وگوهای غیرتخصصی

دو ـ گفت‌وگوهای غیرتخصصی

گفت وگوهـای علمی به شـرط رعـایت قـوانین علمی و آن هم در محـدوده دانشـمندان و نخبگـان، پسـندیده است، ولی چنین گفت‌وگوهایی در سـطح توده مردم سبب گسترش بحث و اختلاف می شود؛ زیرا توده مردم از بحث علمی ناتوانند و هنگامی که از دادن پاسـخ درمی‌ماننـد، ممکن است به خشونت یا مشاجره لفظی روی آورنـد. در این شـرایط، برخی از آنان نمی‌توانند خشم های آنی خود را کنترل کننـد و برخی دیگر، کلمات و تعابیر غیرمؤدبانه به کار می‌برند. اگر بحث‌کنندگان، جوان و کم تجربه نیز باشند، با وجود این دو عامل در کنار هم، ستیزه‌جویی‌ها آغاز می‌شود.

ازاین رو، رسانه های متعهد باید از کشاندن این گفت‌وگو به سطح توده های مردم عادی خودداری و چنین مباحثی را فقط در سطح نخبگان، مجله‌های علمی ـ تخصصی و شبکه های ویژه نخبگان و به زبان آنان مطرح کنند.

سه ـ تکفیر های نادرست

سه ـ تکفیر های نادرست

در طول تاریـخ اسـلام و حتی در عصـر مـا، فتواهـای فراوانی درباره تکفیر افراد یا تحریم مـذاهب مختلف اسـلامی صادر شـده است. وظیفه مسـلمانان این است که توجه کننـد قرآن و رسول خدا صـلی الله علیه و آله چه کسانی را مسـلمان و چه کسانی را کـافر می‌دانسـتند. بنـابراین، کافر و بی دین اعلام کردن عـده ای، براساس دیـدگاه‌های شخصـی، کاری نادرست و تفرقه انگیز است. راه‌کار حل این مشکل آن است که مراحل مختلف کفر و شرک را مشخص کرد تا همه بدانند کافران و حتی

مشرکان با هم تفاوت دارند و نمی‌توان با همه یکسان برخورد کرد. چه بسا در عقاید یا رفتارهای بسیاری از مسلمانان، نشانه هایی از کفر و شرک باشد، ولی این دلیل نمی شود که آنها را به طور رسمی کافر و مشرک بخوانیم، بلکه باید آنها را انسان هایی دانست که بخشی از کارهای نیک را با برخی کارهای بد درآمیخته‌اند و لازم است که با اینان مانند مسلمان برخورد کرد؛ زیرا شهادتین را بر زبان جاری کرده اند. البته در همان حال باید مؤدبانه و مستند، به نقد نظریه آنها پرداخت.

چهار _ دروغ، بدفهمی و بدبینی

چهار _ دروغ، بدفهمی و بدبینی

با کمال تأسف باید گفت از موانع مهم تقویت اتحاد اسلامی، برخی تهمت های نارواست که از بدفهمی ها و بدبینی‌ها سرچشمه می‌گیرد. برای مثال، برخی از اهل سنت می گویند: شیعیان مهر های نماز خود را می پرستند. عده‌ای از شیعیان هم اهل سنت را به دشمنی با اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله متهم می سازند؛ آیا این دو گروه، به درستی ادعای خود ایمان دارند؟

گاه بعضی مطالب دروغ و بی‌پایه، امت اسلام را از یکدیگر جدا می کند، چنان که برخی از اهل سنت مدعی اند احادیثی از معتبرترین کتاب‌های حدیثی شیعه در اختیار دارند، مبنی بر اینکه قرآنی که جبرئیل بر پیامبر نازل کرد هفده هزار آیه بود، درحالی که قرآن موجود این همه آیه ندارد. آنها این حدیث را دلیلی بر این مطلب می دانند که شیعیان باور ندارند خدا قرآن را حفظ می کند، ازاین رو کافرند!

در پاسخ این ادعا می‌گوییم آیا آنها می‌دانند چند نفر از شیعیان این حدیث را خوانده یا شنیده اند و چند درصد از آنها این حدیث را تأیید کرده‌اند؟ آیا

خبر دارند برخی علمای شیعه احتمال داده اند در زمانی که کتاب‌ها به صورت خطی نوشته می شده، در این حدیث اشتباه قلم رخ داده و درست همان هفت هزار بوده که تقریبی از شماره آیات قرآن موجود است؟ آیا از پاسخ عالمان شیعه به این گونه احادیث خبر دارند و آیا می دانند که حتی اگر کسی به درستی این روایت معتقد باشد، باز هم اعتقاد دارد قرآن اصلی در دست امام غایب شیعیان محفوظ است و بنابراین کافر نیست؟ با این حال در بازارهای شیعیان می گردند تا قرآن آنها را ببینند؟! آیا نمی توانند از راه اینترنت، سایت های قرآنی شیعیان را ببینند و حقیقت را دریابند یا به شبکه های قرآنی رادیویی و تلویزیونی ایران گوش دهند تا بفهمند که قرآن شیعیان، با همه مسلمانان یکی است؟

همه اینها ممکن است، ولی بدبینی ها سبب شده بدون اندیشه و درنگ، در برابر یکدیگر موضع بگیریم و همدیگر را از جاده ایمان و اسلام خارج بدانیم و برخلاف دستور رسول خدا صلی الله علیه و آله خون یکدیگر را بریزیم. درحالی که أَبِی بَکْرَه نقل می کند رسول خدا صلی الله علیه و آله در حجه الوداع، در سرزمین منا در روز عید قربان فرمود:

آیا امروز روز نحر [عید قربان] نیست؟ گفتیم چرا ای رسول الله. فرمود: همانا خون‌ها و مال‌هایتان (و گمان می کنم محمد فرمود) و آبروهایتان بر شما حرمت دارد، چنان که این روز در این ماه و در این سرزمین بر شما حرمت دارد و شما به زودی با پروردگارتان ملاقات خواهید کرد و او از اعمالتان می پرسد. پس

مبادا پس از من عقب گرد کنید که از کافران شوید یا از گمراهانی که بعضی گردن بعضی دیگر را می زنند. (۱)

اگر آن حضرت، امروز کشتار مسلمانان در عراق را می‌دید چه می فرمود؟ آیا این است معنای رحماء بینهم؟ آیا این است معنای برادری ایمانی و اعضای یک بدن بودن؟ چقدر از قرآن مجید فاصله داریم؟

آنان که ادعا می‌کنند شیعیان یا اهل سنت مسلمان نیستند، آیا فرمایش رسول الله صلی الله علیه و آله را نشنیده‌اند که فرمود:

... يَخْرُجُ مِنْ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ.(۲)

... هر کس لا اله الا الله بگوید و در قلبش به وزن ذره ای خیر باشد، از آتش خارج می شود.

در صحیح بخاری که معتبرترین کتاب حدیثی اهل سنت است، از اسامه بن زید نقل شده است که گفت: در مأموریتی نظامی به سمت الحرقه، فردی از دشمنان را کشتم درحالی که او لا اله الا الله گفته بود. پس از بازگشت به مدینه با سرزنش رسول خدا صلی الله علیه و آله روبه‌رو شدم. آن حضرت فرمود:

يَا أُسَامَةُ أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟(۳)

ای اسامه! آیا او را پس از آنکه لا اله الا الله گفته بود، کشتی؟

۱- صحیح مسلم، ج ۹، ص ۳۲، ح ۳۱۷۹. مشابه این حدیث با قدری تفاوت در کتاب‌های شیعه نیز آمده است، از جمله در بحارالانوار، ج۲۱، ص ۳۸۱.

۲- صحیح بخاری، ج ۱، ص ۷۷، نسخه دیجیتال المکتبه الشامله.

۳- صحیح بخاری، ج ۱۳، ص ۱۶۴، نسخه دیجیتال المکتبه الشامله.

پاسخ دادم: او برای نجات خود این سخن را گفت، ولی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله پرسش خود را تکرار کرد، چنان که آرزو کردم کاش تا آن روز مسلمان نشده بودم.

اکنون کسانی که خود را پیرو رسول خدا صلی الله علیه و آله می دانند، ولی عده‌ای از گویندگان لا اله الا الله را فقط به جرم مذهبشان می کشند، چه پاسخی برای این پرسش پیامبر دارند؟

مشکل اینجاست که برخی از اهل سنت بر اثر بدبینی ها، عقاید دیگر مسلمانان را خوب درک نمی کنند و گاه بدون دلیل محکم، آنان را به شرک متهم می سازند، حال آنکه حقیقت چیز دیگری است. قرآن مجید چه خوب فرمود که:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ ... . (حجرات: ۱۲)

ای کسانی که ایمان آوردید، از بسیاری گمان ها بپرهیزید که برخی از گمان ها گناهند.

و یا فرمود:

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا. (نجم: ۲۸)

آنها در این مورد هیچ یقین نداشتند و تنها از گمان پیروی می کردند و همانا گمان چیزی از حق را بیان نمی کند.

اگر تمام مسلمانان فقط از یقین پیروی می‌کردند، شیعیان را به دوستی با یهودیان یا براندازی سلسله عباسی متهم نمی‌ساختند. آیا شیعه ای که نمونه برجسته آن، حزب الله لبنان، در خط مقدم جهاد با اسرائیل است و جمهوری

اسلامی ایران که اصلی‌ترین تهدید برای رژیم اشغالگر قدس شناخته شده است، با یهودیان رفاقت دارند؟!

درباره موضوع سلسله عباسی نیز یک طرفه قضاوت می‌شود، چنان‌که معمولاً اقدام برخی خلفای عباسی در کشتن امامان شیعه که از اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله بودند و نیز سر بریدن شیعیان، در نظر گرفته نمی‌شود! اگر هم به راستی، شیعیان سلسله عباسی را سرنگون کرده باشند و اصل کار هم نادرست باشد، فرد یا افراد معدودی این کار را کرده‌اند، نه همه شیعیان، دلیل کار آن عده را هم باید در آثار باقی مانده از آنان جست‌وجو کرد. از سوی دیگر، بسیاری از سنی ها نیز حکومت های سنی را سرنگون ساخته‌اند، از جمله خود عباسیان که بنی‌امیه را از حکومت برکنار کردند، آیا باید همه اهل سنت را مقصر شمرد؟

پنج ـ نظارت ضعیف بر مدرسه‌های مذهبی

پنج ـ نظارت ضعیف بر مدرسه‌های مذهبی

این عامل سبب شده است در برخی کشورهای اسلامی، عده‌ای تندرو، طلبه‌های جوان را به درگیری های خشونت بار مذهبی هدایت کنند. بنابراین، نباید اجازه داد استادی بداندیش یا کج سلیقه که مخالف اتحاد امت رسول خداست، با گسترش ایده های انحرافی خود، به تنش در امت اسلامی دامن بزنند یا مطالب اختلاف برانگیز در کتاب‌های مدارس کشورهای اسلامی چاپ شود. در غیر این صورت، نوجوانان و جوانان با دیدگاه‌های تفرقه‌گرایانه رشد می‌کنند که خود به تدریج، عامل ایجاد کینه به دیگر مسلمانان در میان آنها می‌شود.

شش _ اهانت به مقدسات مذهبی

شش _ اهانت به مقدسات مذهبی

از جمله موانع مهم بر سر راه شکل گیری وحدت اسلامی، اهانت به مقدسات دیگر مذاهب است. آیت الله تسخیری در این باره می فرماید:

درحالی که قرآن می فرماید شما مؤمنین حتی به بت های مشرکین هم توهین نکنید؛ زیرا این عمل باعث می شود که آنها به خدای شما بی احترامی کنند. بنابراین، چنین حرکاتی هیچ توجیه قرآنی، روایی و عقلی ندارد.(۱)

همچنین، حجت الاسلام بی آزار شیرازی دراین باره چنین می گوید:

این سب و لعن ها در تاریخ، چیزی جز ضرر برای شیعیان نداشته است و نخواهد داشت و این مسئله‌ای که متأسفانه برخی ها تصور می‌کنند با این سب و لعن ها می توانند دیگران را به سوی مکتب اهل بیت بکشانند، صد درصد اشتباه است. اهل بیت سعی می کردند با استفاده از اخلاق حسنه، مهربانی، ادب، احترام و علم و دانش، از دشمن، دوست بسازند، در حالی که این افراد، خواسته یا ناخواسته با این سب و لعن ها، از دوست، دشمن می سازند، چنان‌که در دوره آل بویه، به دلیل وجود احترام به مقدسات مذاهب، شیعیان افزایش چشمگیری یافتند و برعکس در دوره صفویه به دلیل سب ولعن‌هایی که راه افتاد، جنگ های فراوانی بین ایران و عثمانی درگرفت و اغلب منجر به شکست صفویه وکشته شدن شیعیان بسیار شد و در نهایت، دو طرف تضعیف شدند و خاک کشورهای اسلامی به جولانگاه استعمارگران تبدیل شد و بعدها وقتی در زمان نادرشاه به فکر از بین بردن کینه ها و ایجاد وحدت [افتادند]، به دلیل وجود بدبینی های گسترده که ناشی از سب و لعن بود، تقریب بینشان ایجاد نشد و در نهایت، این امر باعث تسلط بیگانگان بر کشورهای اسلامی شد.(۲)

۱- روزنامه کیهان،۳/۱۲/۱۳۸۵.

۲- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۶۸۴

ب) موانع سیاسی

اشاره

ب) موانع سیاسی

بخش دیگری از موانع اتحاد امت اسلامی، موانعی است که به نوعی با دولت و حکومت در ارتباط است و رنگ و بوی سیاسی دارد. از جمله آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

یک _ قدرت طلبی

یک _ قدرت طلبی

یکی از مهم‌ترین آسیب‌های نظام سیاسی در هر کشوری، قدرت طلبی سیاست مداران است. در طول تاریخ، کشمکش سیاست مداران برای به دست آوردن قدرت، سبب هدررفتن بسیاری از منابع انسانی و موقعیت‌های پیشرفت در جامعه شده است. این امر از محدود بودن منابع قدرت و سرکش بودن میل قدرت طلبی و فزون خواهی انسان سرچشمه می‌گیرد.

این احساس، رسیدن به قدرت را هدفی اصیل جلوه می‌دهد و سبب می‌شود فرد، مصالح و منافع دیگران و جامعه را برای رسیدن به هدف شخصی نادیده بگیرد. در نتیجه، دشمنی و کینه پدید می‌آید و گروه‌هایی متنوع و گسترده، برای به دست آوردن قدرت در جامعه، در جهت منافع خود تلاش می‌کنند.

اگر حس قدرت طلبی از جامعه رخت بربندد و حس مسئولیت‌پذیری و خدمت‌گزاری و تکلیف محوری جای آن را بگیرد، قدرت، به ابزاری برای پیشرفت جامعه به سوی ارزش‌های دینی و انسانی تبدیل می‌شود، نه وسیله تأمین منافع گروهی خاص. طبیعی است در چنین شرایطی، روحیه اتحاد و برادری بسیار بیشتر و قوی‌تر از حالت قبل در جامعه ایجاد خواهد شد.

دو _ دشمنان خارجی

دو _ دشمنان خارجی

به یقین، یکی از مهم‌ترین موانع خارجی در تحقق وحدت جهان اسلام، توطئه‌ها و دسیسه‌های دشمنان این دین جهانی است. چنان که تاریخچه اسلام نشان می‌دهد، این دین و آموزه‌های رهایی بخش آن، همواره از مهم‌ترین موانع تحقق اهداف استعمار در بندگی و به اسارت کشیدن ملت‌ها بوده است. نخستین و کارسازترین سیاست استعمار در برخورد با ملت‌های جهان به ویژه اسلام، شعار «تفرقه بینداز و حکومت کن» بوده که امروزه به شعار «تفرقه بینداز و ریشه کَن کُن» تبدیل شده است. دومین سیاست استعمار در برخورد با جهان اسلام، گسترش تفرقه از زمینه‌های سیاسی و عقیدتی، به صحنه های عملی و نظامی به بهانه مبارزه با «تروریسم» است که زنگ خطر را برای جهان اسلام به صدا درمی‌آورد.

امروزه دشمنان برای ایجاد تفرقه و اختلاف در کشورهای اسلامی، برنامه‌های گوناگونی در دستور کار خود دارند. آنها در گام نخست برای ترویج سکولاریسم و جدایی دین از سیاست در کشورهای اسلامی با تمام توان می‌کوشند. از سوی دیگر با نقشه‌های گوناگون سعی در جداسازی کشورهای اسلامی از یکدیگر دارند. همچنین می‌کوشند در نشانه‌گیری مسلمانان به سوی دشمن حقیقی، انحراف ایجاد کنند و آنها را به خودشان سرگرم سازند.

به این ترتیب، می‌توان توطئه‌های دشمنان اسلام را از مهم‌ترین موانع تحقق راه‌کارهای وحدت آفرین خواند.

تلاش مخالفان وحدت اسلامی در حذف عوامل وحدت آفرین، بسیار گسترده و مرموزانه است، آنها برای اجرای نقشه‌های شومشان، گاه از خود مسلمانان بهره می‌گیرند. شناخت این توطئه‌ها بسیار مشکل و رویارویی با آنها

دشوارتر است، ولی امام خمینی رحمه الله با هشیاری و ژرفاندیشی، بسیاری از دسیسه‌های مخالفان جهانی وحدت اسلامی را آشکار ساخت و مقصد و اهداف شوم آنان را به همگان شناساند. ایشان در یکی از سخنرانی‌های خود فرمود:

دولت‌های استعمارطلب با دولت‌هایی که می‌خواهند ذخایر مسلمین را ببرند، با وسیله‌های مختلف، با نیرنگ[های] متعدد، دول اسلامی [و] سران دول اسلامی را اغفال می کنند. گاهی به اسم شیعه و سنّی اختلاف ایجاد می‌کنند... . در دول اسلامی بین طوایف مسلمین به اسم اسلام و به اسم مذهب چیزهایی پخش می کنند، تبلیغاتی می کنند که طوایف مسلمین به جان هم بیفتند و با هم اختلاف شیعه و سنی پیدا بکنند و آنها به ذخایری که مسلمین دارند، دست‌رسی پیدا بکنند و نتوانند مسلمین کاری انجام بدهند.(۱)

رهبر معظم انقلاب نیز درباره دشمنی قدرتمندان خارجی با وحدت مسلمانان می‌فرماید:

تا آنجایی که من در تاریخ یادم می‌آید، درگیری‌ها و تعارضات و جنگ‌های مذهبی بین مسلمین، به وسیله قدرتمندان هدایت شده است. از زمان بنی‌عباس و آن جنگ‌هایی که بین مکاتب کلامی تازه تأسیس شده آن روزگار اتفاق افتاد و آن کشتارهای متقابل، گاهی این خلیفه بود، طرف دار این فکر بود، گاهی خلیفه دیگر بود، طرف دار فکر دیگری بود، تا زمان‌های بعد، همواره دست‌هایی، طرف داران عقاید مختلف اسلامی را به جان هم انداختند. اگر این دست‌ها نبود، آنها با هم سال‌ها در صلح و آرامش زندگی می‌کردند و هیچ مشکلی نداشتند. نمونه‌اش همین کشورهای اسلامی]است[که در آن فرق

۱- صحیفه نور، ج۱، ص ۳۲۳.

مختلف اسلامی با هم مشغول زندگی هستند، یک نمونه‌اش ایران، یک نمونه اش عراق و کشورهای دیگر.

چه موقع خود مردم و معتقدان به اسلام در مقابل هم صف‌آرایی داشتند؟

چه زمانی با هم جنگیدند؟(۱)

آیت الله تسخیری، دبیر کل مجمع تقریب اسلامی، دشمنان خارجی را مهم ترین عامل ایجاد تفرقه در بین مسلمانان می‌داند. او می گوید:

من معتقدم مهم‌ترین عامل تفرقه در بین امت اسلامی، عامل خارجی؛ یعنی دشمنان اسلام و مسلمانان هستند.(۲)

وی معتقد است یکی از مهم‌ترین کارهای دشمنان اسلام این است که به درگیری های سیاسی در کشورهای اسلامی که بر اثر فتنه انگیزی خود آنها ایجاد شده، لباس مذهبی می پوشانند؛ یعنی درگیری های سیاسی را درگیری مذهبی معرفی می کنند. در عراق، لبنان، افغانستان و ایران، شیعه و سنی در کنار هم، بدون هیچ مشکلی با یکدیگر زندگی می کنند، ولی دشمنان، درگیری های سیاسی را جنگ شیعه و سنی می خوانند.

روش دیگر، ایجاد ترس از حکومت دینی و مردمی ایران در حاکمان و حکومت های ضعیف و غیرمردمی است. آنها با این کار می کوشند این حاکمان و حتی ملتشان را از ایران دور سازند و نیز از نفوذ معنوی ایران در دیگر سرزمین‌های اسلامی بکاهند. اقدام دیگر آنها ترسیم اوضاع به گونه ای است که درگیری اصلی جهانی، یعنی درگیری استکبارگران جهانی با مسلمانان بیدار، فراموش شود و به جای آن، فرقه ها و مذاهب اسلامی را با ترفندهای گوناگون

۱- سید علی خامنه‌ای، حدیث ولایت، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷،ج ۴، ص ۷۸.

۲- روزنامه کیهان، ۳ /۱۲/۱۳۸۵.

با هم درگیر و در نتیجه ضعیف می سازند! آنها می خواهند کاری کنند که شیعه خیال کند سنی دشمن اوست و سنی خیال کند فلان فرقه دشمن اوست و همه فکر کنند ایران دشمن اصلی آنهاست و خلاصه با درست کردن دشمنان وهمی برای فرقه های اسلامی، آنها را به جان هم بیندازند. (۱)

اقدام های استعمارگران برای ایجاد تفرقه میان مسلمانان را به طور خلاصه می توان چنین برشمرد:

یک ـ تشکیل گروه های تندرو؛

دوـ حمایت از افراد متعصب؛

سه ـ مطرح ساختن موضوع های تفرقه آمیز؛

چهارـ بزرگ‌نمایی اختلافات؛

پنج ـ نگارش کتاب‌های تفرقه انگیز؛

شش ـ راه اندازی سایت های اینترنتی؛

هفت ـ شایعه سازی و شبهه افکنی؛

هشت ـ ایجاد حکومت های لائیک و پشتیبانی از آنها؛

نه ـ جلوگیری از شناخت مسلمانان از هم.(۲)

ده ـ به قدرت رساندن حاکمان وابسته که ممکن است ظاهری دین دار هم داشته باشند، ولی با دامن زدن به اختلاف های مذهبی، در عمل به استعمارگران خدمت می کنند.

۱- نک: روزنامه کیهان، ۳ /۱۲/۱۳۸۵.

۲- سعید عطاریان، «وحدت و چالش های همگرایی»، ۹/۲/۱۳۸۶، سایت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی: http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۳۹۰۲

اظهارنظرهای نابجا

اظهارنظرهای نابجا

فضای سیاسی، بسیار حساس و اثرپذیر است و اظهارنظرهای افراد و گروه‌ها می‌توانند تأثیرات چشم گیری در افکار عمومی، برجا گذارد، به ویژه فضای سیاسی کشورهای اسلامی به دلیل آنکه کانون توجه کشورهای غربی و دشمنان اسلام به شمار می‌روند، از اهمیت و حساسیت بیشتری برخوردار است. در این عرصه، اظهارنظرهای نابجا و شتاب زده یا ناآگاهانه، در ایجاد آشفتگی فکری و برهم خوردن آرامش مورد نیاز برای وحدت و یکرنگی در جامعه، اثر منفی دارد.

این اظهارنظرها، در میدان عقیدتی نیز اثرگذار است، از جمله هنگام رویارویی پیروان مذاهب مختلف اسلامی با یکدیگر در موسم حج که به نظر می رسد دشمنان اسلام برای این بخش، سرمایه‌گذاری بیشتری کرده‌اند؛ زیرا برانگیختن احساسات و تعصب‌های دینی پیروان عوام فرقه‌ها و مذاهب، آسان‌تر به ایجاد تنش میان آنان می‌انجامد.

در این مورد، سخن امیرمؤمنان، علی(ع) بسیار آموزنده و بجاست که فرمود: «اگر کسی که نمی‌دانست، سکوت می کرد، اختلاف از بین می‌رفت». (۱)

ج) موانع اقتصادی

اشاره

ج) موانع اقتصادی

زیر فصل ها

یک _ نداشتن بازار مشترک اسلامی

یک ــ نداشتن بازار مشترک اسلامی

روابط اقتصادی کشورهای اسـلامی با یکدیگر باید در سطوح بالا شکل گیرد، ولی به دلیل فقدان بازار مشترک اسلامی، آنان به این امر توجه جدی نشان

۱- بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۲۲.

نمی دهند. ازاین رو، لازم است رسانه های متعهد بر ضرورت ایجاد چنین بازار مشترکی تأکید ورزند تا هم انسجام اسلامی تقویت شود و هم اقتصاد جوامع اسلامی بهبود یابد.

دو _ ضعف استانداردها

دو _ ضعف استانداردها

فروش محصولات تقلبی و ضعف استانداردها، به ویژه در کشورهای مطرح مسلمان، می تواند نوعی بدبینی نسبت به جوامع اسلامی پدید آورد که چنین نگرشی به یقین، برای وحدت جامعه اسلامی زیان بار است. وقتی مسلمانی، محصول یک کشور اسلامی را غیراستاندارد و برخلاف آن، محصول یک کشور کافر را با کیفیت بالاـ می یابد، طبیعی است که از اعتماد و علاقه‌اش به اسلام و مسلمانان کاسته می شود. ازاین رو، رعایت استانداردها، در حفظ روحیه هم‌گرایی در جهان اسلام بسیار مهم است. تصور کنید اگر همه محصولات تولیدی جهان اسلام استاندارد بودند، چقدر برای حفظ هویت و تعالی شخصیت و وحدت مسلمانان مفید بود؟

سه _ ضعف تبلیغات

سه _ ضعف تبلیغات

بسیاری از محصولات کشورهای اسلامی، از تبلیغات کافی برخوردار نیست و در تبلیغاتی هم که صورت می گیرد، بر این نکته تأکید نمی شود که مسلمانان باید از محصولات تولید جوامع اسلامی خریداری کنند تا اقتصاد مسلمانان تقویت شود. ضعف تبلیغات، سبب رکود فروش محصولات ساخت مسلمانان و به جای آن، رونق فروش محصولات کشورهای غیرمسلمان می‌شود. درنتیجه، ما به دست خود، اقتصاد جهان اسلام را ضعیف و اقتصاد

غیرمسلمانان را که برخی دشمن نیز هستند تقویت کرده‌ایم. به دیگر سخن، از یک سو بر فقر جهان اسلام و از سوی دیگر، بر ثروت کافران افزوده‌ایم. روشن است که چنین روشی سبب خواهد شد بسیاری از مسلمانان، روحیه هم‌گرایی خود را از دست بدهند.

چهار _ فقدان مدیریت مشترک

چهار _ فقدان مدیریت مشترک

اگر سازمان کنفرانس اسلامی، دبیرخانه‌ای برای مدیریت مشترک اقتصاد کشورهای اسلامی تأسیس کند؛ مناسب خواهد بود. چنین دبیرخانه‌ای می تواند سرمایه و فن آوری و دانش اقتصاد اسلامی را از کشورهای توانمند اسلامی به کشورهای ضعیف انتقال دهد و در مواقعی که کشوری غیراسلامی، جهان اسلام را در فشار قرار می‌دهد، با برخی سیاست های خاص، اسباب مجازات آن کشور را فراهم سازد. این کار بر قدرت جهان اسلام می افزاید و روحیه وحدت را تقویت می کند.

هرچند وحدت امری سیاسی است، ولی امروزه بسیاری از وحدت‌ها از راه همکاری‌های اقتصادی به دست می‌آید؛ زیرا پشت پرده سیاست، اقتصاد نهفته است و اقتصاد، ابزاری مهم در خدمت سیاست مداران است. چنان که اتحادیه اروپا، بیشترین همکاری‌های خود را، در زمینه اقتصادی طرح ریزی می کند و این همکاری‌ها، زمینه روابط دوطرفه سیاسی و فرهنگی را فراهم می‌سازد. امروزه در روابط خارجی کشورها، سیاست و اقتصاد، دو عامل به هم تنیده هستند که گستردگی و عمق روابط با دیگر کشورها را تعیین می کنند. بنابراین، یکی از مهم‌ترین ابزار تحقق وحدت در جهان اسلام، همکاری‌های اقتصادی

است و نبود مدیریت مشترک دراین زمینه، عامل رکود اتحاد در جهان اسلام است.

پنج ــ ضعف بانکداری

پنج ــ ضعف بانکداری

بانکداری کشورهای اسلامی، نظامی یک پارچه ندارد و همین مسئله در روابط اقتصادی میان این دولت ها مشکلاتی پدید می‌آورد، از جمله رشد اقتصادی را در کشورهای اسلامی کند می‌سازد و سبب ذخیره شدن سرمایه های جهان اسلام در بانک های کشورهای کفر می گردد. در نتیجه، اقتصاد کشورهای اسلامی، ضعیف و اقتصاد دشمنان تقویت می شود که می تواند تضعیف روحیه هم‌گرایی را در پی داشته باشد. البته حرکت های خوبی برای تقویت بانکداری آغاز شده که امید است با جدیت و سرعت بیشتری ادامه یابد.

۲. راهکارهای ایجاد اتحاد اسلامی

اشاره

۲. راهکارهای ایجاد اتحاد اسلامی

زیر فصل ها

الف) راهکارهای مذهبی و فرهنگی

ب) راه کارهای سیاسی

ج) راهکارهای اقتصادی

الف) راهکارهای مذهبی و فرهنگی

اشاره

الف) راهکارهای مذهبی و فرهنگی

زیر فصل ها

یک ــ رفع زمینه‌های شبهه و اختلاف

دو _ گسترش دانشگاه های مذاهب اسلامی

سه _ انتشار فتواها و نظریه‌های تقریبی

چهار _ گفت وگوهای علمی

پنج _ گسترش عقلانیت

یک _ رفع زمینه‌های شبهه و اختلاف

یک _ رفع زمینه‌های شبهه و اختلاف

سلفی ها (وهابی‌ها) شیعیان را مشرک می‌دانند و بدیهی است که با چنین تفکری، اتحاد اسلامی محقق نخواهد شد. ازاین رو، باید اندیشه های شیعی، به ویژه در زمینه توحیدی آن روشن تر بیان شود. همچنین برخی اقدام‌های نادرست و بی اساس عوام شیعه که بر شبهه شرک دامن می‌زند، ترک شود. از سوی دیگر، می‌توان برخی از مهم‌ترین فراز های دعاهایی همچون عرفه، مناجات شعبانیه و کمیل را به عنوان عقاید توحیدی تشیع در میان اهل سنت انتشار داد یا به صورت پیوسته در شبکه های فرا مرزی صداوسیما پخش کرد و

نیز پاسخ هایی قانع‌کننده برای شبهه‌های آنها یافت یا پاسخ هایی را که در سایت های گمنام شیعه وجود دارد، به شیوه های گوناگون تبلیغ کرد.

دو _ گسترش دانشگاه های مذاهب اسلامی

دو _ گسترش دانشگاه های مذاهب اسلامی

گسترش چنین دانشگاه هایی می تواند در نزدیک ساختن مذاهب اسلامی به یکدیگر نقش بسزایی داشته باشد. حجت الاسلام بی آزار شیرازی که از سال ۱۳۷۴ ریاست دانشگاه مذاهب اسلامی را در ایران بر عهده دارد، در پاسخ به پرسشی از «تقریب نیوز» (۱۶/۴/۱۳۸۶) درباره خدمات این دانشگاه چنین می گوید:

۱. پرورش نسلی از علما و دانشمندان مسلمان که در عین آگاهی از مذهب خود، از مبانی دیگر مذاهب اسلامی آگاه باشند.

۲. تربیت استادان و پژوهشگران برجسته در فقه و حقوق، اصول، علوم قرآن، علوم حدیث، کلام و عرفان برای مدارس و دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی از طریق دوره های کارشناسی ارشد و دکترا.

۳. تربیت مبلّغان دینی برای داخل و خارج از کشور در سطح مذاهب مختلف اسلامی. (۱)

همچنین در پاسخ به این پرسش که تقریب و وحدت چه جایگاهی در اهداف دانشگاه دارد و آیا اهداف موردنظر، عملی شده است یا نه، می گوید:

مسئله تقریب به تعبیر مقام معظم رهبری، یک امر عملی است؛ یعنی عملاً ـ مسلمانان وقتی که به هم نزدیک شدند، اولاً وحشتشان نسبت به هم از بین می رود و در مرحله بعد، یکدیگر را می‌شناسند، وقتی که شناختند، می‌فهمند که دشمن یکدیگر نیستند، بلکه با هم، هم دین و هم کیش هستند و وقتی به مشترکات فراوان بین هم پی بردند، نسبت به یکدیگر الفت پیدا خواهند کرد و

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۶۸۴

به همین خـاطر مشاهـده می کنیم که این انس و الفت در اغلب دانشـجویان و فارغ التحصـیلان این دانشـگاه به خوبی مشاهـده می‌شود، در صورتی که در ابتـدای امر که به این دانشگاه وارد می شونـد، یـک حـالت بـدبینی وجود دارد، امـا کم کم رو به آرامش می‌روند و می‌فهمند آنچه در قبل می‌پنداشتند، واقعیت ندارد.

همان طور که امام علی(ع) در نهـج البلاغه می فرمایند: «اَلنّاسُ اَعداءٌ عَلَی مَا جَهِلُوا»، اغلب این خصومت ها به دلیل بی‌اطلاعی افراد نسبت به یکـدیگر است؛ به این معنا که از دور، اهل سـنت تصور می کننـد که تمام شـیعیان غالی هسـتند، خـدایشان علی است، قرآنشان چیز دیگری است، حجشان کربلا و نجف است و مهرشان، بتشان است و متقابلاً شـیعیان از دور تصور می کنند که سـنی ها دشـمنان اهل‌بیت هستند، اما وقتی به هم نزدیک می‌شوند، می‌فهمند که آنها]هر دو[دوستداران اهل‌بیت هستند و با دشـمنان آنها دشمنند. به همین خاطر وقتی که این دانشجویان به خانه‌هایشان و اجتماعشان برمی گردند، این مسائل را [با هم کیشان خود] در میان می‌گذارند، همان‌طور که دانشجویان شیعه چهره واقعی اهل تسنن و علاقه آنها به اهل‌بیت را بین خانواده و دوسـتان خود مطرح می کننـد، دانشـجویان سـنی هم در بازگشت به جوامع خود، حقایق اعتقادات تشـیع را برای هم مذهبان خود بازگو می کنند و به همین شـکل این مسـئله گسترش می‌یابد. به همین خاطر است که در ایران، مشـکلات دیگر کشورها مثـل افغانسـتان، پاکسـتان، عراق و ... وجود نـدارد. وجود دانشـگاه مـذاهب اسـلامی و امثـال آن، و وجود تقریب و تلاـش در برقراری آن در جمهوری اسلامی ایران، باعث به وجود آمدن چنین امری است.(۱)

سه ـ انتشار فتواها و نظریه‌های تقریبی

سه ـ انتشار فتواها و نظریه‌های تقریبی

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۶۸۴

عالمان بسیاری در طول تاریخ اسلام، به ویژه در دوره معاصر، فتواها و نظریه‌های تقریبی درباره لزوم وحدت جامعه اسلامی منتشر ساخته‌اند که بجاست رسانه های متعهد برای آگاه کردن مردم عادی از این گونه دیدگاه‌ها، تمام تلاش و امکانات خود را به کار گیرند. پیش از این، برخی از این دیدگاه‌ها و فتواها در همین نوشتار بیان شد.

چهار _ گفت وگوهای علمی

چهار _ گفت وگوهای علمی

در روایت‌های دینی ما گفت‌وگوی علمی بسیار سفارش شده است. این نوع گفت‌وگوها می تواند در کاهش اختلاف ها و افزایش وحدت اثرگذار باشد و با مناظره تفاوت دارد؛ زیرا هدف در این گفت وگوها پیروزی یک طرف نیست، بلکه روشن شدن حقیقت است. برای مثال، برادران سلفی ما ساختن مرقد را بر روی قبر، شرک می‌دانند. در این باره می‌توان گفت وگو کرد و حق را روشن ساخت. رسانه های متعهد، به ویژه رسانه های برون مرزی صداوسیما می تواننـد با دعوت از کارشناسان مذهبی دو طرف، زمینه چنین گفت وگوهایی را در بخش های علمی _ تخصصی خود فراهم سازند.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله درباره اهمیت گفت‌وگوهای علمی، نکته‌ای به ابوذر خاطرنشان کرده است که عمل به آن می تواند به بسیاری از شبهه های فرقه های مختلف مذهبی پاسخ بدهد و راه وحدت را هموارتر سازد. آن نکته این است:

الْجُلُوسُ سَاعَهً عِنْدَ مُذَاکَرَهِ الْعِلْمِ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ مِنْ قِرَاءَهِ الْقُرْآنِ کُلِّهِ اثْنَا عَشَرَ أَلْفَ مَرَّه! ... (۱)

۱- بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۰۳.

یک ساعت نشستن در جلسه گفت وگوی علمی، در نزد خدا دوست داشتنی‌تر از دوازده هزار بار خواندن کل قرآن است! ....

پنج _ گسترش عقلانیت

پنج _ گسترش عقلانیت

آیت الله تسخیری معتقد است در آغاز تشکیل مذاهب اسلامی، روابط میان پیروان این مذاهب، بر پایه مدارا و عقلانیت استوار بود، آنها همدیگر را تکفیر و طرد نمی کردند:

اسلام وقتی آمد، عقلانیت را گسترش داد. هرچه عقلانیت بیشتر شود، جامعه [سریع‌تر] به سمت وحدت حرکت می کند. در آغاز تشکیل مذاهب، به رغم اختلاف نظری که بین ائمه مذاهب بود، همدیگر را به عنوان پیروان اسلام تحمل می کردند و روابط خوبی با هم داشتند؛ یعنی روابط، عقلانی بود. اختلاف اجتهاد به جای خود بود، اما محبت و برادری هم جای خود را داشت. آنها همدیگر را تکفیر نمی کردند و به طرد یکدیگر نمی پرداختند.(۱)

ب) راه کارهای سیاسی

اشاره

ب) راه کارهای سیاسی

زیر فصل ها

یک _ بالاتر بودن جایگاه سازمان کنفرانس اسلامی

دو _ تدوین منشور وحدت میان کشورهای اسلامی

سه _ تعیین مجازات برای تفرقه افکنی

یک _ بالاتر بودن جایگاه سازمان کنفرانس اسلامی

یک _ بالاتر بودن جایگاه سازمان کنفرانس اسلامی

نقش سازمان کنفرانس اسلامی باید پررنگ تر شود. این سازمان، می‌تواند نهادی همچون شورای امنیت تشکیل دهد. همچنین به کمک واحدهایی از ارتش کشورهای اسلامی، سپاه حافظ صلح را بنیان نهد و به کمک ستم دیدگان مسلمان در هر جای جهان اسلام برود تا مانع افزایش درگیری‌ها و ناامنی جوامع مسلمان گردد.

۱- روزنامه کیهان، ۳/۱۲/۱۳۸۵.

همچنین نهادی قضایی، مشابه دیوان لاهه برای حل اختلافات میان کشورهای اسلامی پی ریزی کند تا بتواند مانع تشدید اختلافات در جوامع اسلامی گردد.

دو _ تدوین منشور وحدت میان کشورهای اسلامی

دو _ تدوین منشور وحدت میان کشورهای اسلامی

در نظر گرفتن چند نکته، در تدوین چنین منشوری مناسب است، از جمله:

یک _ قرار گرفتن قرآن و آموزه های آن، به عنوان پایه وحدت؛

دو _ تلاش کشورهای اسلامی برای معرفی شایسته و تبلیغ مناسب اسلام در جهان؛

سه _ برجسته‌سازی و خبررسانی درست از دیدگاه‌های اسلام درباره شاخص های حقوق بشر چون آزادی، حقوق شهروندی، مردم سالاری، حق انتخاب و... ؛

چهار _ محترم شمردن پیمان‌ها، میثاق ها، عهدنامه ها و مقاله های بین المللی و به ویژه میان کشورهای اسلامی و تلاش برای گسترش همکاری های مورد علاقه؛

پنج _ تلاش برای ایجاد بازار مشترک کشورهای اسلامی و نیز راه اندازی و فعال کردن اتحادیه های رسانه‌ای در جهان اسلام؛

شش _ دفاع از کیان اسلامی (سرزمین ها و مرزهای عقیدتی) در برابر تهاجم و تجاوز دشمنان اسلام؛

هفت _ پرهیز از دخالت در امور یکدیگر با شعار هم زیستی مسالمت آمیز و پرهیز از کاربرد سیاست های رادیکال و تنش‌زا میان کشورهای اسلامی؛

هشت ــ تلاش برای به کار بردن سیاست های هماهنگ در مجامع جهانی و دفاع از حقوق مسلمانان و سرزمین های اسلامی؛

نه ــ برگزاری نشست های نظریه پردازی، بحث و گفت‌وگو و جدال احسن میان نخبگان و اندیشمندان درباره نقاط مشترک و سازوکارهای تقویت آنها در عین احترام به باورها و اندیشه های یکدیگر؛

ده ــ داشتن طرح و نقشه مشخص برای رویارویی با چالش‌های فراروی جهان اسلام از جمله مسئله فلسطین، تروریسم و... .(۱)

سه ــ تعیین مجازات برای تفرقه افکنی

سه ــ تعیین مجازات برای تفرقه افکنی

وحدت جهان اسلام، مسئله کم‌اهمیتی نیست که بعضی بخواهند با نظریه‌های بی‌اساس خود در قالب کتاب، مقاله، فیلم، سخنرانی، وبلاگ و... آن را به خطر اندازند. تفرقه‌اندازی در جهان اسلام باید جرم به شمار آید و برای آن، به ویژه زمانی که براساس داده‌های نادرست باشد، مجازات در نظر گرفت، همچون دشمنان که برای انکار «هولوکاست» مجازات تعیین کرده‌اند. تفرقه اندازی حتی اگر بر پایه اطلاعات درست هم باشد، مجازات دارد؛ زیرا بحث امنیت جهان اسلام در میان است و هیچ کس حق ندارد با تأکید بر اختلاف های مذاهب مختلف، به تفرقه دامن بزند. اتحادیه بین‌المجالس کشورهای اسلامی می تواند طرحی در این زمینه تدوین کند و از مجالس کشورهای اسلامی بخواهد آن را به تصویب رسانند.

۱- علی دارابی، گامی برای تدوین منشور وحدت اسلامی، ۲۹/۳/۱۳۸۶، سایت دارالتقریب ایران. http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۵۴۵

ج) راهکارهای اقتصادی

اشاره

ج) راهکارهای اقتصادی

راهکارهای پیشنهاد شده می توانند نمادهای اقتصادی وحدت مسلمانان را تقویت کنند.

یک ــ تأسیس بازار مشترک اسلامی

یک ــ تأسیس بازار مشترک اسلامی

بازار مشترک اسلامی می توانـد به رشـد اقتصادی کشورهای اسـلامی و تقویت هم‌گرایی میان آنها کمک کند. بهتر است در نشست سران و نیز نشست وزرای خارجه سازمان کنفرانس اسلامی، تأسیس چنین بازاری پی گیری شود و رسانه ها نیز با زمینه سازی لازم در این مورد، افکار عمومی را برای این اقدام آماده سازند.

دو ــ ایجاد مرکز توسعه فن آوری در جهان اسلام

دو ــ ایجاد مرکز توسعه فن آوری در جهان اسلام

پیشـنهاد می شود با سـرمایه گذاری مشترک کشورهای اسـلامی، مرکزی برای پی‌گیری توسـعه فن آوری، در جهان اسـلام بنا شود. در این مرکز می توان از نخبگان جهان اسـلام اسـتفاده کرد و امتیاز فن آوری های به دست آمده را به رایگان یا با هزینه ای اندک، در اختیار کشورهای اسلامی قرار داد. این کار، روح هم بستگی و اتحاد را در جهان اسلام تقویت می‌کند.

سه ــ توسعه روابط اقتصادی

سه ــ توسعه روابط اقتصادی

کشورهـای اسـلامی بایـد اولویت نخست را در برقراری روابـط اقتصادی، کشورهای هم‌کیش خود قرار دهنـد و از اهمیت این مسـئله غفلت نورزند. برای این کار باید در سـیاست های داخلی کشورهای اسـلامی، مشوق های خاصی در نظر گرفته و موانع احتمالی برطرف شود.

چهار ــ تقویت صنعت جهانگردی

چهار ــ تقویت صنعت جهانگردی

امروزه یکی از مهم‌ترین ابزار فرهنگی و اقتصادی جهان مدرن، صنعت جهان گردی و توریسم است، به گونه‌ای که بخش بزرگی از درآمد ناخالص ملی برخی کشورها مثل فرانسه، از این راه تأمین می‌شود. هرچند جنبه‌های اقتصادی جهانگردی بیشتر مورد توجه است و کشورها برای افزایش درآمد و رونق اقتصادی خود در این عرصه سرمایه‌گذاری می‌کنند، از بازتاب‌های فرهنگی این مسئله نیز نمی‌توان غافل شد.

حضور مسلمانان در تمام قاره‌های جهان و برخورداری کشورهای اسلامی از تنوع فرهنگی، جغرافیایی و نژادی گسترده، زمینه مناسبی برای گسترش صنعت جهانگردی در جوامع اسلامی ایجاد می‌کند.

گسترش این صنعت در جوامع اسلامی، افزون بر اینکه از نظر اقتصادی برای مسلمانان مفید است، آنان را با عقاید و دیدگاه‌ها و افکار یکدیگر آشنا می‌سازد و عامل مهمی برای تحکیم پایه‌های انس و الفت و اتحاد و انسجام خواهد بود.

پنج ـ مدیریت راهبردی اقتصاد کشورهای اسلامی

پنج ـ مدیریت راهبردی اقتصاد کشورهای اسلامی

لازم است که سازمان کنفرانس اسلامی، دبیرخانه‌ای تأسیس کند تا به کشورهای اسلامی، در مدیریت راهبردی اقتصادشان کمک کند، آنان را به یکدیگر نزدیک تر سازد و سرمایه ها و استعدادهای جهان اسلام را که معمولاً ـ وارد کشورهای غیراسلامی می شوند، چنان سامان دهد که در خدمت جهان اسلام قرار گیرند.

شش ـ یک پارچه‌سازی نظام بانکداری در کشورهای اسلامی

شش ـ یک پارچه‌سازی نظام بانکداری در کشورهای اسلامی

این اقدام می تواند دادوستدهای اقتصادی را در جهان اسلام تقویت کند و به تدریج، اتحاد امت اسلام را نیز افزایش دهد.

فصل ششم: نقش رسانه در ایجاد و تقویت وحدت

اشاره

فصل ششم: نقش رسانه در ایجاد و تقویت وحدت

برقراری اتحاد در جامعه اسلامی، دو جنبه دارد: اخلاقی و سیاسی. تقویت برخی ارزش‌های اخلاقی همچون گذشت، ایثار، خوش‌اخلاقی و... به اتحاد افراد در جامعه اسلامی کمک می‌کند و می‌تواند زمینه‌ساز تقویت اتحاد سیاسی جامعه نیز شود. از وظایف رسانه‌هاست که در هردو زمینه تلاش کنند.

عوامل اتحادآفرین مختلفند؛ مانند عوامل فرهنگی که از مهم ترین آنها می‌توان به آداب و رسوم مشترک یک ملت اشاره کرد. دیگری، عوامل دینی است که با رواج انگیزه‌های معنوی و فرامادی، اتحاد و پایداری را در جامعه پی‌ریزی و افراد جامعه را برای تحقق یک هدف بسیج می‌کند. تقویت وحدت در هر زمانی مناسب است، ولی برخی زمان ها، مناسب ترند که رسانه ها، باید از این زمان ها بیشتر بهره برند، از جمله:

۱. استفاده از زمان های مناسب برای ترویج وحدت و انسجام اسلامی

اشاره

۱. استفاده از زمان های مناسب برای ترویج وحدت و انسجام اسلامی

زیر فصل ها

الف) ایام حج تمتع

ب) عیدهای ملی

ج) عیدهای انقلابی

د) سفرهای استانی مسئولان نظام

هـ) هنگام هجوم دشمنان اسلام

و) دوران توسعه

الف) ایام حج تمتع

الف) ایام حج تمتع

ایام حج واجب که میلیون ها مسلمان از جهان اسلام، در یک مکان جمع هستند و هم‌زمان صدها میلیون مسلمان در سرتاسر دنیا برخی صحنه های اعمال حج

را از رسانه های تصویری می‌بینند، بهترین موقعیت برای تقویت و تبلیغ وحدت در جهان اسلام به شمار می‌رود. رسانه ها می توانند با پخش مصاحبه ها، گزارش ها و برنامه های دیگر، جنبه وحدت آفرینی حج را به نمایش گذارند.

ب) عیدهای ملی

ب) عیدهای ملی

گردهم‌آیی هر ساله مردم در آستانه شروع سال جدید در مکان‌های مقدس، فرصتی طلایی برای تقویت وحدت در اختیار متولیان فرهنگ کشور قرار می دهد. اصولاً دیدوبازدید های نوروز هم می تواند فرصتی مناسب برای تقویت اتحاد ملی باشد. تعطیلی بیشتر رسانه های نوشتاری در این دوران، بر مخاطبان صداوسیما می افزاید که این امر، در کنار روحیه شاد بیشتر مخاطبان در این روزها، فضای مناسبی فراهم می سازد تا آموزه های مفید در راه حفظ اتحاد ملی و انسجام اسلامی به مردم انتقال یابد. ازاین رو، لازم است در بیشتر برنامه ها، چه طنز و چه مجموعه های تلویزیونی، آموزش غیرمستقیم این نکته ها در نظر گرفته شوند:

یک ــ تبلیغ روحیه گذشت از خطای دیگران؛

دو ــ اهمیت کنترل خشم در عصبانیت های آنی؛

سه ــ لزوم مهربانی با زیردستان.

ج) عیدهای انقلابی

ج) عیدهای انقلابی

۱۲ فروردین (روز جمهوری اسلامی ایران)، ایام الله دهه فجر، ۲۲ بهمن (سال روز پیروزی انقلاب اسلامی ایران) و راه‌پیمایی‌های سالانه‌ای که در این روز برگزار می‌شود و دیگر مناسبت‌ها، موقعیت های مناسبی برای تقویت

روحیه وحدت ملی هستند. رسانه ها می توانند در این فرصت‌ها با پخش سرودهای حماسی و گزارش هایی از دست‌آوردهای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و امثال آن، روحیه وحدت ملی را بالا ببرند.

د) سفرهای استانی مسئولان نظام

د) سفرهای استانی مسئولان نظام

سفرهای مداوم مسئولان ارشد نظام به مناطق مختلف کشور، این فرصت را به آنان می‌دهد که با گرامی داشت اقوام مختلف کشورمان و اقدام برای حل مشکلات آنان بر هم‌گرایی‌ها در کشور بیفزایند. رسانه ها نیز می توانند با نمایش این موارد و نمایش دست آوردهای سفرهای پیشین، روحیه وحدت ملی و انسجام اسلامی را تقویت کنند و مردم را به آینده ای روشن امیدوار سازند.

ه_) هنگام هجوم دشمنان اسلام

ه_) هنگام هجوم دشمنان اسلام

اکنون که دشمنان اسلام در صدد نابودی اسلام و دست گشودن بر سرزمین‌های اسلامی و منابع مادی و معنوی آنها هستند، بر مسلمانان واجب است اختلافات خود را کنار گذارند و برای دفع دشمن مشترک به یکدیگر بپیوندند. به ویژه در دوران ما همکاری و تلاش آشکار و پنهان امریکا و اسرائیل و جهان غرب برای نابودی اسلام اصیل، جایی برای اختلافات جزئی و فرعی باقی نمی‌گذارند. رسانه ها می توانند در قالب های مختلف برنامه‌ای، ضرورت اتحاد امت اسلام را در این شرایط حساس و ویژه، به صد زبان یادآور شوند.

و) دوران توسعه

و) دوران توسعه

برای مسلمانان، شایسته تر آن است که همواره قدرت و موقعیت برتر را داشته باشند. حال اگر به هر دلیلی در زمینه های علمی، اقتصادی، فن آوری و نظامی از دشمنان اسلام عقب ماندند، باید به سرعت عقب ماندگی خود را جبران کنند. در چنین موقعیت‌هایی، وحدت و همکاری گروهی، بسیار اهمیت دارد و از اولویت‌ها به شمار می‌رود. در نهادینه ساختن این اندیشه، رسانه ها می توانند نقش ارزنده ای ایفا کنند. برای مثال، می توانند با معرفی مسلمانان صاحب اختراع‌ها و اکتشاف‌ها و مسلمانان موفق در حرفه‌های مختلف، روحیه هم‌گرایی اسلامی را تقویت کنند. همچنین می توانند با روشن ساختن نقش منفی ستیزه جوییهای قومی و مذهبی در عقب ماندگی جوامع اسلامی، مردم را از فرجام چنین اشتباه هایی آگاه سازند.

۲. سیاست‌های رسانه

۲. سیاست‌های رسانه

سیاست‌های فرهنگی و سیاسی رسانه ملی، پیرو سیاست‌های اساسی نظام جمهوری اسلامی در این زمینه است. بدیهی است سیاست تعارض زدایی فرهنگی باید از ویژگی‌هایی برخوردار باشد که به نزدیکی فرهنگ‌ها بینجامد. از جمله:

الف) احترام به خرده فرهنگ‌های قومی و تلاش برای تقویت عناصر مشترک آنها با فرهنگ ملی.

ب) حفظ ارزش‌های اساسی و پایدار فرهنگی و تقویت هر چه بیشتر ارزش‌های مذهبی و همچنین، انتخاب ارزش‌های سازگار با فرهنگ خودی از میان ارزش‌های فرهنگی دیگر جوامع.

ج) تقویت هویت ملی، با تکیه بر مفاهیمی چون:

_ حکومت الهی در قالب ولایت فقیه؛

_ ایران اسلامی، ام القرای اسلام؛

_ شعار «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی».

۳. وظایف رسانه برای تقویت هم‌گرایی در جهان اسلام

۳. وظایف رسانه برای تقویت هم‌گرایی در جهان اسلام

_ کمک به گسترش فرهنگ و معارف اسلامی و دفاع از حریم قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله .

_ زمینه سازی برای آشنایی بیشتر علما، متفکران و پیشوایان مذهبی جهان اسلام و تفاهم در بحث های اعتقادی، فقهی، اجتماعی و سیاسی.

_ گسترش اندیشه تقریب در بین اندیشمندان و فرهیختگان جهان اسلام و انتقال آن به توده های مسلمان و آگاه کردن آنان از توطئه های تفرقه انگیز دشمنان اسلام.

_ رفع بدبینی ها و شبهه‌ها میان پیروان مذاهب اسلامی.

_ تحکیم و گسترش اصل اجتهاد و استنباط در مذاهب اسلامی.

_ هماهنگ‌سازی سیاست ها و تشکیل جبهه واحد در برابر توطئه های تبلیغاتی و تهاجم فرهنگی دشمنان اسلام بر اساس اصول مسلّم اسلامی.(۱)

_ گسترش روابط با رسانه های جهان اسلام.

_ تقویت اخلاق اسلامی مانند تواضع، ادب، خوش‌خلقی، گذشت و حسن ظن.

_ مستند و محترمانه بودن نقدهای درون گروهی و برون گروهی بین مذاهب.

۱- http://www.taghrib.ir/tmain_fa.aspx?lng=famode=artartid=۴۲

ـ تقویت خردورزی در جامعه برای جلوگیری از رفتارهای نسنجیده با دیگر مذاهب.

ـ توجه به هر دو جنبه اخلاقی و سیاسی وحدت برای تقویت هم گرایی در میان افراد جامعه (اتحاد ملی) و جلب توجه مسلمانان به اتحاد اسلامی (انسجام اسلامی).

۴. پیشنهادهای برنامه ای

۴. پیشنهادهای برنامه ای

ـ وارد کردن عنصر وحدت در ویژه برنامه های ایام خاص مانند ماه مبارک رمضان، عیدهای اسلامی و مانند آن.

ـ ساخت برنامه هایی ویژه برای معرفی کتاب، سایت و دیگر منابع اتحاد اسلامی.

ـ تأکید برنامه های سیاسی و تاریخی بر لزوم وحدت و پرداختن به فواید و زیان‌های آن.

ـ تشویق به انجام کارهای گروهی در عرصه های مختلف زندگی اجتماعی.

ـ پخش نکردن برخی برنامه‌های حساسیت زا مانند سخنرانی یا مداحی‌هایی که ممکن است به اختلاف‌ها دامن بزنند. (روزنامه ها و سایت ها باید در این زمینه دقت بیشتری داشته باشند).

ـ ساخت تیزرهایی از عالمان دینی برجسته که خواهان تقویت اتحاد مسلمانان بوده‌اند.

ـ ساخت و پخش مداوم فیلم هایی درباره فرجام‌های دردناک تفرقه مسلمانان.

ـ معرفی مسلمانان صاحب اختراع و اکتشاف و مسلمانان موفق در پیشه‌های مختلف.

ـ مصاحبه با علما و مردم طرف دار وحدت.

ـ برگزاری جلسه‌های کارشناسی در شبکه های برون مرزی و تخصصی، به دور از بحث‌های بی‌فایده و فقط به منظور روشن شدن واقعیت ها و شبهه‌زدایی درباره مذاهب اسلامی.

ـ زیرنویس کردن آیات و احادیث و سخنان بزرگان درباره وحدت.

ـ برگزاری مسابقه از کتاب های مرتبط با وحدت (از جمله کتاب حاضر).

ـ برگزاری مسابقه از تفسیر سوره حجرات (تقویت اخلاق دینی).

ـ پخش مداوم مهم‌ترین فراز های دعاهایی همچون عرفه، مناجات شعبانیه و کمیل در شبکه های فرامرزی صداوسیما که اعتقادات واقعی تشیع را درباره توحید مطرح می کنند.

۵. راهکارهای رسانه ای

۵. راهکارهای رسانه ای

در راهکارهای رسانه‌ای که صداوسیما به منظور افزایش هم‌بستگی اجتماعی تدوین می‌کند، به دو موضوع باید توجه شود: محتوا و روش. به بیان دیگر، سیاست رسانه‌ای زمانی به خوبی تدوین شده که به دو پرسش، به صورت هم‌زمان پاسخ دهد:

ـ برای افزایش هم‌بستگی اجتماعی، برنامه‌های تولید شده باید از چه محتوایی برخوردار باشند؟

ـ برای انتقال این محتوا به مخاطبان، از چه شیوه‌هایی باید بهره گرفت؟

به این منظور، محتوای برنامه‌ها را در دو بخش سلبی (نبایدها) و ایجابی (بایدها) عرضه می‌کنیم:

محتوای برنامه‌ها

سلبی (نبایدها)

ایجابی (بایدها)

الف) تمسخر گروه‌های قومی و مذهبی از نظر لهجه، پوشاک، خلق وخو و تقویت پیش داوری ها.

ب) پخش برنامه‌هایی که «خاص گرایی» گروه‌های قومی ـ مذهبی را تشدید می‌کند. (رشد و اعتلای فرهنگ ایران، حاصل تلاش یک گروه قومی خاص نبوده است).

ج) پخش برنامه‌هایی که به تغییر نظام ارزشی «توده مردم» می انجامد. (ارزش‌های مصرفی، خانوادگی، مذهبی و...).

د) پخش برنامه‌هایی که به طرح الگوهای نامناسب برای توده مردم ـ به ویژه برای نوجوانان و جوانان ـ

می‌انجامد. برای مثال، معرفی جوان‌هایی که به عنوان الگو، خود دچار تعارض فرهنگی هستند.

هـ) پخش برنامه‌هایی که برای هویت ملی، یا شاخص مذهبی قائل است یا شاخص ملی.

و) اختلاف در پیام‌های رسانه های ارتباط جمعی (از جمله رادیو و تلویزیون) و نهادهای اجتماعی کننده (خانواده و مدرسه).

الف) گسترش روحیه احترام به گروه‌های قومی.

ب) پخش برنامه‌هایی با این موضوع که چگونه ویژگی‌های گروه‌های قومی مختلف در ایران، به رشد و اعتلای فرهنگ ایرانی کمک کرده است و خواهد کرد.

ج) گسترش درست ارزشهایی که کارکردهای مثبت در نظام اجتماعی ما دارد (روحیه قناعت، پرهیز از تجمل گرایی، ساده زیستی، تعاون و همکاری، انضباط اجتماعی و...).

د) شناخت و استفاده مناسب از رهبران محبوب گروه‌های مختلف که به فرهنگ خودی علاقه‌مند هستند و می‌توانند دیدگاه گروه‌های مختلف اجتماعی را هماهنگ سازند.

هـ) پخش برنامه‌هایی با این دیدگاه که هویت ملی ما دو شاخص دارد.

و) هماهنگ سازی در پیام‌های وسایل ارتباط جمعی با نهادهای اجتماعی کننده (خانواده و مدرسه).

برای تدوین هرگونه راهکار رسانه‌ای، (بیشتر از راه اقناع مخاطبان) باید دو دسته از عوامل فرهنگی را که در دریافت و پذیرش پیام مؤثرند، به درستی شناخت. بدون شناخت این عوامل، حتی اگر محتوای برنامه‌ها هم خوب باشد ممکن است نتیجه دلخواه به دست نیاید. بنابراین، باید دید، مخاطبان در رده‌های گوناگون، در چه شرایطی پیام برنامه‌ها را می پذیرند یا به بیان دیگر در چه شرایطی دیدگاه آنها تغییر می‌کند.

البته در این زمینه، باید توان رسانه‌ها را در تغییر دیدگاه توده مردم، واقع بینانه در نظر گرفت؛ چراکه این رسانه‌ها در چارچوب شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه، پیام خود را انتقال می‌دهند و تأثیر آن شرایط، گاه حتی از پیام رسانه‌ها نیز قدرت بیشتری در تغییر نگرش‌ها دارد.

۶. بررسی عملکرد رسانه

۶. بررسی عملکرد رسانه

مروری بر عملکرد و سیاست‌های رسانه‌ای در رژیم پهلوی، نکته‌های عبرت‌آموز و ارزنده‌ای برای رسانه ملی دارد.

سیاست کلان فرهنگی کشور در زمان رژیم پهلوی، نادیده گرفتن فرهنگ خودی و گرایش شدید به فرهنگ غربی بود و صداوسیما نیز در این چارچوب عمل می‌کرد. در این چارچوب فرهنگی، موسیقی سنتی ایران ارزشی نداشت، فرهنگ عامیانه نشانه عقب ماندگی فرهنگی به شمار می‌آمد و زبان های محلی، لهجه ها و گرایش های اقوام مختلف اصالت و اعتبار نداشت. حتی در مورد معماری و شکل و ظاهر ساختمان ها بر معماری غربی و غیرایرانی تأکید می شد.

نتیجه این دیدگاه، بالا گرفتن اختلاف فرهنگی و ایجاد فاصله و شکاف میان قشرها و قوم های مختلف بود (تعارض فرهنگی). اثرگذاری سیاست‌های فرهنگی رژیم پهلوی در عملکرد صداوسیما، در قالب برخورد با قومیت‌ها، تمسخر خرده فرهنگ های قومی به ویژه در برنامه‌های طنز و جلوگیری از گسترش فرهنگ اقوام و قبایل در برنامه‌ها و سریال‌ها دیده می‌شد. این عملکرد، خرده فرهنگ‌ها را بر آن داشت که برای حفظ فرهنگ قومی، از ورود فرهنگ ملی به زندگی روزمره خود جلوگیری کنند. این واکنش، نتیجه سیاست‌گذاری اشتباه مسئولان فرهنگی کشور بود که می‌پنداشتند وحدت ملی، با یکسان‌سازی فرهنگی به دست می آید.

طبیعی است در این سیاست، تنوع فرهنگی جایی نداشت. حاصل این سیاست، تضاد فرهنگی در جامعه و در پی آن، وازنش، جدایی و فاصله گرفتن

مردم از حکومت بود. در چنین شرایطی رژیم کوشید تا فرهنگی جدید باعنوان فرهنگ ملی حاکم گرداند، ولی به دلیل نادیده گرفتن دین به عنوان مهم‌ترین مشخصه هویت ملی و بی توجهی به فرهنگ‌های قومی و تنوع فرهنگی، این تلاش به شکست انجامید و زمینه‌ساز قیام مردم بر ضد رژیم شد.

البته در این میان، پیروی کورکورانه رژیم پهلوی از فرهنگ غرب و نیز فرصت طلبی‌های فرهنگی ــ ارزشی و اقتصادی نظام سرمایه‌داری نیز نقش داشت که به شکل گیری پدیده وازنش فرهنگی انجامید.

این پدیده میان گروه‌های «زورپذیر» با گروه های «مقاوم»، در برابر پذیرش الگوها و ارزش‌های جدید اختلاف انداخت و در نهایت به وازنش عمومی از رژیم ختم شد. بحران ارزشی در جامعه نیز انقلابی نزدیک را در پی داشت.

سیاست گذاران رسانه در شیوه های ایجاد اتحاد و وفاق ملی، توافق آشکار دارند، ولی در اینجا میزان موفقیت آنها در هماهنگ سازی برنامههای رسانه با سیاست‌های کلی را بررسی می کنیم.

نارسایی رسانه در زمینه برخورد با جریان های قومی را در محورهای زیر می‌توان مشاهده کرد:

الف) چیرگی فرهنگ تهرانی در برنامه‌های صداوسیما باعنوان فرهنگ ملی:

با توجه به تولید بیشتر برنامه‌های شبکه سراسری در تهران، شرایط زندگی مردم تهران در برنامه‌ها نیز نمود بیشتری دارد. این نکته از این نظر اهمیت دارد که اصطلاحات، تکیه کلام ها، نوع پوشاک، شکل میهمانی‌ها و رفت وآمدها، نوع روابط خانوادگی، مشکلات آموزشی، مسائل کاری و شغل و درآمد، مسائل اقتصادی و هنری در تهران به دلایل مختلف، با دیگر مناطق کشور به ویژه شهرهای کوچک و

روستاها تفاوت دارد. نمایش مداوم این نوع فرهنگ، این تصور را ایجاد می کند که فرهنگ ملی همان است که در برنامه‌های سراسری صداوسیما عرضه می‌شود، درحالی که فرهنگ شهر تهران از فرهنگ شهرهای بزرگ پیروی می کند.

ب) کم توجهی به مشترکات فرهنگ ملی با فرهنگ قومی:

یکی از راه‌های تقویت ارتباط فرهنگ ملی با فرهنگ قومی، توجه به مشترکات آنهاست. ارائه فرهنگ قومی به عنوان یک خرده فرهنگ، امری پسندیده است، ولی تأکید بر تفاوت‌های آن با فرهنگ ملی، بدون توجه به نقاط مشترک، اقدام مثبتی نیست.

ج) توهین‌های غیرمستقیم به فرهنگ های قومی:

گاهی برخی برنامه‌سازان و تهیه‌کنندگان به دلیل ناآگاهی یا هنجار شدن برخی کلیشه‌های تصویری و کلامی در حوزه فیلمنامه‌نویسی یا بازیگری و برنامه‌سازی، در برنامه‌های خود به تحقیر و تمسخر غیرمستقیم اقوام و قبایل و لهجه‌های گوناگون محلی می‌پردازند. برای مثال، نقش شخصیت‌هایی که موقعیت شغلی بسیار پایینی دارند یا از تعادل رفتاری و روانی برخوردار نیستند، به کسانی داده می‌شود که نوع پوشاک یا لهجه آنها، انتساب آنها را به یکی از گروه‌های قومی ایرانی نشان می دهد.

در پایان، توجه به این نکته ضروری است که پخش فیلم‌ها و سریالهای ایرانی با محتوای ضعیف و جذابیت پایین، در برابر فیلم‌ها و سریال‌ها خارجی با جذابیت‌های تصویری، می‌توانند ارزش‌های تبلیغ شده در فیلم‌ها و سریال‌های خارجی را برتری دهد. همین جاست که ارزش‌های فرهنگ غربی

جای گزین ارزش‌های ایرانی ــ اسلامی می شود و به این ترتیب، میان پای بندان به ارزش‌های خودی با پذیرندگان ارزش‌های غربی اختلاف پدید می‌آید.

پیوست ها

اشاره

پیوست ها

پیوست۱. پیش نویس منشور وحدت جهان اسلام

در هفته مبارك وحدت در سال ۱۴۲۸ هــ .ق (فروردین سال ۱۳۸۶) همزمان با سال‌روز میلاد باسعادت حضرت ختمی مرتبت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلاله پاکش حضرت امام جعفر صادق(ع)، در سال «اتحاد ملی و انسجام اسلامی»، مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای(مدظله العالی) در جمع میهمانان بیستمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، به اندیشمندان جهان اسلام پیشنهاد فرمود که متنی را به عنوان «منشور وحدت» تهیه کنند تا مبنای حرکت و ارتباط پیروان مذاهب اسلامی در این دوران باشد.

در پی این رهنمود ارزشمند، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با تشکیل کمیته ای از صاحب نظران در امر تقریب و وحدت اسلامی و بهره گیری از تجربه‌ها، متن زیر را به عنوان پیش نویس منشور وحدت آماده ساخت تا نخبگان جوامع اسلامی در بیست و یکمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی که در سال ۱۳۸۷ شمسی برگزار می شود، آن را بررسی و تصویب کنند.

امیدواریم با انتشار این پیش نویس در این کتاب، همه صاحب نظران و اندیشمندان، آن را مطالعه و دیدگاه‌های تکمیلی خود را به دبیرخانه کنفرانس

ارسال کنند تا ان شاءالله منشوری جامع و کامل و متناسب با نیازهای این برهه از تاریخ که امت اسلام در آن به سر می برد، تقدیم جهان اسلام شود و یک گام به آرمان بلند تشکیل «امت واحده اسلامی» به معنای حقیقی آن نزدیک شویم.

بسم الله الرحمن الرحیم و الصلاه و السلام علی سید البشریه و مقتداها محمد النبی الأمین و آله الطاهرین و صحبه المیامین و من تبعهم باحسان الی یوم الدین، اما بعد:

بر پایه ایمان به اینکه اسلام امانتی بر گردن مسلمانان است و دفاع از حریم و مقدسات آن بر همه واجب است، و با ملاحظه تأکید اسلام بر پای بندی به همه اموری که به وحدت اسلامی می انجامد، روابط برادرانه را بین آحاد امت برقرار می سازد؛ منطق عقلایی و زبان گفت وگو را ترویج می نماید و همکاری، همبستگی، همدلی و مصالح عالیه اسلام را تحقق می بخشد، و نظر به ابعاد تهاجم گسترده و ناجوان مردانه دشمنان اسلام، استکبار جهانی و صهیونیسم، بر فرهنگ، ارزش‌ها، منافع و استقلال امت اسلامی و ضرورت بسیج همه نیروهای مادی و معنوی در برابر این تجاوزات و دشمنی ها، ما دانشمندان و متفکران امضاکننده این منشور، پس از آگاهی از گام‌های ارزشمندی که علمای مسلمان در گذشته، در مکه مکرمه، امان و قاهره برداشته‌اند؛ بر ایمان و پای بندی عمیق خود به مبانی، اصول و شیوه های زیر تأکید ورزیده و دیگران را به التزام به آن دعوت می کنیم.

مبانی

یک: اسلام، دین خاتم و تنها راه اعتلای انسانیت و امانتی بر گردن مسلمانان است. بر مسلمانان است که آن را در همه عرصه های زندگی اجرا و از حریم و مقدساتش دفاع کنند و مصالح عالیه آن را بر تمامی مصلحت ها مقدم بدارند.

دو: قرآن مجید و سنت شریف نبوی، دو منبع اساسی قانون گذاری اسلام و دیگر آموزه های آن هستند و همه مذاهب اسلامی بر حجیت و حقانیت این دو منبع اتفاق نظر دارند و اعتبار دیگر منابع را برگرفته و مستند به این دو می دانند.

سه: ایمان به اصول و ارکان زیر، ملاک صفت مسلمانی افراد است:

اول _ ایمان به یگانگی خداوند متعال (توحید).

دوم _ ایمان به نبوت و حقانیت رسول اکرم حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اینکه سنت آن حضرت، یکی از دو منبع اساسی دین است.

سوم _ ایمان به قرآن کریم، مفاهیم و احکام آن به عنوان منبع اول دین اسلام.

چهارم _ ایمان به معاد.

پنجم _ انکار نکردن مسلمات مورد اتفاق دین و تسلیم شدن به ارکان اسلام مثل: نماز، زکات، روزه، حج، جهاد و... .

چهار: مشروعیت اجتهاد و آزادی بحث و بررسی. اسلام راستین با به رسمیت شناختن اصل اجتهاد در چارچوب منابع اسلامی، اختلاف های فکری را پذیرفته است. پس بر مسلمانان است که تنوع اجتهادها را امری طبیعی بدانند و به رأی دیگران احترام بگذارند.

پنج: وحدت امت اسلامی و پاسداری از مصالح و منافع عمومی مسلمانان، اصلی بسیار بااهمیت است و برادری اسلامی، پایه ای کلی برای نوع همکاری، تعامل و هم‌بستگی بین مسلمانان به شمار می رود.

چشم اندازها

چشم اندازها

امور زیر بر علما و اندیشمندان واجب است:

یک ــ تلاش برای نزدیک ساختن وضع جامعه امروز اسلامی به شرایط و وضع عصر اول رسالت، از جهت برادری دینی، همکاری در نیکوکاری و تقوا، ایستادگی در صفی واحد در برابر چالش‌ها، توصیه به حق و صبر و دوری از تفرقه، کشمکش و هرچه باعث سستی و ضعف مسلمانان شود.

دو ــ الگو قراردادن رفتار ائمه مذاهب اسلامی با یکدیگر و گسترش آن در میان پیروان امروز آنان.

سه ــ ضرورت موضع گیری هماهنگ و واحد در برابر دشمنان اسلام، خصوصاً در مسائلی که مورد اهتمام همه امت اسلامی است، مثل مسئله افغانستان، عراق و... .

چهار ــ خودداری مسلمانان از تکفیر و تفسیق یکدیگر و نسبت بدعت گذاری به هم دادن. ما به عنوان مسلمانانی که مشروعیت اجتهاد در چارچوب منابع اسلامی را باور داریم، باید لوازم و تبعات این اصل را نیز بپذیریم، هرچند نظر اجتهادی دیگران، به باور ما خطا باشد. ازاین رو، باید

داوری خود درباره اختلاف ها را از سطح ایمان و کفر به سطح درست و نادرست تغییر دهیم.

همچنـان‌که تکفیر دیگران به خـاطر لوازم گفته یـا رأی آنـان که به گمان ما به انکار اصول دین منجر می شود، ولی خود آنان این لوازم را قبول ندارند، جایز نیست.

پنج ــ برخورد محترمانه با اختلاف ها به عنوان نتیجه پذیرش تعدد اجتهاد در اسلام.

شش ــ بی حرمتی نکردن به مقدسات دیگران. وقتی اسـلام نوعی شکیبایی دینی را در مناسبات خود با دیگر ادیان توصیه می کند و از مسـلمانان می خواهد که به مقدسات فکری و اعتقادی باطل دیگران بی حرمتی نکنند، به طریق اولی در مناسبات بین مسـلمانان، به اصـل پرهیز از بی حرمتی به مقـدسات پیروان مـذاهب اسـلامی و احترام به اهـل بیت پـاک رسول الله و اصـحاب راست کردارش را تأکید می کند.

هفت ــ سازمان‌ها و حکومت ها نباید با سوء اسـتفاده از ضـعف و نیاز افراد، مذهبی خاص را بر آنان تحمیل کنند، بلکه باید با به رسمیت شناختن مذاهب اسلامی معتبر بر اساس اصول یادشده، پیروان آنها را از تمامی حقوق شهروندی برخوردار سازند.

هشت ــ آزادی در عمل به احکام شخصـی. در مسائل مربوط به احوال شخصـی، پیروان مذاهب اسـلامی پیرو مقررات مذهب متبوع خود هستند، اما در امور مربوط به نظم عمومی، قوانین جاری کشور متبوع آنان حاکم خواهد بود.

نه _ قرآن کریم، مسلمانان را به اصل گفت‌وگوی منطقی با دیگران به دور از هیاهو و ایجاد ترس و به هدف دستیابی به حقیقت دعوت کرده است. بنابراین، بر مسلمانان به طریق اولی واجب است اختلاف ها و درگیری های خود را از طریق گفت وگوی مسالمت آمیز و رعایت آداب منطقی و اخلاقی آن حل کنند و گام‌های مؤثر و راه گشا در این زمینه بردارند. آنان باید به بعد عملی تقریب و تبلور ارزش‌های آن در زندگی اهتمام داشته باشند.

ده _ ما خواهان بسته شدن راه بحث و بررسی در جنبه های تاریخی، عقیدتی و فقهی مورد اختلاف بین مسلمانان نیستیم، ولی بر این باوریم که این پژوهش ها باید با کمک متخصصان و با تکیه بر روح برادری، بی طرفی و حقیقت جویی انجام شود. بنابراین، شایسته است مراکزی خاص برای گفت وگو در مسائل عقیدتی، فقهی و تاریخی پایه گذاری شود.

یازده _ آموزش فقه وحدت اسلامی، آداب اختلاف، مناظره هدفمند و فقه، کلام و تفسیر موضوعی و تطبیقی در فضایی از احترام متقابل و به دور از خرده گیری از آرای یکدیگر، در حوزه ها و مراکز علمی.

دوازده _ احیای مکتب‌های تربیتی پای بند به کتاب و سنت، به عنوان راهی برای کاهش گرایش‌های مادی افراطی و راهی جهت پیش گیری از فریب مسلک‌های نوظهور و ناآگاه در برابر اصول اسلامی.

سیزده _ اهتمام علمای مذاهب به ترویج شیوه میانه روی با به کارگیری همه ابزارهای علمی، دیدارها، سمینارهای علمی _ تخصصی، کنفرانس های عمومی با استفاده از مؤسسه های تقریبی و با هدف تصحیح نگاه به مذاهب اعتقادی، فقهی و تربیتی به عنوان شیوه های گوناگون اجرای اسلام و اینکه اختلاف بین

مـذاهب، اختلاـف تنوع و تکامـل است، نه اختلاـف تضاد و نیز ضـرورت شـناخت ویژگی‌ها و امتیازهای هر یک از مـذاهب و آشنایی با ادبیات آنها.

چهارده ـ رویارویی با مکتب ها و گرایش های فکری تندرو که با کتاب و سـنت در تعارض قرار دارند. همان گونه که افراط جـایز نیست، تفریـط و پـذیرش هر دعوت مشـکوکی نیز درست نیست؛ بایـد ضوابط ذکرشـده در بنـدهای گذشـته را به عنوان شرایطی برای استحقاق نام اسلام بر گروه‌ها و گرایش ها در نظر داشت.

پـانزده ـ تأکیـد بر مسـئولیت ناپـذیری مـذاهب اعتقادی، فقهی و تربیتی در برابر کارهای اشـتباهی که پیروان آنها مرتکب می شوند، مثل کشـتار بی گناهان، هتک آبرو و حیثیت افراد، نابودکردن سـرمایه ها و ضرورت اتخاذ تصمیم هایی برای جلوگیری از اعمالی که شـکاف بین مسـلمانان را بیشتر می کند و بدون هیچ‌گونه مجوز شرعی، کفر و گمراهی را به مسلمانان نسبت می دهد.

و نیز تلاش برای حـذف همه کارهای تحریک‌کننـده و فتنه‌انگیزی که به مثابه گناهی کبیره، مایه خشم مسـلمانان و پراکندگی آنان می شود.

شانزده ـ صـدور فتوا بایـد تنها در انحصار کسانی باشـد که در شـناخت کتاب خـدا و سـنت پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و علوم مربوط به آن مثل فقه و اصول، تخصـص داشـته، توانایی اسـتنباط احکام شرعی را از منابع آن دارا باشند و نیز به موضوع ها، اوضاع و احوال مردم و مقتضیات زمان آگاه باشند.(۱)

پیوست ۲. قضایای هشت گانه در مسیر تفاهم مسلمانان

پیوست ۲. قضایای هشت گانه در مسیر تفاهم مسلمانان

۱- http://www.baztab۱.org/news/۷۴۵۶۴.php

دکتر یوسف قرضاوی رئیس اتحادیه جهانی علمای اسلام (سنی)، در گفت و گوی مشترک تلویزیونی با آیت الله اکبر هاشمی رفسنجانی از شبکه الجزیره، هشت قضیه را در مسیر تفاهم شیعه و سنی قابل طرح دانست:

قضیه تکفیر: در اینجا یک قضیه مهم مطرح است و آن قضیه، قضیه تکفیر است. ما می‌خواهیم که اسلام همان گونه که یک اسلام واحد بوده است، یک اسلام واحد بماند و متأسفانه کسانی هستند که می گویند ما هیچ اجماعی و هیچ تفاهمی با اهل تسنن نداریم. ما مخالف این قضیه یعنی قضیه تکفیر هستیم و کافی است که فرد مسلمان بگوید «اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد رسول الله». این یک قضیه است.

منع طرح عمومی اختلافات: اما قضیه دوم آن است که اختلافات اهل تشیع و اهل تسنن نباید در حضور عامه و در مساجد مطرح شود، بلکه باید تنها متخصصان و کارشناسان درباره این اختلاف ها بحث و گفت و گو کنند.

محبت اهل سنت به اهل بیت(علیهم السلام): اما قضیه سوم، مسئله خلفا و اهل بیت است. اهل تسنن عاشق اهل بیت هستند و کسی از اهل تسنن نیست که این عشق و محبت را نسبت به خاندان اهل بیت پیامبر نداشته باشد. چه کسی از اهل تسنن وجود دارد که حضرت علی(ع)، این شمشیر برّنده خداوند را دوست نداشته باشد؟ چه کسی از اهل تسنن، حسن و حسین (ع) نوه های پیامبر اکرم را دوست ندارد؟ چه کسی زین العابدین(ع) را دوست ندارد؟

لزوم احترام به صحابه: مشکل ما با اهل تشیع و مخالفت ما با آنها، درباره صحابه پیامبر است. من همچنان بر حساسیت این موضوع تأکید و اصرار دارم. ممکن نیست که ما دست در دست هم بگذاریم و شما همچنان بگویید

لعنت الله علی ابوبکر، عمر و عایشه. اینان شاگردان رسول اکرم و نزدیکان وی هستند و لازم است به آنها احترام بگذاریم؛ این احترام گذاشتن برای همه صحابه پیامبر که در قرآن کریم نیز اشاره صریح و مستقیمی به آنها شده، لازم و ضروری است. چه کسی ایران را از پرستش آتش آزاد ساخت؟ همین صحابه پیامبر بودند، چه کسی مصر را از پرستش بت‌ها رها ساخت؟ همین صحابه پیامبر بودند. لازم است تمامی این بی حرمتی‌ها نسبت به خلفا متوقف شود.

لزوم شرکت در جلسات وحدت آفرین: اما مسئله دیگر، مسئله نشست اخیر مکه است که ضروری بود تمامی علمای دینی اهل تشیع و اهل تسنن در آن شرکت کنند و پیش نویس یا قطع نامه یا توافق نامه این نشست را امضا کنند، اما متأسفانه دیدیم که هیچ یک از علمای شیعه بزرگ عراق در این نشست حضور به هم نرساندند.

استمرار فعالیت گروه های مرگ در عراق: مسئله دیگر، حوادث عراق است. گروه های مرگ و کشتار در عراق همچنان به کار خود ادامه می دهند و مردم را به ترک منازل و مناطق مسکونی خود مجبور می کنند.

تعطیلی برخی مساجد در عراق: در عراق مساجدی هستند که بسته شده اند و مساجدی هستند که به تسخیر درآمده اند و موضوع دیگر که لازم است به آن اشاره کنم، آن است که ما مخالف هرگونه تقسیم کشور و تجزیه عراق هستیم.

لزوم مخالفت با تجزیه طلبان: کسانی هستند که می خواهند کشورهای اسلامی را تقسیم و تجزیه کنند، میخواهند عراق را به چندین عراق و مصر را به

چنـدین مصـر و سوریه را به چندین سوریه تبدیل کنند. لازم است با این گونه طرح‌ها مخالفت کنیم و در برابر هرگونه طرحی در زمینه تقسیم و تجزیه این کشورهای اسلامی بایستیم.(۱)

۱- نک: «در کنار ایران خواهیم ایسـتاد...: متن کامل مصاحبه تلویزیونی آیت الله هاشـمی رفسنجانی و دکتر یوسف قرضاوی»، فروغ وحدت، فصلنامه آموزشی پژوهشی دانشگاه مذاهب اسلامی سال دوم، دوره جدید، ش ۶ ، زمستان۸۵ ، صص ۸۲-۹۰.

منابع برای مطالعه بیشتر

منابع برای مطالعه بیشتر

در صورتی که پژوهشگران و برنامه سازان محترم به مطالعات بیشتر درباره اتحاد ملی و انسجام اسلامی تمایل داشته باشند، مطالعه موارد زیر پیشنهاد می شود:

۱. سایت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی (www.taghrib.ir

). این سایت، افزون بر اینکه مقاله‌های بسیار خوبی درباره انسجام اسلامی دارد، فهرست خوبی نیز از جدیدترین منابع و کتاب‌های منتشر شده در این باب ارائه می دهد. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی تاکنون همایش های بسیاری در زمینه وحدت مسلمین برگزار کرده است که مجموعه مقاله های آنها می تواند برای بررسی پژوهشگران جدید مفید باشد. مجمع تقریب همچنین، مجله‌های متعددی مانند اندیشه تقریب، درباره انسجام مسلمانان منتشر ساخته که بسیار مفید و سازنده است.

۲. سایت مجمع جهانی تقریب شعبه قم (http://www.taghrib.org) این سایت اطلاعات خوبی درباره کتاب های منتشر شده به همت انتشارات مجمع در اختیار می نهد.

۳. سایت خبری تقریب (http://www.taghribnews.com) این سایت اخبار مهم مرتبط با مبحث تقریب را ارائه می دهد. بسیاری از این خبرها، اهمیت پژوهشی دارند.

۴. فروغ وحدت، مجله علمی پژوهشی، دانشگاه مذاهب اسلامی. (متن کامل این مجله در اینترنت، سایت دانشگاه مذاهب اسلامی (http://www.islamicmazaheb.ac.ir) ارائه می شود.) مقاله‌های علمی این مجله برای کارهای پژوهشی مفید خواهد بود.

۵. وزارت ارشاد اسلامی، کتاب وحدت، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲.

۶. اکبر هاشمی رفسنجانی، هم‌بستگی امت اسلامی، تنظیم: جلال میرآقایی، چاپ اول، ۱۳۷۹، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، مجموعه حاضر مشتمل بر سخنرانی های آیت الله هاشمی رفسنجانی در سیزدهمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی است که در سال های مختلف از سوی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی برگزار گردیده است. از جمله موضوع‌های مطرح شده در این سخنرانی ها عبارتند از: «موانع اتحاد»، «ریشه های دین داری»، «خطر استکبار»، «محورهای وحدت»، «توانمندی های جهان اسلام»، «برداشت های گوناگون از اسلام» و «مسئله فلسطین».

۷. آوای وحـــدت، تنظیم: محمد سعید معزّ الدین، چاپ اول، ۱۳۷۴.

این کتاب، دربردارنده تعدادی از مقاله‌های برگزیده فارسی کنفرانس هفتم وحدت اسلامی باعنوان مبانی تقریب است که در سال ۱۳۷۳ برگزار شد. برخی عنوان این مقاله‌ها بدین قرار است: وحدت در «اندیشه امام خمینی رحمه الله »

از سید احمد خمینی، «جایگاه اهل بیت(علیهم السلام) در جوامع اسلامی» از محمد واعظ زاده خراسانی، «بنیان های عقیدتی و سیاسی وحدت اسلامی» از کلیم صدقی، «مبانی و منابع مشترک اجتهادی» از سیدجمال موسوی اصفهانی، «ولایت فقیه از دیدگاه مذاهب اسلامی» از محمدصادق مزینانی، «هم گرایی و واگرایی در منابع و روش های اجتهادی» از هادی تهرانی.

۸. جمعی از اندیشمندان جهان اسلام، هم بستگی مذاهب اسلامی، ترجمه و نگارش: عبدالکریم بی آزار شیرازی، چاپ اول، ۱۳۷۷.

کتاب حاضر، گرد آمده از بخشی از مقالات ترجمه شده رجال دارالتقریب برگرفته از کتاب دعوه التقریب من خلال رساله الاسلام، به همت محمد محمد المدنی و مجله (رساله الاسلام) است. پس از مقدمه مترجم، نخست مقدمه دعوه التقریب به قلم محمد محمد المدنی و سپس تاریخچه فشرده تقریب از شیخ محمود شلتوت آمده است. آن گاه کتاب در پنج بخش سامان می یابد. اول: دعوت کنندگان به تقریب، دوم: هدف تقریب، سوم: راه تقریب، چهارم: تقریب در مسائل اختلافی، پنجم: مقالاتی در فتح باب اجتهاد و موضوعات دیگر.(۱)

۹. لطف علی لطیفی پاکده، چشمه های معرفت در گفتمان رهبری: کتاب ششم: اتحاد ملی، تهران، سازمان بسیج دانش آموزی، ۱۳۸۶.

۱۰. ______________، لطف علی لطیفی پاکده، چشمه های معرفت در گفتمان رهبری: کتاب هفتم: انسجام اسلامی، تهران، سازمان بسیج دانش آموزی، ۱۳۸۶.

۱- اطلاعات سه کتاب اخیر، به نقل از: http://www.taghrib.org/farsi/nashat/esdarat/kotob/index.htm

کتاب نامه

اشاره

کتاب نامه

کتاب ها

۱.کتاب وحدت، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۲.

۲.سیامک باقری، وحدت مواضع امام و رهبری (رفتار جناح ها)، اداره سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

۳.الامام زین العابدین(ع)، الصحیفه السجادیه الکامله.

لغت نامه های عربی العین، لسان العرب و مجمع البحرین.

مقاله ها

مقاله ها

۱.«در کنار ایران خواهیم ایستاد...». متن کامل مصاحبه تلویزیونی آیت الله هاشمی رفسنجانی و دکتر یوسف قرضاوی، فروغ وحدت، فصل نامه آموزشی پژوهشی دانشگاه مذاهب اسلامی، سال دوم، دوره جدید، شماره ۶ ، زمستان ۱۳۸۵.

۲.علی دارابی، «گامی برای تدوین منشور وحدت اسلامی»، ۲۹/۳/۱۳۸۶، (سایت تقریب).

۳.محمدرضا حکیمی، «ملت های مسلمان! متحد شوید»، ترجمه: محسن حیدری، ۲۶ بهمن ۱۳۸۳، سایت شریف نیوز.

۴.سعید عطاریان، «وحدت و چالش های هم گرایی»، ۲/۹/۱۳۸۶، (سایت تقریب).

۵.علی رضا سبحانی، «از منظر حضرت آیت الله سبحانی: همکاری های علمی میان دانشمندان شیعه و سنی»، فصل نامه کلام اسلامی، ش ۵۳، (سایت تقریب).

۶.سعید طاوسی مسرور، «امام سجاد(ع) در ذهن و زبان اهل سنت»، ۲۴/۵/۱۳۸۶، (سایت تقریب).

۷.حامد نظرپور، «ضرورت وحدت امت اسلام در نگاه آیت الله شیخ عبدالکریم حائری یزدی»، مجله علمی پژوهشی فروغ وحدت، دانشگاه مذاهب اسلامی، سال دوم، دوره جدید، شماره ۶، زمستان ۱۳۸۵.

نشریات

نشریات

۱.مجله علمی پژوهشی فروغ وحدت، دانشگاه مذاهب اسلامی، سال دوم، دوره جدید، شماره ۶ ، زمستان۸۵ و ش۷، بهار ۸۶. (سایت دانشگاه مذاهب اسلامی)

۲.روزنامه کیهان، ۳ اسفند ۱۳۸۵.

سایت های اینترنتی

سایت های اینترنتی

۱.مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه ای (مدظله العالی)، سخنرانی های ۱۳۸۶، سایت (http://www.khamenei.ir)

۲.سایت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی (www.taghrib.ir)

۳.سایت خبری تقریب (http://www.taghribnews.com)

۴.سایت خبرگزاری فارس.

۵.سایت آفتاب.

۶.سایت بازتاب. (org. http://www.baztab)

۷.سایت استاد حجت الاسلام محسن قرائتی، (http://qaraati.net/tafsir) (تفسیر نور)

۸.سایت دانشگاه مذاهب اسلامی (http://www.islamicmazaheb.ac.ir)

۹.سایت غدیر (http://www.ghadeer.org)

۱۰.سایت نقد وهابیت (http://salaf.blogfa.com)

نرم افزارهای پژوهشی

نرم افزارهای پژوهشی

۱.نرم افزار به سوی نور ۲، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سخنان امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵ (فارسی).

۲.نرم افزار المکتبه الشامله، نسخه۲، شامل ده هزار کتاب اهل سنت، ۱۴۲۷ هـ . ق (عربی).

۳.نرم افزار کتاب خانه اهل البیت علیهم السلام، شامل ۴۷۰۰ جلد کتاب، ۱۴۲۷هـ . ق (اغلب عربی).

۴.نرم افزار جامع التفاسیر نور، مرکز تحقیقات کامپیوتری حوزه علمیه قم، شامل ۱۰۱۰ جلد کتاب، ۱۴۲۷هـ . ق (عربی، فارسی و انگلیسی).

۵.نرم افزار فهرست موضوعی بحارالانوار، مرکز تحقیقات کامپیوتری حوزه علمیه قم، ۱۴۲۷ ه_ .ق (عربی).

۶.نرم افزار منتخب میزان الحکمه، مرکز تحقیقات دار الحدیث، قم، ۱۳۸۵ (عربی با ترجمه فارسی).

۷.نرم افزار فروغ بی پایان، فهرست تفصیلی مفاهیم قرآن کریم، عبدالمجید معادی خواه، نسخه ۱ و ۲.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹